

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. IX prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Marile manipulări din istoria României

Teroriștii din decembrie 1989 –
realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

INTEGRAL

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au reprezentat soluția mioritică la „glasnost” & „perestroika” și au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989, într-o revistă militară românească se publica studiul „Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei”. *Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic.* Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

În loc de Prefață: Iliescu + Ceaușescu = Iubire & Ură

**Gorbaciov și Bush, precum Churchill și Stalin,
hotărăsc viitorul Europei Răsăritene**

„Glasnost”, „Perestroika” și „Revoluțiile de Catifea”

1958 vs. 1968 vs. 1989 – România a făcut întotdeauna altfel!

László Tőkés, „turiștii sovietici” și... Cicciolina!

**„Revoluție” sau „lovitură de stat” – imposibila soluție
mioritică sau „Scrisoarea celor 6” și tranziția
de la Ilie Verdet la Petrică Roman**

**„Defecțiunile” Securității, Armata fără milă/ fără Milea
și militarul Militarul: *Love Story* tip Buftea în regia (nu doar a)
lui Sergiu Nicolaescu sau „Unde ni sunt teroriștii?”**

**„Păzea! Blindatele libiene vin pe București-Ploiești
spre Casa Scânteii!”**

În loc de Epilog: „Mircea, fă-te că lucrezi!”

14.99 lei

INTEGRAL
eintegral.ro

Vol. IX

Marile manipulări din istoria României

**Teroriștii din decembrie 1989 –
realitate, ficțiune sau manipulare criminală?**

Colecția ISTORII SECRETE
prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Colecția: **ISTORII SECRETE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

Marile manipulări din istoria României. Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?: docu-drame și mituri istorice însoțite de consemnări din presă / evocate de Dan-Silviu Boerescu. - București : Integral, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-070-1

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la *Societatea Tipografică Filaret S.A.*

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-070-1

Marile manipulări din istoria României

Teroriștii din decembrie 1989 –

realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

Docu-drame și mituri contemporane
evocate de Dan Silviu Boerescu,
însoțite de consemnări din presă

INTEGRAL

Sumar

În loc de *Prefață*:

Iliescu + Ceaușescu = iubire & Ură / 7

**Gorbaciov și Bush, precum Churchill și Stalin,
hotărâsc viitorul Europei Răsăritene / 33**

„Glasnost”, „Perestroika” și „Revoluțiile de Catifea” / 41

1958 vs. 1968 vs. 1989 –

România a făcut întotdeauna altfel! / 51

László Tőkés, „turiștii sovietici” și... Cicciolina! / 63

**„Revoluție” sau „lovitură de stat” – imposibila soluție mioritică
sau „Scrisoarea celor 6” și tranziția
de la Ilie Verdet la Petrică Roman / 87**

**„Defecțiunile” Securității, Armata fără milă/ fără Milea
și militarul Militar: *Love Story* tip Buftea în regia (nu doar a)
lui Sergiu Nicolaescu sau „Unde ni sunt teroriștii?” / 109**

**„Păzea! Blindatele libiene vin pe București-Ploiești
spre Casa Scânteii!” / 131**

În loc de *Epilog*.
„Mircea, fă-te că lucrezi!” / 135

Lămuriri bibliografice / 137

În loc de *Prefață*: **Iliescu + Ceaușescu = Iubire & Ură**

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au reprezentat soluția mioritică la „glasnost” & „perestroika” și au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

România a intrat după Al Doilea Război Mondial în sfera de interes a Uniunii Sovietice, conform odiosului „acord de procentaj” încheiat între Churchill și Stalin, țara noastră fiind practic abandonată Armatei Roșii, NKVD-ului și liderilor de la Kremlin. Încă din 1945, URSS impune un

guvern pro-sovietic condus de Dr. Petru Groza, alegerile sunt falsificate în favoarea unei coaliții conduse de un partid comunist autohton aproape inexistent până atunci, iar pe 30 decembrie 1947 conducătorul constituțional al țării, Regele Mihai I, deși decorat cu cel mai înalt ordin sovietic, este forțat să abdice fiind proclamată „Republica Populară Română” (RPR), stat integrat apoi în organismele internaționale răsăritene înființate în vremea Războiului Rece, atât pe linie economică – Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER, 1949, răspunsul lui Stalin la Planul Marshall, prin care americanii încercau să repună pe picioare Europa Occidentală) cât și pe linie militară (Tratatul de la Varșovia, 1955). Aservirea în fața intereselor „roșii” a părut totală vreme de mai bine de patru decenii, însă, mai mereu RPR sau, apoi, din 1965, RSR (Republica Socialistă România) a avut idei, inițiative și rezolvări „originale” ale diferitelor provocări istorice apărute. Astfel, după moartea lui Stalin, Gheorghiu-Dej reușește în 1958 să-l convingă pe Hrușciiov să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național, în 1968 Ceaușescu este singurul lider din Tratatul de la Varșovia care se opune intervenției brutale din Cehoslovacia, iar în 1989 România este singura țară comunistă est-europeană în care răsturnarea regimului se petrece pe fundalul unui sângeros război civil, luptele de *guerilla* urbane din marile orașe fiind soldate cu mii de morți și răniți – majoritatea crimelor rămânând până astăzi cu „autori necunoscuți”, în fapt faimoșii „teroriști”, neidentificați dar presupuși a fi, după caz, militari, milițieni, securiști, „agenți sovietici” sau pseudo-„studenți arabi”. (E drept, cifra de 60.000 de victime anunțată la procesul-mascaradă al soților Ceaușescu era una mult exagerată, sursele oficiale ulterioare menționând 1.142 decedați și 3.138 răniți.)

Pe 22 decembrie 1989, în ziua fugii lui Ceaușescu cu elicopterul de pe acoperișul Comitetului Central, după două încercări de instituire a unor guverne comuniste „cu față umană”, puterea a fost preluată de un așa-numit Front al Salvării Naționale (FSN), condus de fostul activist comunist, intrat în dizgrație, Ion Iliescu, care a numit în direct, la Televiziunea Națională (TVR), un executiv avându-l ca prim-ministru pe Petre Roman, fiul unui fost activist comunist, chiar unul cominternist, Valter Roman (Neulander), care își petrecuse anii celui de-Al Doilea Război Mondial la Moscova și se întorsese în țară în 1945, având funcția de comisar politic al Diviziei „Horia, Cloșca și Crișan”, alcătuită din prizonieri de război români trecuți de partea inamicului sovietic. (Coincidență, șeful celeilalte Divizii de trădători, „Tudor Vladimirescu”, era colonelul Nicolae Cambrea, unchiul lui Sergiu Nicolaescu, și el implicat în evenimentele din decembrie 1989, membru al conducerii FSN...)

Curios – sau nu! – atât Petre Roman cât și, mai ales, Ion Iliescu avuseseră legături strânse cu familia Ceaușescu.

Fiica lui Marin Ceaușescu, unul dintre frații președintelui comunist, povestea într-un interviu: „La Congresul al XIV-lea, la sfârșitul lui noiembrie 1989, (...) tatei îi era clar că România era ultimul bastion, față de ce se întâmplase în celelalte țări comuniste, iar tăvălugul venea. Și atunci, la Congresul al XIV-lea, a avut o întâlnire în particular cu Președintele, la el acasă. Și i-a spus că cel mai bun lucru pe care mai poate să-l facă – pentru că, oricum, în curând se va termina totul – ar fi ca Președintele să apară, să facă un fel de dare de seamă, să anunțe că se retrage și că îl numește ca succesor pe Ion Iliescu. Și în felul ăsta ar fi dejucat totul! Pentru că Iliescu

ar fi fost compromis, fiind recomandat chiar de Ceaușescu, și și-ar fi pierdut orice credibilitate.” (<http://jurnalul.ro>)

La 18 decembrie 1989, Ceaușescu pleacă într-o vizită oficială în Iran, lăsându-i soției sale, Elena, și altor colaboratori apropiați, misiunea de a înăbuși revolta de la Timișoara. Revolta continuă să ia amploare. După revenirea sa în țară, la 20 decembrie 1989, Ceaușescu ține o cuvântare televizată dintr-un studio de televiziune amenajat în incinta clădirii CC al PCR, în care califică evenimentele de la Timișoara drept o încercare din afară de imixtiune în afacerile interne și de subminare a suveranității României. Până la cuvântarea lui Ceaușescu, mediile oficiale de informare evită cu strictețe orice referință la evenimentele care se derulau în Timișoara, singurele surse de informare fiind posturile de radio din afara granițelor țării, precum Radio Europa Liberă și Vocea Americii.

În acest moment, lui Ceaușescu i se întinde o cursă. El este convins de către membri ai anturajului său, în care fuseseră infiltrați numeroși agenți sovietici, să ceară sprijinul poporului, căruia să-i promită mici satisfacții materiale, între care mărirea simbolică a alocației pentru copii. Astfel, o mare „adunare populară” în sprijinul regimului este organizată pentru ziua următoare, 21 decembrie, în fața sediului CC al PCR, într-un loc care, în urma evenimentelor acelei zile, poartă azi numele de Piața Revoluției. Complotiștii regizează tot felul de detalii, inclusiv difuzarea unor secvențe înregistrate cu rafale de arme automate, se creează haos și demonstrația „de sprijin” degenerază într-o mișcare de răsturnare a regimului. Soții Ceaușescu, surprinși de această turnură a lucrurilor, se dovedesc incapabili de a păstra controlul asupra maselor. Populația Capitalei se adună în Piața Revoluției,

unde se confruntă cu unități ale miliției și armatei. Raportul de forțe înclină în favoarea forțelor de represiune, bine reprezentate numeric și bine înarmate, care până la miezul nopții reușesc să degajeze piața, omorând zeci și arestând sute de protestatari.

Cu toată întreruperea transmisiunii televizate a demonstrației din 21 decembrie, reacția ineptă și neajutorată a lui Ceaușescu nu scapă neobservată de telespectatorii din întreaga țară. Până în dimineața zilei de 22 decembrie 1989, protestele se răspândiseră deja în toate marile orașe ale României. Moartea în condiții suspecte a ministrului apărării, generalul Vasile Milea, este anunțată în 22 decembrie de către posturile naționale de radio și televiziune. Imediat după acest anunț, o ședință extraordinară a comitetului politic executiv al PCR are loc, sub conducerea lui Ceaușescu, care cu acest prilej anunță că preia comanda armatei. Ceaușescu mai face o încercare disperată de a se adresa mulțimii adunate în fața sediului CC, dar fără succes. Protestatarii forțează ușile și pătrund în sediul CC, iar soților Ceaușescu nu le rămâne decât opțiunea de a fugi cu un elicopter care îi aștepta pe acoperișul clădirii CC. Pilotul Vasile Măluțan (care va muri într-un straniu accident aviatic câțiva ani mai târziu, când aparatul său, care executa acțiuni de stropire a culturilor, se lovește de niște cabluri de înaltă tensiune!?!) îi abandonează pe o șosea de lângă Târgoviște, de unde armata îi recuperează și-i transportă la o unitate militară din apropiere.

Între timp, la București, după o încercare eșuată a fostului premier comunist Ilie Verdeț de a pune mâna pe putere, fostul protejat al lui Ceaușescu, Ion Iliescu și un grup eterogen de acoliți, între care Petre Roman (fiul unui fruntaș comunist din anii '50 – Valter Roman/Ernest Neulander),

preiau controlul asupra Televiziunii Române „Libere” și anunță în direct formarea unei noi structuri de putere, intitulată Frontul Salvării Naționale (FSN). Iliescu, fiu de activist comunist interbelic și el însuși membru al CC al PCR în anii '70, fusese trecut pe linie moartă de Ceaușescu și, în acel moment, îndeplinea o funcție minoră – director al Editurii Tehnice. Se specula că l-ar fi cunoscut pe Mihail Gorbaciov în timpul celor cinci ani petrecuți ca student la Moscova și de ani buni numele lui era vehiculat ca succesor al lui Ceaușescu și promotor al „socialismului cu față umană”.

Iliescu trimite de urgență la Târgoviște un complet de judecată caricatural, căruia Nicolae și Elena Ceaușescu nu-i recunosc autoritatea. Soții Ceaușescu au fost condamnați printr-un proces-spectacol ținut în pur stil stalinist cu verdict trasat dinainte de generalul Victor Atanasie Stănculescu – un intim al cuplului prezidențial („Victoraș, să ai grijă de copii!” i-ar fi spus Elena pe acoperișul CC înainte de fugă!) –, sentința de condamnare la moarte fiind executată pe loc în ziua de Crăciun(!), iar cei doi împușcați fiind rapid împachetați în sacii de învelit cadavre aduși dinainte. Sentința este motivată teatral de săvârșirea următoarelor infracțiuni:

— Genocid, prevăzut de articolul 357, aliniat 1, literele a-c, Cod Penal (în acele zile, la televizor s-a avansat cifra de 60.000 de victime ale represiunii din decembrie 1989, în realitate conform unui raport al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 (IRRD), 1.166 de persoane au murit; potrivit acestuia, victimele din timpul Revoluției nu au apărut doar ca urmare a represiunii regimului comunist, acestei cauze alăturându-i-se și „nedeplin elucidatul fenomen terorist”; după statisticile IRRD, intervalul 17-22 decembrie 1989 s-au înregistrat 271 de martiri, 22-25 decembrie – 715,

după 25 decembrie au fost înregistrate 113 victime, iar fără dată exactă au fost înregistrate alte 67; astfel, în total, Revoluția din 1989 a avut 1.166 de victime în orașele declarate martir: Alba Iulia, Arad, Brașov, Brăila, București, Buzău, Caransebeș, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Cugir, Hunedoara, Lugoj, Reșița, Sibiu, Târgoviște, Târgu Mureș, Timișoara);

— Subminarea puterii de stat, prevăzut de articolul 162, aliniat 1, Cod Penal;

— Acte de diversiune, prevăzut de articolul 163 Cod Penal;

— Subminarea economiei naționale, prevăzut de articolul 165, aliniat 2, Cod Penal, toate cu aplicarea articolelor 33-34 și 41, aliniat 2, Cod Penal.

Nicolae Ceaușescu și soția sa, Elena Ceaușescu, au fost deshumati pe 21 iulie 2010 pentru prelevarea de probe ADN, după 21 de ani, la cererea fiului lor Valentin Ceaușescu și a ginerelui Mircea Oprean (soțul Zoiei Ceaușescu), pentru a stabili dacă ei au fost sau nu înmormântați acolo. Probele ADN au demonstrat că, într-adevăr, soții Ceaușescu au fost înmormântați la Cimitirul Ghencea din București. (<https://ro.wikipedia.org>)

Povestea relației dintre familia Ceaușescu și cea a lui Ion Iliescu începuse însă... cu jumătate de secol mai înainte! Înainte să îl cunoască pe Nicolae Ceaușescu, Elena era îndrăgostită orbește de un bărbat. Nimeni altul decât tatăl naistului Gheorghe Zamfir. Numai că iubirea dintre cei doi a ținut foarte puțin. El a plecat în București, iar ea l-a urmat, însă acesta nu a mai vrut să continue relația cu ea. În acel moment, inima Elenei Ceaușescu a fost zdrobită, iar pentru a se consola s-a implicat în mișcarea comunistă.

Ajunsă în București, primul pe listă a fost, potrivit presei, Marin Ceaușescu, chiar fratele lui Nicolae Ceaușescu. Iubirea lor a durat foarte puțin, o dată cu plecarea acestuia în armată. Mihaela Ceaușescu, fiica lui Marin, care s-a sinucis la Viena după moartea soților Ceaușescu în decembrie 1989, a descris în cartea *Nu regret, nu mă jelesc, nu strig* relația dintre Elena și tatăl său: «Tanti Lenuța avea o slăbiciune deosebită pentru Marin, pe care-l cunoscuse înaintea lui Nicolae și cu care chiar flirtase o scurtă perioadă... Așa ziceau gurile rele din familie și îi mai reproșa și mama la necaz lui tata, dar așa, mai mult în glumă, luându-l peste picior: *De ce oare, Marine, n-ai luat-o tu, că salvai, dracu', țara de la urgie?!*».

Rămasă singură, Leana lui Briceag a pus ochii pe Eftimie, unchiul lui Ion Iliescu. Nici de data aceasta nu a avut noroc în dragoste. În 1939, la balul de 1 Mai, Elena avea să îl întâlnească pe tânărul activist comunist Nicolae Ceaușescu. Deși urmau să se căsătorească, Elena nu a ezitat să calce strâmb. În timp ce fostul dictator se afla în închisoare, Lenuța cocheta cu un soldat neamț. Povestea a fost dezvăluită chiar de fratele dictatorului. (www.evz.ro)

În biografia lui Ion Iliescu, scrisă de el însuși, dar și de hagiografi, după decembrie 1989, momentul 15 iulie 1971 e văzut ca o pedeapsă administrată de Nicolae Ceaușescu, pentru că s-ar fi opus întoarcerii PCR la dogmatismul stalinist. O radiografie a momentului respectiv – făcută de ediția online a revistei Historia – ne arată însă că altul e adevărul. La cererea sa expresă, Ion Iliescu e trimis la Comitetul județean PCR Timiș, pe postul de secretar cu Propaganda pentru a urma școala vieții, străină unui aparatcik din sediul Comitetului Central al PCR. În viziunea lui Nicolae Ceaușescu, absolvirea acestei școli (urmate și de Nicu Ceaușescu)

reprezenta o condiție *sine qua non* a promovărilor ulterioare în ierarhia de partid și de stat. E ceea ce se va întâmpla, de altfel, cu Ion Iliescu după stagiul de la Timiș.

„Ați auzit aici pe câțiva tovarăși care s-au ocupat și se ocupă acum de problemele activității ideologice la Comitetul Central; au vorbit pe larg unii dintre tovarăși și despre neajunsurile din acest domeniu de activitate și despre lipsurile pe care le-au avut ei în muncă. Eu nu pot să nu fiu de acord cu tovarășul Trofin, care i-a atras atenția tovarășului Iliescu că nu ne putem limita la a spune că, în spiritul muncii colective, trebuie să ne facem toți autocritica, că ne privește pe toți și să luăm măsuri să îndreptăm activitatea. Tovarășul Iliescu a lucrat câțiva ani la tineret – pînă acum câteva luni. El a activat în trecut și la Secția de propagandă, a fost și șeful secției. Numai de a vorbi la general că trebuie să educăm tineretul, nu se poate! Tovarășul Iliescu are și el o răspundere pentru lipsurile care s-au manifestat în organizarea activității în rîndul tineretului. În această activitate s-a introdus un spirit «intelectualist», funcționăresc, de neglijare a tineretului muncitoresc, de nesocotire a rolului său – și aceasta în timpul când tovarășul Iliescu a condus munca. Și atunci cînd dezbatem o problemă de asemenea importanță nu se poate ca un tovarăș care este în conducerea partidului, care a răspuns de un sector de activitate, să vorbească despre ea ca și cum nici n-ar fi trecut pe acolo. Ce valabilitate mai are atunci teza noastră că pînă la urmă seriozitatea unui comunist constă în felul cum știe să-și analizeze propria activitate?”.

Autorul discursului nu e nimeni altul decât Nicolae Ceaușescu. Fostul Secretar General al PCR l-a citit de la tribuna Consfătuirii de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative din 9 iulie

1971. Reuniunea constituie unul dintre punctele momentului complex rămas în istorie sub sintagma *Tezele din Iulie*.

Cu trei zile înainte, în 6 iulie 1971, fără o pregătire prealabilă a opiniei publice, Nicolae Ceaușescu convoacă o ședință a Comitetului Politic Executiv, instanță colectivă de conducere a PCR, situată ca nivel decizional între Biroul Politic și Comitetul Central, în cadrul căreia prezintă documentul „Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii”. Publicate în *Scânteia* din 7 iulie 1971, *Propunerile*, în număr de 17, sunt considerate de specialiștii în comunism drept documentul care pune capăt pentru totdeauna procesului de liberalizare început de Nicolae Ceaușescu în 1965. (...)

Momentul Tezelor din Iulie rămâne în istoria României de după Al Doilea Război Mondial nu numai prin sfârșitul procesului de liberalizare, dar și printr-un alt fapt, care se va dovedi ulterior crucial pentru perioada post-decembristă: stoparea ascensiunii fulgerătoare a lui Ion Iliescu în cadrul nomenclaturii PCR.

Trecerea lui Ion Iliescu pe linie moartă în ultimii ani ai regimului Ceaușescu a împins în plan secund destinul său de până la 15 iulie 1971. Grație și propagandei FSN-iste din primii ani post-decembriști, s-a creat, prin binecunoscuta rescriere a trecutului în interesul prezentului, imaginea unui Ion Iliescu activist mărunț în istoria comunistă a României, ba chiar a unui tehnocrat rătăcit printre tovarăși. În realitate, Ion Iliescu a fost unul dintre cei mai însemnați lideri comuniști din perioada postbelică. El nu numai că a intrat în mișcare – încă din 1944 – pentru a-și transpune în practică sincerele convingeri comuniste, dar mai mult, între membrii

nomenklaturii, el se remarcă printr-o ascensiune continuă, după 1950, în ierarhia de partid.

O ascensiune lentă, dar sigură, înainte de venirea lui Ceaușescu la putere: membru UTC (din august 1944), voluntar în brigada de muncă „Vasile Roaită” din Albania, voluntar pe șantierul național al tineretului la Căile ferate (1947), membru al CC al UTC (21 martie 1949), secretar al Comitetului Unional al studenților și aspiranților români aflați la studii în URSS (1950), membru PCR (din 1953), membru al Biroului CC al UTC (1 martie 1954-28 martie 1960), secretar al CC al UTC (30 iunie 1954-28 martie 1960), reprezentant al UTC la Uniunea Internațională a studenților de la Praga (din iunie 1956), președinte al Comitetului de organizare al Asociațiilor Studențești din RPR (15 august 1956), președinte al Consiliului Asociațiilor studențești al Studenților din RPR (10 martie 1957), adjunct al Șefului Secției de Propagandă și Agitație al CC al PCR (1960-1962), șef al Secției de învățământ și Sănătate din Direcția de Propagandă și cultură a CC al PCR (1962-1965), deputat (din 3 februarie 1957 până în 1985).

Devenit șef al partidului, Nicolae Ceaușescu trece rapid la promovarea unor oameni tineri, loiali politicii, dar și persoanei sale, folosiți, printre altele, și în bătălia cu baronii lui Gheorghiu-Dej. Ion Iliescu e unul dintre acești oameni. După 1965, el cunoaște o ascensiune fulminantă. Membru supleant al CC al PCR (23 iulie 1965-12 august 1969), membru al CC al PCR (12 august 1969-22 noiembrie 1984), membru supleant al CPEx (12 august 1969-28 noiembrie 1974), membru plin al CPEx (12 noiembrie 1974-23 noiembrie 1979), prim-secretar al CC al UTC (9 decembrie 1967-20

martie 1971), secretar al CC al PCR (11 februarie 1971-15 iulie 1971).

Prin raportare la alte destine de nomenklaturiști din anii Ceaușescu, cel al lui Ion Iliescu poate fi înscris între destinele spectaculoase. Îl egalează, din acest punct de vedere, doar cel al lui Dumitru Popescu. (...)

Dumitru Popescu povestește în *Memoriile* sale un episod mai mult decât semnificativ pentru această ambiție crâncenă a lui Ion Iliescu de a parveni cu orice preț. La un moment dat – relatează Dumitru Popescu – s-a pus problema înlocuirii lui Pompiliu Macovei din fruntea Ministerului Culturii, dat fiind că Nicolae Ceaușescu „nu-l mai suporta” în acest post. Dumitru Popescu se gândește că pentru postul ocupat de Pompiliu Macovei un activist nimerit ar fi Ion Iliescu, prim-secretar al CC al UTC, „trecut mult de vârsta membrilor acestei organizații”.

Dumitru Popescu avea argumente temeinice pentru a propune lui Nicolae Ceaușescu trecerea lui Ion Iliescu din funcția de prim-secretar al CC al UTC în cea de ministru al Culturii: „Ne mai întâlneam câteodată (împreună și cu Bujor Sion, șeful Secției de presă, pe care o coordonam) cu soțiile, vedeam un film, stăteam de vorbă. Îmi plăcea cum evoluase Iliescu ca intelectual – citea, avea contacte cu tinerii scriitori și artiști într-o manieră nonșalantă, prietenoasă, îl vedeam deschis ideilor noi. Mă gândeam că ar aduce un aer proaspăt la minister, ar da un ton cordial relațiilor cu oamenii de artă, destul de anoste pe atunci, și că i-ar contura și lui o perspectivă nu lipsită de atractivitate la acea vârstă”.

Reacția lui Nicolae Ceaușescu la propunerea cu Ion Iliescu îl surprinde nițel pe Dumitru Popescu: „Ceaușescu m-a ascultat și a zâmbit amuzat, destins. Îl convinsesem. «Dar crezi

că o să vrea?», m-a întrebat. Personal, nu vedeam vreun motiv de opoziție. «Nu știu dacă îl cunoști destul de bine», a adăugat cu același aer senin. «Eu sunt de acord», a afirmat cu o lejeritate pe care nu i-o mai remarcasem în discuțiile despre cadre. «Vorbește cu el. Dar o să refuze. Cu siguranță vrea să se întoarcă la Comitetul Central».

Reacția lui Ion Iliescu îl surprinde însă total, până în marginea descumpănirii: „Zis și făcut. Am găsit o ocazie și l-am abordat. În timp ce vorbeam, prezentându-i ministerul și exprimându-mi convingerea că munca acolo i-ar veni ca o mânășă, s-a întunecat la față. Nu mai văzusem penumbra aceasta pe chipul lui, de obicei iradiant. Trăsăturile i se înăspriseră, avea o expresie de severitate ostilă, care m-a descumpănit. În fața mea se afla alt om decât cel perceput de un deceniu și jumătate. «În primul rând», a replicat cu un ton iritat, de om adânc jignit, «de ce nu m-a chemat el? De ce te-a trimis pe tine să-mi faci propunerea?», și chiar aștepta un răspuns, explicații. Îmi cerea cam mult, în mod normal nu puteam vorbi în numele celui invocat. Cu toate acestea, am făcut-o, menționând că eu doar îl tatonez, iar Ceaușescu se rezerva pentru etapa a doua. A acceptat oarecum raționamentul și s-a mai îmblânzit. Dar duritatea hotărârii deja luată rămânea neclintită. «Nu, nu mă interesează Ministerul Culturii», mi-a spus. «Spune-i că singurul loc unde vreau să lucrez este Comitetul Central. Eu sunt activist, și asta am să rămân».

Dumitru Popescu îi duce lui Nicolae Ceaușescu răspunsul dat de Ion Iliescu. Din nou, Nicolae Ceaușescu îl descumpănește prin reacția sa: „Când i-am transmis mesajul, Ceaușescu a râs cu poftă, deloc surprins sau afectat, cu aceeași destinsă bunăvoință ca prima dată. «Ți-am spus că nu-l cunoști. Bine! O să vedem ce facem. Am să stau de vorbă cu el».

După 1989, asemenea altor lideri PCR, Dumitru Popescu a făcut pușcărie, împins în celulă, ca și ceilalți, din nevoia noilor lideri de a supraviețui la putere prin executarea cu sânge rece a foștilor tovarăși de nomenclatură.

Din perspectiva acestei experiențe, Dumitru Popescu notează în *Memoriile* sale: „Și-acum mă uimește precizia intuiției sau a documentației, cine știe?, dovedită atunci de Ceaușescu în cazul lui Iliescu. Nu înțelegeam cum de mă situam eu atât de departe de realitate, de adevăratul Iliescu. Pusesem prea mult temei pe zâmbetele și râsul lui, văzusem în el un om mai maleabil și permeabil, accesibil, deloc dezinteresat, dispus la concesii. Scăpa observației mele psihologice alter ego-ul său. Lui Ceaușescu nu-i scăpa, el nu se lăsa iluzionat de poză, pătrundea esența. Probabil că aspirațiile lui Iliescu se suprapuneau pe intențiile sale, fiindcă la puțin timp după cele întâmplate, o plenară l-a desărcinat din funcția de prim-secretar al UTC și l-a ales secretar CC cu propaganda”.

Așadar, la Consfătuirea din 9 iulie 1971, Ion Iliescu ocupă unul dintre cele mai importante posturi în ierarhia regimului comunist: secretar cu Propaganda al CC al PCR. Ajunsesse în această funcție prin promovarea de la șefia UTC. O promovare ieșită din comun, dorită de el cu ardoare, pentru că însemna trecerea de la UTC la PCR.

La expirarea vârstei UTC-iste, mulți prim-secretari ai CC al PCR erau trimiși în județe. Ion Iliescu are privilegiul de a fi trecut direct în munca de partid de la nivel central și nu oricum, ci în titimai postul de secretar al CC al PCR. Alături de alți lideri comuniști, Ion Iliescu ia cuvântul la reuniune pentru a-și expune poziția față de Propunerile prezentate de Nicolae Ceaușescu la ședința CPEx din 6 iulie 1971. Publicată în Scânteia din 11 iulie 1971, intervenția lui Ion

Iliescu nu lasă să se vadă nici un dezacord față de Tezele din Iulie.

Declară Ion Iliescu chiar în primele rânduri ale discursului său: „Dezbatem, în această consfătuire de lucru, probleme de excepțională însemnătate pentru activitatea generală a partidului, pentru ridicarea nivelului muncii politico-ideologice și cultural-educative, pentru orientarea activității tuturor celor ce lucrează în diverse sectoare ale frontului nostru ideologic. Propunerile de măsuri prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu și adoptate de Comitetul Executiv constituie un important sprijin pentru orientarea clară, fermă, principială, de pe poziții partinice, a amplei activități de educare, de formare a conștiinței oamenilor, proces deosebit de complex, dar și deosebit de important pentru actuala etapă a dezvoltării societății noastre. Traducerea în viață a acestor măsuri are o importanță deosebită pentru creșterea continuă a rolului partidului ca factor conștient, dinamizator, organizator al întregii activități de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate”. (...)

Dialogul cu Vladimir Tismăneanu, *Marele șoc din finalul unui secol scurt* – primul și singurul interviu luat lui Ion Iliescu de un specialist în comunismul românesc – are și valoarea unor memorii mascate. Punct de referință în viziunea lui Ion Iliescu asupra propriului destin, volumul îi dă posibilitatea de a caracteriza astfel momentul iulie 1971: „A avut loc o reuniune a activului ideologic, cum s-a numit atunci, care dorea să pună în valoare vizita în țările asiatice – China, Vietnam, Mongolia și Coreea de Nord. S-a prezentat un material succint, niște «teze», care, după aceea, au fost considerate Tezele revoluției culturale a lui Ceaușescu”.

Tezele lui Ceaușescu erau susținute de Iliescu cu un indiscutabil entuziasm: „Și aceasta, pentru că, într-adevăr, principala noastră lacună în această direcție este slăbirea fermității ideologice, a spiritului de combativitate față de fenomenele negative, îngăduința și toleranța față de manifestări străine principiilor noastre de muncă și de conviețuire. Or, este evident că acolo unde slăbește activitatea noastră, afirmarea cu putere a convingerilor, a pozițiilor noastre, a concepțiilor partidului nostru, își fac loc influențe străine, poziții și mentalități retrograde”. Finalul, ca de obicei, încoronează opera: „În încheiere, doresc, tovarăși, să mă angajez că, în ceea ce mă privește, voi depune toate eforturile pentru a contribui pe măsura posibilităților, cunoștințelor, puterilor mele la înfăptuirea măsurilor stabilite de conducerea partidului”. (...)

După 1989, Ion Iliescu și-a rescris biografia astfel încât să apară drept un disident anticeaușist chiar din momentul iulie 1971. Ar fi fost de așteptat ca domnia sa să recunoască adevărul că în 1971 n-a avut curajul să se opună fățiș propunerilor lui Ceaușescu.

În 15 iulie 1971, are loc ședința lărgită a Comitetului Politic Executiv. S-au discutat, printre altele, și măsurile organizatorice reclamate de aplicarea Tezelor din iulie. Textul din Scânteia, 16 iulie 1971, se oprește asupra unui anunț: „Tovarășul Ion Iliescu a rugat Comitetul Executiv să-l elibereze din funcția de secretar al Comitetului Central și să-i creeze condiții pentru a lucra la un organ județean de partid, în vederea completării experienței sale de muncă. Comitetul Executiv a satisfăcut această cerere și a supus-o spre aprobare Comitetului Central, care a hotărât eliberarea tovarășului Ion Iliescu din funcția de secretar al CC al PCR”.

În dialogul cu Vladimir Tismăneanu, Ion Iliescu vede în măsura luată de Ceaușescu o pedeapsă cumplită. El nu șovăie chiar a înfățișa măsura ca asemănătoare trimiterii de către Mao la munca câmpului a activiștilor intelectuali, în timpul Revoluției Culturale. Mai mult, el pune pe același plan trimiterea sa la Timișoara cu asasinarea lui Lucrețiu Pătrășcanu: „Ceaușescu nu-și mai putea permite să apeleze la practicile staliniste ale anilor '40-'50, ai secolului trecut, inclusiv recurgerea la reprimări fizice. Așa ceva nu mai era posibil după plenara din 1968, care condamnase practicile lui Gheorghiu-Dej, de esență stalinistă, în special cazul Pătrășcanu. Și atunci, Ceaușescu a adoptat tactica de înlăturare a persoanelor incomode sau potențial periculoase, trimiterea lor la «reeducare»”. (...)

Ion Iliescu invocă drept cauză a trimiterii sale la Timiș mai întâi un soi de taifas pe care l-ar fi avut cu Dumitru Popa, primul secretar al Capitalei, în parcul casei de oaspeți unde fuseseră cazați pe parcursul vizitei la Phenian: „Noi comentam atât atmosfera din Phenian, cât și unele probleme din țară, unele tendințe care deja începuseră să se manifeste și făceam unele comentarii. Ulterior, ne-am dat seama că, probabil, am fost interceptați, deși discutasem în parcul casei de oaspeți unde eram cazați. Atunci, fuseseră luați în delegație și Pacepa, și Pleșiță, deci erau «urechi» suficiente. Ceaușescu era un tip care nu prea se stăpânea și am putut constata unele ieșiri nervoase din partea lui imediat după aceea”.

Dosarul i s-ar fi încărcat apoi printr-o discuție avută cu Nicolae și Elena Ceaușescu în avionul cu care au revenit în țară. Cu un an în urmă, vizitând Coreea de Nord, Ion Iliescu ar fi bârfit cu fiul președintelui din Sierra Leone atmosfera de la Phenian. Potrivit mărturiei sale, el a ținut să le dezvăluie

celor doi conținutul discuției de acum un an: „Într-o discuție cu cei doi le-am relatat aceste constatări, subliniind că un astfel de sistem este impropriu, chiar și pentru o țară asiatică, cu atât mai mult pentru o țară europeană. Reacția ei a fost: «Ei, tu te iei după un african?». Nici măcar nu pricepea sensul observațiilor, că omul acela remarcase un lucru esențial. Africanul – care, de altfel, era absolvent al Universității din Oxford – îmi spusese: «La noi este o societate rămasă puternică în urmă, cu formațiuni tribale, nu avem structuri nici măcar agricole dar, într-o asemenea societate, precum cea coreeană, spunea el, eu nu aș putea să trăiesc, pentru că este o societate dezumanizată»”.

Concluzia e trasă repede. Cam prea repede: „Deci, nici acest lucru nu l-au priceput, mai ales ea. El, cred că a reținut ceva mai mult. Consecința: la plenara de care vorbeam, din iulie, în «cuvântul» de concluzii, Ceaușescu m-a acuzat de «intellectualism»”. (...)

Din decembrie 1989 și până acum, Ion Iliescu a continuat să insiste la nesfârșit pe caracterul punitiv al măsurii. Accentul pus pe această notă se explică prin nevoia sa de a-și lua brevet de victimă a hachițelor dictatoriale ale lui Nicolae Ceaușescu. Putem vorbi într-un fel de un adevărat act pedepsitor abia în 1984, când e numit director al Editurii Tehnice și când nu mai e ales nici măcar în Comitetul Central. Pedepsitor, desigur, în planul nomenclaturii. În planul cetățenilor obișnuiți, ar fi absurd să vorbim de pedepsirea cuiva prin numirea ca director de editură. (...)

La 9 noiembrie 1974, Ion Iliescu e promovat în fruntea județului Iași, unul dintre cele mai importante județe ale țării. Pe 28 noiembrie 1974, e ales membru plin al CPEx. La 2 aprilie 1979, devine membru al Consiliului de Stat, iar la 28

august 1979, după încheierea perioadei de la Iași, devine președinte al Consiliului Național al Apelor, funcție pe care o păstrează până la 17 martie 1984, când e trimis ca director al Editurii Tehnice. Chiar și în funcția de director de editură, Ion Iliescu nu e un simplu șef din domeniul cultural, precum Valeriu Râpeanu sau Mircea Sântimbreanu. Pentru cei de la Consiliul Culturii, pentru nomenklatură, el rămâne mai departe Tovarășul Iliescu. Revoluția îl găsește, totuși, într-un post de șef și nu ca simplu inginer. (...)

Mărturiile lui Dumitru Popescu dezvăluie că Nicolae Ceaușescu avea o adevărată slăbiciune pentru Ion Iliescu. Numai așa se explică faptul că, deși Ion Iliescu refuză propunerea transmisă de Dumitru Popescu, fostul Conducător se mulțumește să râdă și, culmea!, îl promovează în funcția de Secretar cu propaganda al CC al PCR. Fie și dacă Nicolae Ceaușescu din 1971 ar fi fost zbirul descris de Ion Iliescu după decembrie 1989, reacția sa la refuzul lui Ion Iliescu trădează o slăbiciune. Slăbiciunea față de Ion Iliescu ar explica și formularea blândă din Comunicatul CPEx, ca și promovarea ulterioară a lui Ion Iliescu. Că după venirea lui Gorbaciov la putere, Nicolae Ceaușescu se schimbă radical, e o altă poveste. În 1971 – e limpede – Ion Iliescu se dovedește preferatul lui Nicolae Ceaușescu.

Ascensiunea fulgerătoare a lui Ion Iliescu după venirea lui Ceaușescu la putere va fi stârnit nemulțumirea baronilor din Partid. Comportamentul față de Dumitru Popescu ne dezvăluie că favoritul lui Nicolae Ceaușescu nu se purta deloc amabil cu colegii săi de conducere mai tineri sau mai vârstnici. Printre ei se număra, desigur, și Virgil Trofin, fostul șef direct al lui Ion Iliescu. Și cum se întâmpla deseori într-un C.C. al PCR măcinat de intrigi, de lovituri sub

centură, Virgil Trofin, baron de pe vremea lui Dej, n-a scăpat prilejul să-i administreze un ghiont. Mai ales că, ținând cont de ambițiile lui Ion Iliescu, dar mai ales de slăbiciunea pe care o avea față de el Nicolae Ceaușescu, Virgil Trofin își simțea amenințat locul numărul doi în Partid. De la secretar cu Propaganda la secretar cu Organizatoricul nu era decât un pas! Nu-i exclus ca, după incidentul relatat de Dumitru Popescu, Nicolae Ceaușescu să fi ajuns și el la concluzia că Ion Iliescu avea nevoie de o școală a vieții. Și cum Ion Iliescu era simpatia sa, un tânăr pe care pariașe în procesul de lichidare a conservatorismului dejist, trimiterea la o județeană de partid se născuse din sincera preocupare de a face din tânăra speranță a Partidului un politician de realități, net diferit de politicianul de cabinet de până atunci. (...) (*www.historia.ro*)

Legăturile lui Petre Roman cu familia Ceaușescu au fost de o cu totul altă natură. Tatăl său era Valter Roman, un personaj cu o biografie impresionantă, membru și el al nomenclaturii comuniste din anii '40-'60. Valter Roman, ortografiat uneori *Walter Roman*, născut Ernő Neuländer (7 octombrie 1913, Oradea – 11 noiembrie 1983, București) a fost un militant și politician comunist român, de origine evreiască, veteran al brigăzilor internaționale comuniste din Războiul Civil din Spania.

Numele său la naștere era Ernő (Ernest) Neuländer. S-a născut într-o familie de evrei de proveniență hasidică stabilită la Oradea. Tatăl său era funcționar la o bancă. Valter Roman a devenit inginer, în urma studiilor la Universitatea tehnică germană din Brno, în Cehoslovacia.

Potrivit unor relatări, recrutarea sa în mișcarea comunistă ar fi fost făcută în 1931 de Nicolae Goldberger, care l-a ajutat să plece în URSS, tranzitând Cehoslovacia.

După 1936, s-a înrolat voluntar în Brigăzile Internaționale de partea forțelor republicane din Spania sub numele Walter Roman. Anii petrecuți în Spania au fost evocați în volumul autobiografic *Sub cerul Spaniei. Cavalerii speranței*. În războiul civil din Spania a avut gradul de maior și a fost comandantul unui batalion de artilerie din brigada a 11-a „Venceremos”.

În Spania, Walter Roman s-a căsătorit cu Hortensia Vallejo, o comunistă spaniolă. În cursul războiului a fost rănit la plămâni. După ce Republica Spaniolă a fost înfrântă în 1939, Valter Roman s-a refugiat în Franța, apoi s-a reîntors în URSS. Acolo a condus, pentru o perioadă, departamentul emisiunilor în limba română la Radio Moscova, unde i-a avut în subordine pe Ana Pauker, Leonte Răutu și Iosif Chișinev-schi. În timp ce Ana Pauker s-a reîntors în România îmbrăcată în uniformă sovietică, Valter Roman s-a reîntors pe un tanc sovietic, ca locotenent-colonel în cadrul Divizia „Horia, Cloșca și Crișan”, constituită din prizonieri de război români aflați în URSS, care au ales să treacă de partea inamicului (crimă de înaltă trădare pe timp de război) sub comanda generalului Mihail Lascăr. A fost decorat în 1945 în Uniunea Sovietică cu ordinul „Steaua roșie”. În același an, sub ocupație sovietică și sub noul regim dominat de comuniști, a fost în gradul de general-maior în armata română.

Un an mai târziu, în 1946, Valter Roman a fost numit șef al Direcției de Educație, Cultură și Propagandă a Armatei, iar între 1947-1951 ocupă postul de șef al Direcției Superioare Politice a Armatei. În 1951 devine membru al CC al PCR și ministru al Poștelor și Telecomunicațiilor (până în ianuarie 1953, când a fost înlăturat din funcții odată cu îndepărtarea „grupului Luca-Pauker-Georgescu”). Din 1954

până la moarte a fost director al Editurii Politice, el susținând că astfel ar fi fost „marginalizat” de regim.

Istoricul sovietic Tofik M. Islamov, a publicat documente care arată că Valter Roman „ar fi pledat în fața membrilor Comisiei Litvinov în favoarea înființării statului independent Transilvania, girat de marile puteri Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie”. Fiul lui Valter, Petre Roman, contestă cele spuse de istoricul sovietic spunând că, dimpotrivă, tatăl său ar fi susținut rămânerea Transilvaniei ca provincie a României.

Documente recente demonstrează că Valter Roman a fost amestecat în complotul KGB care avea drept scop arestarea guvernului Imre Nagy, după Revoluția ungară din 1956 de la Budapesta. După ce membrii guvernului Nagy au fost reținuți ilegal pe teritoriul României, într-un complex de vile de la Călimănești în județul Vâlcea, aceștia au fost aduși la București și instalați în complexul de vile ce a aparținut Misiunii Militare Germane în România între 1940-1944 de lângă lacul Snagov, vile aflate azi în posesia ambasadei ruse de la București. Imre Nagy a fost transferat după doi ani în Ungaria și judecat în 1958, condamnat la moarte și executat la Budapesta de noua conducere prosovietică a Ungariei. (<https://ro.wikipedia.org>)

Colonelul de Securitate Dumitru Burlan, cel care a scris o carte intitulată *După 14 ani – Sosia lui Ceaușescu se destăinuie* și a furnizat mai multe interviuri în presă, a povestit despre perioada când a avut misiunea să fie aghiotantul Zoei Ceaușescu timp de peste un an și, totodată, să rememoreze, pentru ziarul Adevărul, scene mai mult sau mai puțin cunoscute din viața celei care a fost Zoia Ceaușescu. Astfel, colonelul Burlan a povestit despre escapadele romantice ale ficei

cuplului dictatorial și despre unele neînțelegeri ale ei cu familia. Neînțelegeri cauzate mai ales din cauza faptului că Elena Ceaușescu nu prea era de acord cu prietenii sau iubiții fiicei sale, fie că era vorba de prietenia de-o vară cu Petre Roman, fie că era vorba de iubirea pasională pentru medicul clujean Dan Vincze. Colonelul Burlan și-a reamintit cum Zoia Ceaușescu se plimba de mână prin parcul Herăstrău – o plimbare romantică, nevinovată – cu Petre Roman, viitorul prim-ministru al României, și cum Elena Ceaușescu, mama Zoei i-a cerut lui Burlan să o ducă în parc pentru a se convinge și ea de acea relație, spionându-și practic fiica și pe viitorul demitar post-decembrist. Colonelul Burlan este dezamăgit de faptul că Petre Roman nu recunoaște această relație pe care a avut-o cu Zoe și că, de mai multe ori, a ieșit la televizor și a negat acest lucru. Colonelul Burlan spune că existau martori alți doi colegi – Stanciu și A.M. –, care au fost de față în parcul Herăstrău când Elena Ceaușescu își spiona odrasla. „La început, când mă ocupam de copii, Petrică era prieten cu Zoe. Primeam telefon de la dispecerat. «Unde este 202?», adică Zoe. «Sunt prin Herăstrau. Vino să ieși 201», adică pe Tovarășa. Și mă duceam cu Tovarășa. Petrică se giugiulea cu Zoe, se pupau. O duceam pe Tovarășa până în apropiere. Să vadă și ea ce fac Zoe și Petrică. Când vedea, Tovarășa nu avea nicio reacție față de mine. Sarcina mea era să-i supraveghez pe traseu, nu ce fac în parc”, susține fostul ofițer de Securitate Burlan.

Aventura Zoiei Ceaușescu cu Petre Roman a fost relatată de Ion Mihai Pacepa, dar și de Nicolae Pleșită și confirmată apoi de alte persoane, între care și de șeful pazei sale, Dumitru Burlan.

Petre Roman a negat însă categoric această relație, precizând că ar fi cunoscut-o în iulie 1971 la câteva luni după ce a obținut o bursă în Franța. Într-un interviu publicat în *Lumea Magazin*, Pleșiță spunea că între tatăl lui Petre Roman și Elena Ceaușescu a avut loc o discuție în care s-a decis că nu trebuie încurajată o relație între cei doi tineri. „S-a dus Walter Roman la Ceaușeasca. – *Ce ne facem, tovarășa?* – Ea a fost dură totdeauna și, cum era și semianalfabetă, l-a plesnit. – *Ce e, Waltere, ce e?* – *Copiii ăștia... ce le facem?* – *Auzi, Waltere, a-ți da eu fata pentru Petrică ar echivala cu un lighean plin de lături pe care mi l-ai pune în cap! Suntem sătui de o evreică în casă.* – Avea în vedere pe Adela, soția lui Gheorghe (Gogu) Petrescu, fratele Elenei. – *Nu ne mai trebuie altul!* –, i-a spus Elena Ceaușescu. – *Nu ne rămâne atunci decât să mă sprijiniți să-i despărțim și să-l trimitem la studii în Franța, să uite...*”, a încheiat Valter Roman discuția. (www.adevarul.ro)

Unul dintre copiii protipendadei comuniste, Serghei Niculescu-Mizil, fiul fostului demnitar comunist Paul Niculescu-Mizil, a recunoscut la talk-show-ul *Miezul problemei* că este adevărată informația potrivit căreia Petre Roman ar fi avut o relație amoroasă cu Zoe Ceaușescu. „Au fost o perioadă bună împreună, ce, n-aveau voie!? Este 100% adevărat. Eu știu și de ce s-au despărțit, pentru că s-a opus ea, nu i-a mai convenit. Acum el neagă, ca să pară disident”, a declarat cel care era considerat „sufletul petrekerilor” din Primăverii.

Cu toate informațiile ce creionează o relație dintre Petre Roman și fiica dictatorului Ceaușescu, fostul prim-ministru a negat cu vehemență că acest lucru s-ar fi întâmplat.

„Am cunoscut-o pe Zoe Ceaușescu în iulie 1971, adică la șapte luni după plecarea la doctorat (pe când mă aflam în prima vacanță a acestei perioade), la căsătoria unui prieten

și coleg de Politehnică, Adrian Gheorghe, cu Aurora, fiica lui Paul Niculescu-Mizil, bună prietenă cu Zoe. N-a existat nicio legătură intimă între mine și Zoe Ceaușescu”, a declarat Roman pentru Jurnalul Național.

Imediat după plecarea de-acasă a soțului ei, care a părăsit-o pentru mult mai tânăra sa amantă, cântăreața Silvia Chifiriuc, Mioara Roman a ținut să nuanțeze relația lui Zoe cu Petre Roman, deși până atunci nega cu înverșunare existența acestui episod: „Când m-am măritat cu Petre Roman, în 1973, el era *persona non-grata* în familia Elenei Ceaușescu din cauza micului incident cu Zoe care, practic, nu a avut loc. Eu l-am cunoscut, nu prea ieșea lumea cu el. Întrucât am avut rezerve să mă mărit cu el, am stat cinci ani până ne-am căsătorit”, a declarat ea pentru *7 Plus*.

Gorbaciov și Bush, precum Churchill și Stalin, hotărâsc viitorul Europei Răsăritene

La Summitul din Malta a avut loc întâlnirea dintre Președintele SUA, George H. W. Bush și Secretarul General Sovietic, Mihail Gorbaciov, în zilele de 2 și 3 decembrie 1989, la doar câteva săptămâni după căderea Zidului Berlinului. Aceasta a fost a doua lor întâlnire, după o întâlnire care l-a inclus pe fostul președinte Ronald Reagan, în New York, în decembrie 1988. În timpul summit-ului, Bush și Gorbaciov ar fi declarat că pun capăt Războiului Rece, deși veridicitatea informației este încă în dezbateră. Rapoartele vremii menționau Summitul din Malta ca fiind cel mai important din 1945 încolo, când la Yalta prim-ministrul Britanic Winston Churchill, liderul sovietic Iosif Vissarionovici Stalin și președintele SUA, Franklin D. Roosevelt au căzut de acord asupra soartei Europei.

Brent Scowcroft și alți membri ai administrației americane se temeau inițial că Summitul din Malta ar fi „premat” și că ar genera așteptări mari.

Cu toate acestea, președintele francez François Mitterrand, prim-ministrul britanic Margaret Thatcher, alți lideri europeni și membrii cheie ai Congresului SUA l-au convins pe Președintele George Bush să se întâlnească cu Președintele Mihail Gorbaciov.

Nu s-au semnat acorduri la Malta. Scopul său principal a fost de a oferi celor două superputeri, Statelor Unite ale Americii și Uniunii Sovietice, ocazia de a discuta despre schimbările rapide care au loc în Europa, odată cu ridicarea Cortinei de Fier, care a separat Blocul țărilor socialiste din Estul Europei de Europa de Vest timp de patru decenii. Summitul este văzut de unii observatori ca sfârșitul oficial al Războiului Rece. La un nivel minim, acesta a marcat diminuarea tensiunilor care au fost, până atunci, semnul distinctiv al epocii și un punct de cotitură în relațiile Est-Vest. În timpul summit-ului, Președintele Bush și-a exprimat sprijinul pentru *perestroika* lui Gorbaciov inițiativa și alte reforme în Blocul Comunist.

La summit, ca pe un simbol, președintele american George Bush le-a prezentat tuturor participanților la conferință o bucată din Zidul Berlinului.

Vorbind la o conferință comună de presă, liderul sovietic a anunțat: „Lumea părăsește o epocă și pășește într-alta nouă. Suntem la începutul unui lung drum spre o eră a păcii. Amenințarea cu forța, neîncrederea, lupta ideologică și psihologică trebuie să aparțină toate trecutului. (...) L-am asigurat pe Președintele Statelor Unite că nu voi începe niciodată un război împotriva SUA.”

În replică, Președintele Bush a spus: „Putem realiza o pace durabilă transformând relațiile Est-Vest într-o cooperare de durată. Acesta este viitorul pe care Președintele Gorbaciov și cu mine l-am început chiar aici, în Malta.” (<https://ro.wikipedia.org>)

„O cotitură istorică” – i-a plăcut lui Gorbaciov să-și intituleze convorbirile avute cu Bush la Malta în 2-3 decembrie 1989. Doar hopul Ceaușescu rămânea de trecut!

În 1993, la Paris, Gorbaciov a publicat o parte din interviurile și stenogramele întâlnirilor sale sub incitantul titlu *Avant-Mémoires*. „Nu există reformatori fericiți...”, ofta în prefata lor „țarul” care pierduse coroana imperiului destrămat.

Dar în decembrie 1989, de ce să nu fi fost mulțumit?! *Gorbaciov schimbă istoria* – titrau atunci agențiile de presă. La 25-26 noiembrie, discutase cu Mitterand. În prima zi a lui decembrie – altă întâlnire istorică: la Vatican, cu Papa Ioan Paul al II-lea. De-aici, direcția Malta. Două zile (2-3 decembrie), urmare a invitației președintelui american, se întâlnise cu el la bordul vasului sovietic „Maxim Gorki”.

În viteză, a zburat înapoi la Moscova, căci la 4 decembrie programase întâlnirea reprezentanților Organizației Tratatului de la Varșovia. În aceeași zi l-a primit și pe Ceaușescu. Iar la 5 decembrie, pe noul lider bulgar, Petăr Mladenov. Încântat de revederea cu Mladenov (fost coleg de studenție la Moscova), Gorbaciov a publicat convorbirea lor în *Avant-Mémoires*.

Discuția cu Ceaușescu a trecut-o însă sub tăcere.

Din lectura comunicatului Scânteii din 4 decembrie 1989, reiese că reprezentanții Uniunii Sovietice, Cehoslovaciei, Ungariei, Bulgariei, Poloniei, Germaniei de Est și României veniseră la Moscova pentru o declarație vetustă. Și anume că invazia Cehoslovaciei din 1968 fusese o imixtiune în treburile

interne ale altui popor. Și se angajau că în viitor vor folosi „numai mijloace politice pentru reglementarea oricăror probleme”.

Cu referire la atmosfera întâlnirii a fost citată adesea versiunea lui M.R. Beshloss și S. Talbot. Distona „agitația” lui Ceaușescu printre ceilalți, au povestit consilierii lui Bush fără a-și fi citat sursele. „Tiranul Stalinist” se plângea de ofensiva americanilor și vest-europenilor pentru lichidarea comunismului. Și propunea o nouă reuniune a Pactului la București, ca să elaboreze „contraofensiva”. Era într-adevăr „agitat” Ceaușescu în plenul reuniunii, însă din alte (și întemeiate) motive: căci el condamnase, în '68, invazia Cehoslovaciei; când el fusese „eroul”, cum să-și mai toarne cenușă în cap?!

Conform corespondenței de la Cancelaria CC al PCR și unor martori, reuniunea Tratatului de la Varșovia din 4 decembrie s-a produs în circumstanțele celorlalte întrevederi avute de Gorbaciov. Scurt timp după Congresul al XIV-lea al PCR, liderii români au fost oficial anunțați de întâlnirea dintre Gorbaciov și Bush la Malta. „Am primit o scrisoare din partea lui Gorbaciov către Nicolae Ceaușescu – a relatat Ion Stoian, fost ministru de Externe, în ziarul Vocea României (1990) – în care informa în termeni foarte generali despre scopul întâlnirii și propunea o întâlnire la Moscova, pentru 4 decembrie, în care Gorbaciov va face o informare despre cele discutate și rezultatele întâlnirii sale cu Bush.”

Ceaușescu i-a cerut o discuție separată lui Gorbaciov, condiționând de aceasta prezența sa la Moscova. „Așa s-a născut întâlnirea dintre Ceaușescu și Gorbaciov din 4 decembrie 1989”, a declarat șeful diplomației românești din acea vreme. Adică, prin șantaj!

Gorbaciov n-a povestit niciodată cât l-a înfuriat Ceaușescu în acea întâlnire. Gorbaciov începuse prin a informa despre

întâlnirile cu Bush și cu Papa, a povestit Stoian. Era evident din insistențele asupra discuțiilor cu Papa că Gorbaciov voia să vorbească puțin despre Bush. „Totuși a rezultat clar că s-a discutat despre situația celorlalte țări socialiste”, a menționat Stoian.

„Apoi s-a trecut la tema anunțată presei – o «nouă» declarație asupra invaziei din 1968. «Suntem aici cu toții – a zis Gorbaciov – cei care am fost implicați atunci, mai puțin România, care a ieșit din această chestiune.» Pe loc, Nicolae Ceaușescu l-a întrerupt pe Gorbaciov cu scuzele de rigoare spunând: «Nu-i adevărat, România nu a ieșit din această problemă, România nu a intrat în Cehoslovacia, așa că nu avea de unde să iasă.»”

Pe marginea textului lui Gorbaciov s-a pronunțat iarăși Ceaușescu („la un moment dat, discuțiile pe text se purtau aproape numai între Nicolae Ceaușescu și Mihail Gorbaciov”). Liderul român „i-a atras atenția” lui Gorbaciov asupra retragerii trupelor sovietice ce încă staționau în Cehoslovacia. „Aceasta este o chestiune bilaterală” – a interzis Gorbaciov subiectul. „Da, știu, a spus Ceaușescu, este un acord bilateral încheiat după ocuparea Cehoslovaciei”, a citat martorul. „În această problemă cu dumneavoastră nu ne putem înțelege”, a mai zis Gorbaciov.

În pofida mulțimii de analize și speculații asupra întâlnirii din Malta, dispunem în prezent exclusiv de versiunea sovietică a stenogramelor. Așa cum le-a publicat ultimul lider al PCUS. Întrevederea a fost evaluată de însuși Gorbaciov ca fiind o „cotitură istorică”. El a făcut și asocierea cu Yalta („îndată ce începem tratativele, se aud glasuri care strigă «o nouă Yalta!»”).

S-au referit liderii celor două superputeri, explicit, la Ceaușescu ori România? Interviewați în diferite împrejurări, și Gorbaciov, și Bush au dat același diplomatic răspuns: „Nu-mi amintesc”. Cert este că anumite momente ale întrevederii n-au fost consemnate (fiind „între patru ochi”) și anumite pasaje înregistrate n-au fost făcute publice încă.

S-au delimitat și la Malta „sferele de influență”? „Nu urmărim nici un țel în America Centrală, nu dorim să cucerim baze pentru arme și nici puncte de sprijin”, i-a promis Gorbaciov lui Bush. „Am apreciat mult reacția pe care a avut-o Uniunea Sovietică și dumneavoastră personal față de aceste schimbări dinamice și în același timp fundamentale”, i-a răspuns Bush referindu-se la Europa și numindu-l pe Gorbaciov „catalizatorul” lor.

De altfel – conform raportului Direcției de Informații Externe (DIE) a Securității, datat la 2 decembrie 1989 –, într-un recent interviu George Bush se referise astfel la România: „Aș dori să văd unele acțiuni și în această țară. Nu știu când se va întâmpla acest lucru. Am trimis în România un nou ambasador, Alan Green, care îmi este prieten. L-am trimis în România tocmai pentru că este un om ferm și intransigent, ce cunoaște bine părerile mele despre democrație și libertate. Cred că Alan Green a plecat la 29.11.1989 spre România și el va prezenta punctul nostru de vedere, al meu personal președintelui Nicolae Ceaușescu. În orice caz, vom încerca, dar va fi foarte greu”.

Același departament raportase la 1 decembrie că, în cadrul consultărilor cu administrația de la Washington, guvernele Angliei, Franței, RFG și Italiei au insistat pentru „respectarea de SUA a înțelegerilor convenite anterior cu statele vest-europene, ca fiecare dintre acestea să aibă un rol sporit în

influențarea situației din Europa de Est, astfel încât să-și asigure promovarea propriilor interese pe termen lung în această zonă”. „Cu 20 de ani în urmă i se reproșa României că se apropie prea mult de Europa Occidentală, iar acum că nu face îndeajuns pentru a intra în Europa!”, comentase situația fostul șef al diplomației, Ion Stoian.

„În 1990, s-ar fi împlinit un sfert de veac de la Congresul IX, mi-a relatat generalul (r) Ion Coman, fost secretar al CC al PCR, despre visurile lui Ceaușescu. Voia să sărbătorească printr-o mare adunare populară, cu participare internațională, în locul ce-i zice acum Piața Constituției. Voia ca până atunci să finalizeze toate marile construcții – Casa Poporului, Academia, Casa Radio, Biblioteca... Să arate lumii superioritatea sistemului său socialist.”

În îndărătnicia sa, pe ce se baza Ceaușescu? Urmărindu-i contactele, se pare că repeta strategia rodată în '68 – prietenia cu chinezii și nord-coreenii. Prin ambasadorul Chinei la București, Zhao Ziyang, liderul CC îl informase că „nu va introduce niciodată formele reformiste pe care URSS le aplică”. Nu agreea nici el *perestroika*! Imediat după ce-a revenit din ultima-i călătorie la Moscova, Ceaușescu l-a primit pe ambasadorul nord-coreean. Iar în comunicatul oficial au declarat „combaterea fermă a oricăror acțiuni ale cercurilor imperia- liste de amestec în treburile intrene ale altor popoare, de destabilizare din țările socialiste și din alte regiuni ale lumii”.

Dar „focul de-acasă îl stingi cu vecinii, nu cu prietenii de departe”, îl sfătuisese prietenul Mao cândva... (<http://jurnalul.ro>)

„Glasnost”, „Perestroika” și „Revoluțiile de Catifea”

Glasnost, literal însemnând *Deschidere*, a fost un concept de transparență (socială) introdus de secretarul general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS) Mihail Gorbaciov în cea de-a doua jumătate a anilor 1980 în instituțiile guvernamentale și în viața civilă din Uniunea Sovietică.

Glasnost se folosește asociat cu *Perestroika* (literal: *Restructurare*), o altă reformă implementată de Gorbaciov în același timp. Cuvântul „glasnost” a fost folosit în limba rusă din secolul al 18-lea. Cuvântul a fost folosit frecvent de către Gorbaciov pentru a denumi politicile care el credea că ar putea ajuta la reducerea corupției din conducerea de vârf a Partidului Comunist și a guvernului sovietic și să modereze abuzul de putere în administrație și în Comitetul Central.

Mihail Sergheevici Gorbaciov (născut pe 2 martie 1931) a fost conducătorul Uniunii Sovietice din 1985 până în 1991. Încercările sale de reformă au dus la încheierea războiului rece, la încetarea monopolului politic al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și la prăbușirea Uniunii Sovietice.

A primit Premiul Nobel pentru Pace – un premiu pe care și-l dorise atât de mult și Nicolae Ceaușescu! – în 1990.

Mihail Gorbaciov s-a născut într-o familie țărănească în satul Privolnoe de lângă Stavropol. A avut o copilărie grea în vremea în care în fruntea țării s-a aflat Stalin. Bunicii săi fuseseră deportați pentru vina de a fi fost *culaci* („chiaburi”). În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, a trăit vremurile grele ale ocupației germane, după ce, pe 2 august 1942, armatele naziste au cucerit Stavropolul. Deși germanii au fost alungați în februarie 1943, ocupația a înăsprit viața comunității rurale în care trăia tânărul Gorbaciov și i-a lăsat acestuia amintiri de neșters. Din 1946 până în 1950, Gorbaciov a lucrat ca ajutor de mecanizator în diferite ferme agricole din regiunea sa. Mai târziu avea să mărturisească că munca țăranilor în acea vreme era „foarte grea”, în principal datorită cotelor în produse și taxelor pe loturile în folosință cerute de autorități. În plus, cum țăranilor nu li se eliberau acte de identitate, singura șansă a locuitorilor de la sate să părăsească munca pământului era înscrierea pe listele „Orgnabor” – recrutarea de personal pentru proiectele de investiții industriale. Această situație l-a făcut pe Gorbaciov să se întrebe: „Care era diferența dintre această viață și iobăgie?”.

În ciuda originii modeste și a greutăților din tinerețe, Gorbaciov a fost un elev fruntaș în timpul școlii, arătând un interes special pentru istorie și matematică. După absolvirea cursurilor școlii din sat, Gorbaciov și-a ajutat tatăl la strângerea recoltei din acel an, o recoltă record pentru colhoz. Pentru munca depusă, a fost recompensat cu Ordinul Steagul Roșu pentru Muncă la vârsta de numai 16 ani, un lucru destul de neobișnuit pentru cineva așa de tânăr. Tocmai acest ordin i-a deschis calea către admiterea la cursurile Universității

din Moscova (1950). Gorbaciov nu avea intenția să înceapă o carieră juridică, specializarea aceasta nefiind decât o treaptă necesară pentru a accede la funcții importante în Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. A devenit membru-candidat al Partidului în același an. În perioada în care a locuit în Moscova a cunoscut-o pe viitoarea sa soție, Raisa Maximovna Titarenko. Cei doi s-au căsătorit pe 25 septembrie 1953, după care cuplul s-a mutat în regiunea Stavropol din sudul Rusiei. După ce a absolvit cursurile universitare, Gorbaciov a intrat în munca de partid. După absolvire, a lucrat o scurtă perioadă de timp în procuratură, după care s-a transferat în Komsomol. A fost prim secretar al organizației orășenești Stavropol din septembrie 1956, după care a fost mutat la comitetul regional al Komsomolului, unde a lucrat ca adjunct al primului secretar din aprilie 1958 și ca prim-secretar din martie 1961. Pe 6 ianuarie 1957 avea să se nască primul copil al cuplului, Irina.

A fost delegat la Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist din octombrie 1961, în timpul căruia Nikita Hrușciov a anunțat planul său de propulsare a țării în comunism într-o perioadă de 20 de ani și de depășire din punct de vedere economic a Statelor Unite. Gorbaciov a fost promovat în funcția de șef al departamentului agricol din Stavropol în 1963. În 1966, la vârsta de 35 de ani, el a absolvit și cursurile la forma de învățământ fără frecvență a Institutului agricol, cu specializarea agronom-economist.

Cariera sa a avut o evoluție ascendentă. În 1970, a fost numit prim-secretar al *krainei* Stavropol, devenind unul dintre cei mai tineri șefi regionali de partid din URSS. În această perioadă el a contribuit la reorganizarea fermelor colective, îmbunătățirea vieții lucrătorilor agricoli, mărirea loturilor

individuale în folosință și a permis țăranilor o mai mare libertate în planificarea activităților. Datorită eficienței arătate în muncă, el a fost promovat ca membru CC al PC al URSS în mai 1971. În 1972, a condus o delegație sovietică în vizită în Belgia, iar numai doi ani mai târziu era deputat în Sovietul Suprem și președinte al „Comitetului pentru problemele tineretului”. A devenit membru al „Secretariatului pentru agricultură a CC al PCUS” în 1978, înlocuindu-l pe sprijinitorul său, Fiodor Kulakov, decedat în urma unui infarct.

În 1979, Gorbaciov a fost promovat în Politburo (mai întâi ca membru supleant, devenind membru plin un an mai târziu). Aici a devenit protejatul lui Iuri Andropov, șeful KGB-ului, originar și el din Stavropol. În timpul scurt în care protectorul său a fost la cârma Uniunii Sovietice, Gorbaciov a fost promovat în funcția de secretar al partidului pentru problemele de cadre. Colaborând cu Andropov, Gorbaciov a schimbat peste 20% din membrii eşaloanelor superioare de conducere la nivel ministerial și regional. În această perioadă au ajuns în importante funcții de conducere Grigori Romanov, Nicolai Rîjkov și Egor Ligaciov, ultimii doi fiind mai târziu printre cei mai apropiați colaboratori ai lui Gorbaciov. A fost de asemenea un apropiat al lui Constantin Cernenko, succesorul lui Andropov, lucrând ca secretar adjunct.

Pozițiile pe care le-a ocupat în organele superioare de conducere ale partidului i-au creat lui Gorbaciov noi posibilități de călătorie în străinătate. Aceste călătorii aveau să-i schimbe în mod profund viziunile politice și sociale ale viitorului lider al URSS-ului. În 1975, el a condus o delegație sovietică în vizită în Germania Occidentală, iar în 1983 a condus o altă delegație în vizită în Canada, unde s-a întâlnit cu primul-ministru Pierre Elliott Trudeau și cu membrii

Camerei Comunelor și ai Senatului canadian. În 1984, a călătorit în Regatul Unit, unde s-a întâlnit cu primul-ministru Margaret Thatcher.

După moartea lui Constantin Cerneko, Mihail Gorbaciov, atunci în vârstă de 54 de ani, a fost ales Secretar General al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice pe 11 martie 1985. El a devenit primul lider al partidului născut după victoria revoluției bolșevice.

Fiind conducătorul partidului și conducătorul de facto al țării, Gorbaciov a încercat să reformeze partidul osificat și economia aflată în recesiune prin introducerea uimitoare a unor termeni profund reformiști precum *glasnost*, *perestroika* și *uskorenie* („accelerarea” dezvoltării economice), politici lansate oficial la cel de-al XXVII-lea Congres al Partidului Comunist din februarie 1986.

Gorbaciov a introdus în cadrul așa-numitului program *perestroika* reforme economice, despre care credea că vor ridica nivelul de trai al populației și productivitatea muncii. În acele vremuri, numeroase dintre reformele sale au fost considerate radicale de către birocrații conservatori ai partidului.

În 1985, Gorbaciov a declarat că sistemul economic sovietic era „osificat” și că reorganizarea lui era imediat necesară. La început, reformele lui au fost cunoscute ca „uskorenie” (accelerare), dar, mai apoi, termenul „perestroika” (reconstrucție) a devenit mult mai popular.

Gorbaciov nu se afla pe un teren virgin. Deși epoca lui Brejnev era considerată în general ca una a stagnării economice, se desfășuraseră o serie de experimente economice, în particular în întreprinderile mixte cu companiile străine. O serie de idei reformiste fuseseră discutate în cercurile managerilor socialiști cu idei novatoare, care folosiseră facilitățile

oferite de Komsomol ca pe un forum de discuții. Așa-numita „generație Komsomol” avea să se dovedească cea mai receptivă la inițiativele gorbacioviste și rezervorul de cadre pentru viitoarea clasă a afaceriștilor post-sovietici, lucru valabil în special în statele baltice.

După ce a devenit Secretar General, Gorbaciov a propus un program de reforme, care a fost adoptat de Plenara CC al PCUS din aprilie. Într-un discurs ținut la Leningrad, Gorbaciov și-a apărat în mod public programul de reforme. Pentru aplicarea reformelor, Gorbaciov a început prin a-l schimba pe ministrul relațiilor externe Andrei Gromâko cu Eduard Șevardnadze. Andrei Gromâko, numit în derâdere în occident „Mister Niet”, fusese timp de 28 de ani ministru al afacerilor externe și era considerat un personaj de modă veche. Robert D. English nota că, în ciuda lipsei de experiență diplomatică, Gorbaciov și Șevardnadze împărtășeau o viziune comună, o experiență comună în gestionarea problemelor agriculturii, ceea ce însemna că cei doi nu erau în niciun fel legați de complexul militaro-industrial sovietic.

În decembrie 1986, primele semne ale creșterii naționalismului, care avea să tulbure ultimii ani de existență ai URSS-ului, au apărut în timpul revoltelor populare din Alma Ata și din alte zone ale Kazahstanului, după demiterea primului secretar al partidului comunist local, Dinmuhamed Kunaev. În Rusia, naționalismul și-a făcut simțită prezența pentru prima dată în mai 1987, când 600 de membri ai mișcării Pamiat („Memorie”), au demonstrat în Moscova. Această mișcare naționalistă a devenit din ce în ce mai legată de Boris Elțin.

Glasnostul a grăbit dezvoltarea problemelor naționaliste. În Nagorno-Karabah – o enclavă majoritar armenească din

cadrul RSS Azerbaidjane – au izbucnit violențe naționaliste, când armenii din zonă au început un val de proteste în perioada februarie-mai împotriva transferului acestei regiuni istorice creștine armenesti către Azerbaidjanul musulman în 1920, după decizia arbitrară a lui Stalin. Armenii protestau și împotriva subdezvoltării, a condițiilor de viață în continuă deteriorare din regiunea Nagorno-Karabah. Azerii au reacționat violent și au atacat armenii din Sumgait, Azerbaidjan. O soluție temporară a fost impusă de Gorbaciov, dar în scurtă vreme Nagorno-Karabahul a fost lovit de un nou val de revolte în iunie-iulie. Pe 7 decembrie, un cutremur extrem de puternic a lovit Armenia. Infrastructura proastă a dus la creșterea numărului de victime – peste 25.000 de oameni. Gorbaciov a fost nevoit să-și întrerupă călătoria în Statele Unite și să-și amâne călătoriile planificate în Cuba și Regatul Unit.

Alegerile pentru Sovietul Suprem, care s-au desfășurat în întreaga uniune în martie și aprilie 1989, a avut ca rezultat trimiterea în parlament a numeroși deputați independențiști, numărul comuniștilor care au reușit să câștige un mandat fiind scăzut. Dezbaterile transmise în direct la televiziune au dus la întărirea pozițiilor independentiste. Anul 1989 avea să fie martorul a numeroase manifestări ale naționalismului. Începând din statele baltice în ianuarie, în aproape toate republicile sovietice au fost votate legi care acordau limbilor naționale o importanță de prim rang, care o depășea pe cea a limbii ruse. În aprilie, demonstrațiile naționaliste de la Tbilisi, Georgia, aveau să fie înăbușite cu violență. Alte confruntări violente aveau să se petreacă în Uzbekistan, unde uzbekii aveau să se lupte cu turcii meskhetiani în Fergana.

În afară de aceste violențe, au avut loc alte trei evenimente majore care aveau să schimbe fața problemei naționale în URSS. Pentru început, Estonia și Letonia și-au proclamat suveranitatea în mai, iar în iunie a urmat proclamația similară a Lituaniei. (Partidul Comunist Lituanian și-a proclamat de asemenea independența față de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în decembrie). Aceste declarații au pus sus-numitele republici și Uniunea Sovietică într-o situație clară de confruntare și avea să devină un precedent pentru celelalte republici. În iulie, în ajunul aniversării semnării pactului Molotov-Ribbentrop, a fost în mod oficial recunoscut că sus-numitul tratat includea prevederi secrete prin care se stabilea anexarea țărilor baltice de către URSS și împărțirea Poloniei între Uniunea Sovietică și Germania Nazistă. Trecutul rușinos al Uniunii Sovietice, ascuns cu grijă multă vreme, a ieșit la iveală și a dat un nou imbold mișcărilor independentiste ale balticilor, care puteau acum să afirme fără putință de tăgadă că sunt victimele imperialismului rusesc.

În 1989, blocul răsăritean s-a prăbușit ca un castel din cărți de joc, fără ca URSS-ul să intervină în vreun fel în susținerea vechilor regimuri, ceea ce a dat speranțe că și în interiorul Uniunii Gorbaciov va aplica politica de neintervenție.

Revoluțiile din 1989 au dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Central-Răsăriteană.

Evenimentele revoluționare și-au avut începutul în Polonia în 1989 și au continuat în Ungaria, Germania de Est, Bulgaria, Cehoslovacia, și România. Una dintre trăsăturile comune ale acestor desfășurări a fost folosirea extensivă a campaniilor de *rezistență civilă*, prin care s-au efectuat demonstrații populare împotriva continuării regimurilor monopartid și care contribuiseră la creșterea presiunii pentru schimbare.

Protestele din Piața Tiananmen din 1989 au eșuat să stimuleze vreo schimbare politică majoră în China, însă imaginile puternice de sfidare în timpul protestelor au contribuit la precipitarea evenimentelor revoluționare din celelalte părți ale lumii. În aceeași zi, pe 4 iunie, Solidaritatea a obținut o victorie copleșitoare în alegerile parțial libere din Polonia, ceea ce a condus la o cădere a comunismului lipsită de vărsare de sânge în decursul verii anului 1989. Ungaria a sancționat dărâmarea secțiunii fizice a Cortinei de Fier aflată pe teritoriul său, conducând la exoduri în masă ale est-germanilor prin Ungaria, ceea ce a destabilizat Germania de Est. În orașe precum Leipzig spiritele s-au inflammat, având drept consecință proteste majore, urmate de simbolică cădere a Zidului Berlinului, un moment de cumpănă reprezentativ pentru viitoarea reunificare germană din 1990.

Uniunea Sovietică s-a destrămat o dată cu sfârșitul anului 1991, care a avut ca rezultat formarea a 11 noi țări (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Kazahstan, Kîrgîstan, Moldova, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan), toate acestea declarându-și independența de URSS în cursul anului următor, în timp ce statele baltice (Estonia, Letonia și Lituania) și-au redobândit independența. Ceea ce a mai rămas din Uniunea Sovietică, constituindu-i marea majoritate teritorială, a devenit Federația Rusă în decembrie 1991. (<https://ro.wikipedia.org>)

1958 vs. 1968 vs. 1989 – România a făcut întotdeauna altfel!

Totuși, pe fundalul „revoluțiilor de catifea”, România a fost singurul membru al blocului răsăritean a cărui revoluție a dus la prăbușirea regimului comunist prin violență.

„Originalitatea” acțiunii din România avea, într-un fel, câteva precedente istorice. Nu era deloc prima oară când România proceda altfel decât Uniunea Sovietică și celelalte țări comuniste din Estul Europei. În 1958 și în 1968, alesese, de asemenea, alt drum!

Gheorghiu-Dej, după moartea lui Stalin și în timpul „dezghețului” inițiat de Nikita Hrușciov (politică cu care liderul de la București n-a fost deloc de acord!), s-a decis să schimbe macazul și să se depărteze semnificativ de linia Moscovei.

Astfel, în aprilie 1958, între Hrușciov și Dej are loc un schimb de scrisori – înscrisurile oficiale ale retragerii sovietice.

La 17 aprilie 1958, în numele CC al PCUS, Hrușciov îi adresează lui Gheorghiu-Dej un mesaj cu următorul conținut:

„Către Comitetul Central
al Partidului Muncitoresc Român
Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej

Dragi tovarăși,

Comitetul Central al PCUS ar vrea să se sfătuiască cu dvs. în problema șederii pe mai departe a trupelor sovietice pe teritoriul Republicii Populare Române.

După cum vă este cunoscut, la timpul său, partidele și guvernele țărilor noastre, ținând cont de situația care se crease atunci, au ajuns la părerea unanimă că trupele sovietice trebuie să rămână temporar pe teritoriul Republicii Populare Române. Șederea trupelor sovietice pe teritoriul țării dvs. a corespuns atât intereselor Republicii Populare Române, cât și intereselor cauzei noastre comune și până în ultima vreme a fost, fără îndoială, necesară și a corespuns scopului.

În prezent, situația s-a schimbat în mod esențial. În urma politicii iubitoare de pace a țărilor lagărului socialist a fost obținută o oarecare slăbire a încordării internaționale. Republica Populară Română a obținut mari succese în construirea socialismului și întărirea regimului de democrație populară. Ea dispune acum de forțe înarmate de nădejde, capabile să dea o ripostă provocărilor imperialiștilor, să apere cuceririle socialiste ale poporului român și să-și aducă contribuția la cauza apărării intereselor comune ale lagărului socialist.

De aceea, după părerea noastră, acum nu mai este necesară șederea trupelor sovietice pe teritoriul RPR.

La aceasta trebuie să adăugăm că cercurile imperialiste folosesc larg, în scopul propagandei antisovietice și al calomnierii Republicii Populare Române, faptul că trupele sovietice se găsesc pe teritoriul țării dvs.

Ținând cont de toate acestea, CC al PCUS consideră că ar trebui să discutăm, în timpul cel mai apropiat, problema retragerii forțelor armate sovietice de pe teritoriul Republicii Populare Române, rezolvând-o pozitiv și publicând un comunicat corespunzător în presă.

Retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul Republicii Populare Române ar fi încă o dovadă concretă și convingătoare a politicii iubitoare de pace a Uniunii Sovietice, a Republicii Populare Române și a întregului lagăr socialist, a tendinței noastre comune de a obține, nu în cuvinte, ci în fapte, o destindere a încordării internaționale. Un asemenea act va lipsi cercurile imperialiste de unul din argumentele importante pe care le folosesc pentru justificarea politicii de pregătiri militare și va contribui la unirea forțelor care se pronunță pentru menținerea și consolidarea păcii, pentru coexistența pașnică a statelor. CC al PCUS vă roagă să ne comunicați părerea dvs. în această problemă.

Cu salutări comuniste
Prim-secretar al CC al PCUS
N. Hrușciov”

Peste exact o săptămână, în numele CC al PMR, Gheorghiu-Dej răspunde scrisorii lui Hrușciov astfel:

„Dragi tovarăși,

Am primit scrisoarea dv. din 17 aprilie a.c. în problema staționării trupelor sovietice în RPR. Împărtășim părerile exprimate în scrisoarea dvs. Staționarea trupelor sovietice în RPR a corespuns atât intereselor Republicii Populare Române, cât și intereselor cauzei comune a lagărului socialist. Ținând seama de împrejurările actuale favorabile, suntem de acord

cu propunerea dvs. de a se renunța la staționarea mai departe a trupelor sovietice în RPR. Nu ne îndoim că această hotărâre va avea un mare răsunet și va fi privită în opinia publică mondială ca o nouă contribuție concretă a URSS, a RPR și a întregului lagăr socialist, la consolidarea păcii și destinderea în relațiile internaționale.

Vă rugăm să fiți încredințați că forțele armate ale RPR vor face față cu cinste, în orice împrejurări, îndatoririlor care le revin în cadrul lagărului socialist. Așteptăm părerea dv., cu privire la data întâlnirii noastre în vederea discutării acestei probleme.

Cu salut comunist,
Prim-secretar al CC al PMR
Gh. Gheorghiu-Dej”

După discuții informale purtate la nivelul liderilor, provocate de partea română, în ianuarie 1957 Hrușciov îi adresează, de asemenea, lui Gheorghiu-Dej o scrisoare prin care anunță intenția retragerii consilierilor sovietici. „În primii ani de făurire și dezvoltare a orânduirii democrat-populare în România, această practică a ajutat la pregătirea de cadre naționale și noi am socotit de datoria noastră să contribuim la aceasta prin toate măsurile, specifică mesajul. În prezent, când țara dvs. dispune de cadre calificate, șederea permanentă a consilierilor sovietici în România, după părerea noastră, nu mai corespunde intereselor cauzei, iar această formă de colaborare în mod practic a fost depășită. Afară de aceasta, însăși denumirea de «consilieri sovietici» nu corespunde rolului pe care-l îndeplinesc, de fapt, și poate duce la părerea greșită că prin consilierii săi o țară se amestecă în afacerile interne ale altei țări.”

Lăsând să treacă o lună de zile de la primirea scrisorii lui Hrușciov, Gheorghiu-Dej înștiințează că „împărtășește deplin” propunerea sovietică de retragere a consilierilor săi. „Suntem cu totul de acord, menționează scrisoarea, cu considerațiunile de ordin principal expuse în scrisoarea dvs. și cu concluzia că, ținând seama de faptul că în prezent RPR dispune de cadre pregătite în diferite domenii de activitate, menținerea instituției consilierilor nu mai corespunde intereselor cauzei și este practic depășită”. În numele CC al PMR, Gheorghiu-Dej exprimă speranța de a se „bucura” și în viitor de sprijinul CC al PCUS prin trimiterea de specialiști în România. Înainte de a încheia („cu salutări comuniste!”), solicită prelungirea șederii unor specialiști sovietici în România. Consilierii sovietici n-au fost însă retrași imediat și în totalitate. Abia după plecarea trupelor sovietice au plecat și ultimii consilieri – cei care „activau” la Securitate și în Ministerul de Interne.

Ziarul sovietic Izvestia publica în iunie 1958 un articol unde rațiunile sovietice ale retragerii trupelor staționate în România sunt prezentate ca parte a „măsurilor îndreptate spre slăbirea încordării internaționale”.

„Cu arma în mână, omul sovietic a venit ca eliberator pe pământurile altor popoare, evocă ziarul. El a adus acestor popoare salvarea de fascism și de reacțiune. În anii postbelici, aflându-se pe teritoriul statelor socialiste prietene, în conformitate cu obligațiile ce decurgeau din tratatele de alianță, trupele sovietice apără pacea împreună cu forțele armate ale acestor state. Prin înaltul lor spirit de disciplină și atitudinea prietenească față de populație, ele și-au câștigat profunda ei simpatie. În special, așa cum amintește în aceste zile presa română, soldații sovietici au strâns în repetate rînduri recolta

împreună cu țărani, au acordat ajutor în timpul incendiilor, inundațiilor sau altor calamități, au luat parte la construirea de poduri și șosele”.

Retragerea trupelor din România se situează, în viziunea ziarului sovietic amintit, în „direcția diametral opusă” politicii blocului capitalist. Popoarele ce „vor sprijini politica de pace” urmează să-i confere „înaltă prețuire”, menționează Izvestia.

În studiul care prefătează cuprinzătoarea culegere de documente și mărturii *România, retragerea trupelor sovietice, 1958*, Ion Scurtu amintește că, după război, trupe ale Armatei Roșii au rămas în staționare în România, Polonia, Austria, Ungaria, Bulgaria, Germania de Est și Cehoslovacia. Trupe americane staționau, de asemenea, în Austria, Italia și Germania Occidentală; trupe engleze în Grecia, Austria, Italia și Germania Occidentală; trupe franceze în Austria și Germania de Vest. Statisticile citate de Ion Scurtu estimează că 1.530.000 de ostași sovietici staționau în afara granițelor țării, efectivele celorlalți foști Aliați fiind de 650.000 militari. Pe durata celor 14 ani de staționare în România, efectivele sovietice au variat: în iunie 1946 erau de 145.000 militari, după 1950, numărul lor fiind redus la 32.000. (<http://jurnalul.ro>)

Practic, din acel moment, România rămâne singurul stat din lagărul comunist fără trupe de ocupație sovietice. Concomitent, după ani negri de teroare, începe și o perioadă de relaxare a vieții cotidiene.

Omul de rând, lămurit că americanilor nici prin cap nu le trece să vină să-l elibereze de comuniști, se resemnează și începe să se adapteze condițiilor, așa cum erau ele.

Apoi, în 1968, condamnarea invaziei Cehoslovaciei l-a transformat pe Ceaușescu într-un erou. Pentru prima dată în istoria Tratatului de la Varșovia, un fapt dictat de Moscova

crea opoziție deschisă din partea altui stat membru al alianței. Un moment deosebit fusese vizita delegației române de partid și de stat la Praga pentru semnarea tratatului de prietenie și asistență mutuală cu Cehoslovacia (15-17 august 1968). Dubcek i-a informat, cu optimism, pe liderii români despre bunul mers al reformelor și sfârșitul diseniunilor cu „cei cinci” (Leonid Brejnev, Władysław Gomułka, Todor Jivkov, János Kádár și Walter Ulbricht). La Praga, Ceaușescu, Maurer și Mănescu au fost protagoniștii unei conferințe de presă. Ziariștii l-au întrebat pe Ceaușescu în ce situații pot interveni trupele Tratatului de la Varșovia într-o țară din alianță. *Exclusiv în cazul atacului unei țări imperialiste*, a fost răspunsul. Va reînvia Mica Antantă? *România nu dorește să-și limiteze relațiile doar la câteva dintre statele socialiste europene*, a zis Ceaușescu. În secret, însă, l-a înștiințat pe Dubcek despre planurile invaziei. „Să vină că-i primim cu flori!”, i-ar fi răspuns Dubcek, după mărturia lui Ion Stănescu, șeful Securității.

Faptul se petrecea cu o zi înaintea stabilirii datei invaziei de către „cei cinci”. În zorii zilei de 21 august, o jumătate de milion de soldați sovietici, bulgari, polonezi, est-germani și maghiari trecuseră granițele aeriene și terestre ale țării. 29 de divizii, 7.500 de tancuri și 1.000 de avioane – o forță echivalentă celei americane din Vietnam. Surpriza a fost deplină pentru liderii și populația Cehoslovaciei. Ceaușescu a fost informat, oficial, puțin după miezul nopții dintre 20 și 21 august 1968. Un „lucrător” de la Ambasada sovietică venise cu scrisoarea de înștiințare la sediul CC al PCR. Scrisoarea i-a fost adusă la reședință de Ion Stănescu, președintele Consiliului Securității Statului. Aproape simultan a venit vestea și prin canalele speciale pregătite de români. Unul dintre ziariștii trimiși la Praga a transmis prin telex știrea ce-a fost

predată imediat lui Paul Niculescu-Mizil. O dată cu Ceaușescu, prin înștiințări sovietice, au fost informate și centrele de putere din Londra, Paris și Washington. „Ne dăm seama că propaganda burgheză, acum, declanșează o campanie antisocialistă dezlănțuită, va țipa despre «amestec» în treburile interne ale Cehoslovaciei”, i s-a transmis lui Ceaușescu prin scrisoarea sovietică. „Probabil, vor apărea greutăți temporare și pentru partidele frățesti. Însă, pierderea pentru cauza socialismului, pentru mișcarea comunistă mondială, ar fi fost incomparabil mai mare dacă în Cehoslovacia ar fi învins contrarevoluția. Acordând tovarășilor cehoslovaci ajutor frățesc, țările noastre își îndeplinesc datoria lor internaționalistă față de poporul cehoslovac, față de mișcarea comunistă muncitorească internațională și de eliberare națională. Iar această datorie este pentru noi mai presus de toate.”

Ceaușescu a convocat urgent membrii Comitetului Executiv al CC al PCR. Apoi, întreg Comitetul Central. Poziția de condamnare a invaziei a fost unanim aprobată. Comunicatul transmis la radio, prin care România condamna agresiunea împotriva Cehoslovaciei, i-a umplut pe români de mândrie. După aceste formalități statutare, în numele conducerii partidului, Ceaușescu s-a adresat mulțimii, la mitingul popular din amiaza lui 21 august. Pentru prima și ultima dată din istoria regimului comunist, n-a fost necesară mobilizarea participanților. În fața sediului CC, s-a adunat o nemaivăzută mulțime de circa o sută de mii de oameni.

„Invadarea Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia constituie o mare greșeală și o amenințare pentru pacea în Europa, pentru soarta socialismului în lume și este o zi a rușinii pentru mișcarea internațională”, li s-a adresat, cu fermitate, Ceaușescu. „Nu există nici o justificare și nu

există nici un motiv care să facă admisibilă, fie și numai pentru o clipă, ideea unei intervenții în treburile interne ale unui stat socialist frățesc (...) Nici un străin nu are dreptul de-a spune ce formă trebuie să capete construirea socialismului.” Din balconul sediului CC al partidului, cu toți demnitarii gardându-l în fundal, discursul nescris al lui Ceaușescu părea generat de vibrațiile mulțimii. Oratorul și cetățenii se conectaseră deplin la intensitatea evenimentului. A fost primul și cel din urmă moment de felul acesta din istoria regimului comunist. Rupt demult de popor, Ceaușescu intenționase să-l re trăiască în decembrie 1989. Intenție fatală însă!

În 21 august 1968, poziția lui Ceaușescu constituia o știre de senzație în presa mondială. Pentru prima dată în istoria lagărului comunist, un fapt dictat de Moscova crea opoziție deschisă din partea altui stat membru al Tratatului de la Varșovia. Ceaușescu e un erou în presa occidentală și în mediile politice din celălalt front al „Războiului Rece”. În 22 august, convocată în sesiunea extraordinară, Marea Adunare Națională a adoptat „Declarația cu privire la principiile de bază ale politicii externe a României”. Documentul a fost transmis la ONU, tuturor parlamentelor și guvernelor din toate țările cu care România avea relații diplomatice.

23 august, sărbătoarea națională a României, a fost sărbătorită cu bucurie și fast. În premieră au defilat „gărzile patriotice”, reînființate după anunțul lui Ceaușescu la mitingul popular. După paradă, capii serviciilor speciale din România și Iugoslavia au plănuit întâlnirea secretă a lui Ceaușescu cu Tito, la Vârșeț. În 24 august, Ceaușescu a mers însoțit de Bodnăraș, aranjorul manevrelor secrete din partid, să țină sfat cu liderul care-l înfruntase pe Stalin. Înțelegem din stenograma discuțiilor că liderul român își luase deja măsuri de

protecție: Marea Adunare Națională aprobase, la 22 august, propunerea ca prezența unor armate străine în România să fie posibilă doar cu aprobarea legislativului. Eliminau astfel posibilitatea unor manevre sovietice la cererea vreunei fracțiuni din conducerea partidului. În cazul unei invazii, țara să fie apărată cu arma în mână, era altă decizie recentă. Între timp, Ceaușescu primise asigurări și de la chinezi că poate conta pe sprijin din partea lor. Luase legătura și cu partidele comuniste din Franța și Italia, care condamnaseră, la rândul lor, invazia Cehoslovaciei.

Pe Ceaușescu și Bodnăraș i-a interesat dacă, în caz de atac sovietic, românilor li s-ar deschide un „coridor” pentru organizarea rezistenței, alături de sârbi, pe teritoriul iugoslav. „Noi vom lupta”, ziceau ei, „dar poziția geo-politică a României lasă un singur front deschis – Iugoslavia”. „Aici aveți spatele frontului”, le-a precizat Tito. „Acum e o altă problemă: problema dacă vă strâmtorează pe dumneavoastră până la front și veți trece frontul în Iugoslavia cu echipament militar și cu totul. Dacă dumneavoastră veți veni cu echipament militar aici, nu veți putea opune rezistență aici. Așa că noi vom opune rezistență. Atunci vă vom accepta ca militari, însă armamentul pe care îl aveți, va trebui lăsat. Mă înțelegeți ce am în vedere, ca URSS să nu ne atace și pe noi. Să nu le dăm pretext. (...) În momentul în care Iugoslavia va fi atacată, atunci vom merge împreună.” Acestea fiind convenite, Tito i-a sfătuit să se poarte astfel încât să nu poată fi folosit nimic de către sovietici ca pretext al unei invazii. Să-i asigure că vor rămâne fideli tuturor alianțelor încheiate. Dar Ceaușescu acționase deja ca atare. Pentru a nu agrava situația, l-a trimis, spune el, și pe Corneliu Mănescu la ONU cu indicația să împiedice punerea invaziei Cehoslovaciei în discuția Consiliului

de Securitate. La ONU, după relatarea lui Mănescu, reprezentanții permanenți ai Franței, Canadei, Marii Britanii, Danemarcei, Paraguay și Statelor Unite au cerut imediat convocarea de urgență a Consiliului de Securitate. Reprezentantul Uniunii Sovietice a transmis însă secretarului general un mesaj de împotrivire. „Deoarece evenimentele petrecute privesc exclusiv țările membre ale Tratatului de la Varșovia.” Nici în conclavul „celor cinci” nu pogorâse pacea. Românii „trebuie sau să respecte linia, sau să suporte consecințele”, a declarat belicos ministrul armatei poloneze Wojcieh Jaruzelski, viitorul șef al statului în anii '80. „Este de dorit să se abțină de la alte acțiuni militare împotriva oricărei alte țări din Europa de Est”, li s-a transmis liderilor sovietici de la Casa Albă. Între timp, și-au dat și ei seama că întrecuseră măsura, KGB-ul exagerând pericolele pragheze. Entuziasmul cetățenesc atinge cotele maxime în România. Oamenii căutau sediile gărzilor patriotice pentru a se înscrie voluntari să apere țara cu arma în mână. Alții scriau cereri de primire în partid. Mii de adeziuni la poziția exprimată de secretarul general soseau din toate colțurile țării la București. Dar înainte încă de a-și fi ținut Ceaușescu discursul, „Primăvara de la Praga” luase deja sfârșit. La ora 4 dimineața, liderii partidului și membrii guvernului din Cehoslovacia au fost arestați de parașutiști sovietici. Seara, Dubcek și alți „reformatori” au fost urcați într-un avion. După o escală în Polonia, conducătorii Cehoslovaciei aterizau în seara lui 23 august, la Moscova. Decuplați de evenimentele din țară, neștiind ce se dorește de la ei, erau total dezorientați. Mizând pe debusolarea lor, liderul partidului Dubcek și primul ministru Cernik au fost aduși în fața lui Brejnev și Kosâghin. La Moscova, liderii cehoslovaci au semnat „acordurile” de „normalizare”.

După care, în 26 august, au fost conduși la aeroport de însuși Brejnev. A doua zi, la Praga, Dubcek liniștea populația așa cum convenise Moscova. „Vor întârzia, o vreme, proiectele de reformă” – a asigurat el cetățenii, „iar trupele străine se vor retrage”. A doua zi după întâlnirea de la Vârșeț, Ceaușescu a convocat Comitetul Executiv. Între timp, despre efectele invaziei asupra conducerii pragheze primiseră vești de la Otta Sik, membru al guvernului Cehoslovaciei, sosit la București. În spiritul celor discutate cu Tito, Ceaușescu invită la calm. Pentru urechile potențialelor iscoade, Ceaușescu le-a povestit celorlalți cum fusese el arestat în tinerețe deoarece participase la o manifestație dedicată lui 7 noiembrie. S-a stabilit să-și vadă toți de treburile lor. Ca să fie și mai convingători, liderii pleacă „în teren”. Iar Ceaușescu face o „vizită de lucru” în secuime. Tema invaziei a fost scoasă din discursul public și din presă. Fierbinte lună august a anului 1968 se încheiase pentru români. (*www.adevarul.ro*)

...În decembrie 1989, în România lucrurile se vor desfășura iarăși altfel. Cu totul, altfel!

László Tőkés, „turistii sovietici” și... Cicciolina!

„Revoluția română a început la Timișoara, scânteia fiind aprinsă de curajul unui om, reverendul László Tőkés, un pastor al Bisericii Reformate (Calviniste) și o parte din minoritatea etnică maghiară”, scrie Vladimir Tismăneanu.

„Fals! Revoluția a început la Iași, iar curajul lui Tőkés este o invenție, atitudinea sa – dincolo de legăturile cu spionajul maghiar – fiind exact contrară imaginii proiectate în universitățile americane de Vladimir Tismăneanu, minoritatea maghiară n-a avut nici un rol, violențele din Timișoara fiind provocate și întreținute profesionist de cetățeni români, în majoritatea lor etnici români”.

Din cele relatate de Alex Mihai Stoenescu, trebuie înțeles că nu László Tőkés a fost „pionul” revoluției – merit pe care i-l atribuie o parte din istoricii din România. Evenimentele, legate de pastorul protestant, nu s-au petrecut așa cum le-a descris Tismăneanu – descriere care-l erijează pe Tőkés într-un salvator al României și un erou al Revoluției.

Trebuie înțeles un lucru esențial și anume că enoriașii care l-au susținut în zilele de 15 și 16 decembrie 1989 erau unii, iar adevărații revoluționari, au fost alții.

Urmărind cursul evenimentelor petrecute la Timișoara în ziua de 15 decembrie, vom observa că László Tőkés nu numai că nu a îndemnat oamenii la Revoluție, ci chiar i-a rugat să plece – imediat după ce primarul Moț l-a asigurat că nu va fi evacuat – lucru confirmat și de Sorin Oprea într-o emisiune difuzată în decembrie 2003 la TVR Timișoara: „Tőkés, după câte îmi aduc bine aminte, a ieșit la fereastră și a spus «Oameni buni plecați acasă, totul este în ordine», nicidecum n-a îndemnat oamenii la Revoluție. Sau nicidecum n-a zis «Veniți și stați să murim împreună pentru democrație și libertate!» Tőkés a încercat să-și salveze pielea. Cam așa s-a întâmplat”.

Ordinul de intervenție, pentru evacuarea reverendului, a fost dat de judecătoria Timișoara în urma cererii făcute de Episcopia Reformată Oradea, reprezentată prin episcopul László Papp, la data de 16 septembrie 1989 – Tőkés a fost înștiințat din data de 1 septembrie 1989 asupra faptului că i-a fost retrasă autorizația de funcționare și că trebuie să părăsească apartamentul-locuință de serviciu ocupabilă numai de către preotul care îndeplinește serviciul religios al comunității – până pe data de 15 septembrie 1989.

Din studiul documentelor se observă că refuzul de a părăsi parohia nu a fost pentru Tőkés o noutate. Acesta, la începutul activității sale de la Brașov și Dej, în urma unor repetate încălcări disciplinare, a fost radiat din rândul preoților datorită refuzului său de a fi mutat la o altă parohie și timp de 25 de luni a trăit fără ocupație. Motivul mutării sale de la Timișoara la Sălaj este cât se poate de banal: împotrivirea

față de controlul financiar – împotrivire care i-a adus mutarea disciplinară la o altă parohie.

Mărturia lui Gazda Árpád este esențială: „După ce a refuzat să se mute la Mineu, Tőkés n-a mai primit salariu, dar el totuși ținea slujbă” – un lucru normal din moment ce refuzase mutarea într-o altă parohie, mutare pe care o considera ilegală. Practic, el a dat dovadă de insubordonare față de structurile superioare ale Bisericii Reformate. „Comunitatea îl ajuta. De nenumărate ori a fost vizitat de autorități. El, în fiecare săptămână după slujbă, ținea o informare în care spunea cine a murit, cine a fost botezat, și, în afară de aceste știri normale, el mai spunea că a fost vizitat în data cutare de inspectorul cultelor Teperdel, în data cutare a fost invitat la Securitate de maiorul cutare... Puterea lui era tocmai faptul că n-a făcut taină din toate cele ce i se întâmpla”.

În urma sentinței date de judecătoria Timișoara, sentința de evacuare, care expira în data de 15 septembrie – după această dată, autoritățile competente puteau trece la evacuare silită, așa cum au și făcut –, „în 10 septembrie, la slujbă, Tőkés a anunțat asta și a chemat enoriașii să fie martori la această evacuare nedreaptă”. Cu toate că „această chemare” a fost înțeleasă, o bună perioadă de timp, ca și o chemare de împotrivire în fața regimului totalitar, reverendul nu făcea altceva decât să-și apere propriile interese – acestea vizau atât locul de muncă cât și apartamentul în care locuia ilegal dat fiind faptul că fusese revocat din funcția de preot, iar în locul lui fusese ales un alt reverend.

Evenimentele încep să ia amploare la data de 15 decembrie 1989. În dimineața acestei zile, în jurul orei 8.00, în apropierea imobilului apar fideliu pastorului, majoritatea oameni în vârstă și femei. Aceștia însă observă prezența milițianului

de pază și nu au curajul să se apropie, după cum explică martorul Gazda Árpád: „Se plimbau prin zonă, intrau în farmacie, ieșeau, intrau în Alimentară, ieșeau”. Tot în acea dimineață, din ordinul lui Nicolae Ceaușescu, talciocurile din Timișoara sunt închise. Decizia trezește nemulțumirea lumii interlope din oraș și a numeroșilor mici negustori veniți din țară, în primul rând din Moldova, pentru aprovizionare cu produse ale micului trafic de frontieră. Această decizie de închidere a talciocurilor nu a făcut altceva decât să strângă și mai multă lume în jurul casei pastorului. Aceștia erau nemulțumiți de decizia lui Ceaușescu de închidere a talciocurilor, nicidecum de decizia de mutare a pastorului Tőkés.

Conturul evenimentelor a fost trasat după ora 16:00, conform lui Radu: „În data de 15 decembrie 1989, la ora 16:00, secretarul cu probleme de propagandă, Bolog Vasile, mi-a comunicat că, din datele ce le posedă, în fața locuinței pastorului László Tőkés este adunat un număr de 70-100 de persoane, care nu se manifestă sub nici o formă”.

Nicolae Mavru vorbește despre cazul Tőkés într-un interviu acordat lui Alex Mihai Stoenescu. Mavru, în decembrie 1989, era maior și îndeplinea funcția de șef al Serviciului de Filaj și Investigații din Securitatea județului Timiș. Acesta, în 16 decembrie, surprinde foarte bine momentul în care, la casa pastorului, se formează un grup de protestatari „identificați printr-o beretă cu șnur”, care erau responsabili cu formarea masei de susținere pentru pastor: „aceștia apăreau și dispăreau, nu erau mai mult de 10-15 persoane, dar dispariția lor era legată de încercarea de a mobiliza oamenii din oraș”. „Din punctul meu de vedere și din documentele și interviurile studiate am ajuns la concluzia că această sarcină, de mobilizare a populației, a fost un eșec total. În prima

instanță, cei din grupul cu beretă cu șnur au reușit să strângă un număr nesemnificativ de persoane (aproximativ 50), lucru care arată dezinteresul mulțimii față de László Tőkés; unii cetățeni îi luau la înjurături pe cei care îi îndemnau să fie solidari cu pastorul.”

După-amiaza zilei de 16 decembrie 1989 este considerată punctul de întoarcere a mișcării „pro-Tőkés” împotriva regimului comunist din România. A nu se înțelege că mișcarea pro-Tőkés a fost reprezentată de toate persoanele de la fața locului. Declarația lui Gazda Árpád: „La primele scandări «Jos Ceaușescu!» noi realmente eram speriați (era încă lumină – cam ora 15.00). Ne gândeam că Securitatea, prin provocatori, face o demonstrație anticomunistă pentru a avea apoi pretext să dea sentințe de ani grei de închisoare... Nu vedeam din casă tot ce se întâmpla afară. Tőkés a început să-i liniștească pe cei din stradă”. Mărturia lui Kali Adrian Matei, manifestant aflat în fața casei lui Tőkés, este esențială pentru a înțelege reacția pastorului: „Acesta a ieșit la geam, a mulțumit pentru sprijin și a rugat să nu-i facem probleme. În acest timp prietenul meu a strigat «Jos Ceaușescu», iar noi am scandat «Libertate! Libertate!». Tőkés a apelat încă o dată să nu-i facem probleme, spunând că soției i se face rău”.

Aceste declarații ale martorilor sunt întărite de raportul filajului făcut la casa reverendului în data de 16 decembrie 1989. În raport se regăsesc note care atestă faptul că preotul a rugat mulțimea să plece, trimițând pe cineva să și afișeze un text în același sens pe ușă, în limba maghiară și română, specificând că duminică, 17.12.1989, ora 10.00, pot veni la slujbă. Acesta i-a asigurat pe manifestanți că primarul i-a acordat libertatea, că va primi lemne și i-a rugat să demonstreze în altă parte.

În concluzie, László Tőkés dorea să rămână preot la parohia din Timișoara, nu dorea să fie mutat – lucruri pe care le-a obținut în scris de la primarul Moț. Manifestanții doreau să-și păstreze preotul și protestau pentru ca acesta să nu fie mutat în județul Sălaj – acest lucru a fost asigurat în scris de primarul înainte menționat.

Acum că lucrurile au fost „rezolvate”, de ce manifestanții au rămas în continuare în stradă ca să protesteze? Din diferite declarații ale martorilor și din studiul raportului de filaj al Securității Timișoara, reiese că manifestanții au fost manipulați pentru a rămâne în stradă cu un prim scop de a-l ajuta pe reverend, dar, o dată cu rezolvarea „problemei”, interesul față de reverend a fost trecut spre manifestația împotriva regimului comunist. (...)

Formarea masei critice s-a făcut în numai câteva minute pentru că un grup de tineri agitați au început să tragă pantografele tramvaielor oprindu-le pentru a bloca circulația, câțiva „copii ai străzii” au aruncat cu pietre în geamurile tramvaielor, astfel încât oamenii au fost nevoiți să coboare. „Unii au plecat nervoși pe jos acasă, mulți însă au rămas pe loc pentru a vedea ce se întâmplă. Se forma astfel instinctiv masa critică a mulțimii”.

Un al doilea factor care a ajutat la formarea acestei mase a fost chiar primul-secretar al Comitetului Județean Timiș al PCR – hotărârile pe care acesta le-a luat, cu privire la infiltrarea unui număr mare de oameni printre manifestanții aflați în fața casei lui Tőkés, nu pot fi considerate decât „haotice”: „În dimineața de 16 decembrie 1989, la ora 08:00, am fost chemat de Radu Bălan, o dată cu mine venind și ceilalți secretari: Bolog Vasile, Avram Teodora, Boiboreanu Viorica și Lăzureanu Aurel. Bălan Radu ne-a informat cu

privire la cazul László Tőkés și anume că în Piața Maria s-au adunat 3-400 de persoane care-și exprimau opoziția față de măsura de evacuare a pastorului ce urma să fie luată. Prim-secretarul ne-a informat că pentru dezorganizarea acelei manifestații urmează a fi infiltrați alți patru-cinci sute de oameni cu diferite responsabilități pe linia muncii de partid sau de sindicat. Ne-a mai precizat că deja printre acești demonstranți se găsesc lucrători din aparatul Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne”.

În jurul orei 16:00, în strada Timotei Cipariu apare un grup de aproximativ 60-70 de persoane care se oprește în dreptul casei lui Tőkés – aceștia sunt sindicaliști trimiși de primarul Petre Moț să împiedice adunarea manifestanților. Ultima idee nu a fost una inspirată deoarece „autoritățile locale constituiau ele însele un grup masiv de peste 100 de persoane”, trezind curiozitatea trecătorilor care se opreau pentru a vedea ce se întâmpla, astfel numărul manifestanților înmulțindu-se din clipă în clipă dar „teza unei mulțimi de 1.000 de persoane prezente în dimineața sau după-amiază zile de 16 decembrie nu este realistă”.

Nicolae Mavru a surprins foarte bine și raportul între nucleul incitator și mulțimea de oameni manipulați: „Aceștia, câțiva tineri, maxim 10, fluturând un steag, au început să strige: «Haideți după noi, spre Comitetul Județean!», moment în care se rupeau din mijlocul nucleului și al mulțimii și o porneau spre Piața Maria. Nimeni nu i-a urmat”. Această încercare a instigatorilor s-a repetat de aproximativ nouă ori. După aceste încercări nereușite, grupul de maghiari, „iritat de lipsa de cooperare și de curaj a românilor”, a schimbat radical tactica, astfel au început să strige „Jos Ceaușescu!”, iar într-un final au reușit să-i „mobilizeze” pe cei prezenți în

stradă și să pornească spre Comitetul Județean de Partid. Nicolae Mavru cunoaște foarte bine acest episod încât face o relatare comico-tragică în legătură cu numărul mare de securiști infiltrați printre manifestanți: „În timpul luptelor de stradă, când au apărut forțele de ordine și militarii (grăniceri plus patrule), am început să-i fugărim. Pe măsură ce îi prindeam, ne confruntăm cu o situație incredibilă: am estimat a doua zi la raport, pe baza acumulării totalității informațiilor de la oamenii mei, că cel puțin 20% din cei prinși seara și noaptea, la primele asalturi, erau informatori ai Securității și Miliției, colaboratori din rețele (...). Numai eu am eliberat cinci în Piața Circumvoluțiunii”.

Observăm că nemaiputând să-l susțină pe László Tőkés – acesta își rezolvase problemele cu autoritățile – acel grup care cu ceva timp în urmă umbla prin oraș pentru a strânge un număr cât mai mare de manifestanți, acum încearcă să pornească un protest social, după multe încercări nereușite într-un final, instigatorii reușesc să pornească protestul social.

O dată cu trecerea timpului, majoritatea persoanelor încă iau în considerare ipoteza precum că László Tőkés este responsabil pentru ceea ce s-a întâmplat în 1989. Este idolatrizat în diferite scrieri ale diferiților autori. Vladimir Tismăneanu este unul dintre aceștia.

Prin cele relatate mai sus, cazul László Tőkés și formarea masei critice, s-a demonstrat că nu pastorul reformat a fost fitilul și formatorul acestei mase care a protestat împotriva regimului totalitar al lui Ceaușescu. El a fost folosit de cei „bine antrenați” pentru acest scop – numiți diversioniști – pentru a strânge mulțimea – din câte observam mai sus, nu au reușit să strângă decât un număr infim de persoane – și într-un final a-i întoarce împotriva lui Ceaușescu! (www.historia.ro)

General maior Nicolicioiu, fostul șef al unității de contraspionaj „Țări estice” (UM 0110), numită și „Unitatea anti-KGB”, a dezvăluit și el anumite informații cu privire la scenariul pe baza căruia s-au derulat evenimentele din decembrie 1989.

Din depoziția făcută de el în fața Comisiei Senatoriale pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989 aflăm că general maiorul Nicolicioiu a oferit comisiei informații despre câțiva indivizi racolați de serviciile de spionaj ungare sau sovietice. Primul dintre ei, László Tőkés, despre care Nicolicioiu declară că era dovedit 100% ca agent al Budapestei, este deja cunoscut. Al doilea personaj, al cărui nume nu este făcut public, avea să ajungă adjunct al ministrului culturii, dar nu se cunosc alte amănunte cu privire la identitatea sa.

„Serviciile secrete din URSS, Ungaria, Iugoslavia, țările NATO, erau deosebit de active în țară înainte de 1990 – având bază de lucru aici. Din punct de vedere al KGB-ului, pe noi ne socoteau importanți ca orice țară occidentală. Acționau prin turiști, delegați etc. Am cunoscut multe din sursele lor de informații. Din 1987, s-a intensificat culegerea de informații. Căutau date negative, motivații pentru amplificarea negativului din țara noastră. Incitau împotriva țării dar cu adresă: discreditarea și înlăturarea lui Ceaușescu – se gândeau și la urmașul lui Ceaușescu. Colaborau, aveau schimburi de informații cu occidentalii pe aceeași poziție, în general ostilă țării noastre. Serviciul nostru avea competență pe teritoriul național. În ce privește serviciile ungare – ele erau subordonate țelurilor iredentiste.

În 1988, a venit un agent ungar, sub acoperire de angajat al unui institut de economie mondială, a recrutat un român, un viitor adjunct de ministru al culturii, ca să recruteze grupuri

de români să acționeze în interior pentru credibilitate. Apoi, s-a încercat crearea unei agenturi puternice din rândul preoților.

Problema s-a preluat de Direcția I, care avea competență cu iredentismul, naționalismul, cultele. Apoi, Györfy a și fost expulzat – șeful agenției comerciale – era amestecat și Hodiș – au creat filiere active de difuzare a unor materiale iredentiste – chiar și în gențile lor diplomatice, în județele din Transilvania. Asta făcea și consulatul de la Cluj – difuzau materiale cu tentă iredentistă. Au fost prinși, atenționați, dar, ca să nu complicăm relațiile politice, alte măsuri nu s-au luat.

La nivelul nostru, dacă serviciul ungar sau sovietic s-ar fi implicat în declanșarea evenimentelor din decembrie '89 – dacă ar fi primit ceva ordine în acest sens, trebuia să știm și noi! Dar nu am avut astfel de informații. Dar a fost acea situație că au determinat, în special tineri maghiari români, să emigreze. Din 1988, 1989 începeau să-i trimită înapoi, printre care și unii recrutați în serviciile lor. Din cei 30.000 s-au trimis circa 1.000.

Noi aveam acreditate în Ungaria 9 persoane cu 2 mașini – ei aveau 87 acreditați cu 127 mașini aici la București.

Am un singur caz, în 12 decembrie – viceconsulul Csikós este sunat din Timișoara și i se spune că «suntem organizați, avem lanț viu Timișoara-Gyula – suntem în jurul lui Tőkés», și au luat legătura și cu Consiliul Județean! (Tőkés era lucrat de Direcția I și nu de noi – Unitatea 110; este o anomalie aici, Tőkés dovedit 100% că-i agent al Budapestei trebuia «lucrat» de noi, dar noi nu mai aveam bani). Contra americanilor lucra Direcția a III-a, (...) dar noi o aveam pe fiica lui Pacepa.

Din 20 decembrie n-am mai lucrat, stăteam în sediul de pe Roma, cu armamentul, să ne apărăm, am cumpărat cozi de mături să ne apărăm dacă vin huligani peste noi.

A crescut numărul turiștilor – veneau și dinspre sud. Am discutat cu șeful vămilor. Nu puteam urmări turiștii (...) nu știu de ordinul prin care s-ar fi renunțat la notarea în vamă a numerelor mașinilor ce intrau în țară. Primeam de la județe – dacă se înscriau la hoteluri. De hoteluri se ocupa Direcția a III-a, ca pentru occidentali.

N-am făcut problemă specială că s-a înmulțit numărul turiștilor sovietici în 1989. Acțiunile erau orientate în București, dar și în Timșoara, Transilvania etc.

Nu cunosc nimic despre conflictele între «turiști sovietici» și agenți maghiari (Vâlcea).

Din septembrie '89 erau informații că se precipită niște acțiuni – foști activiști, ilegaliști, aveau aderență la servicii străine, în special sovietice! Exemplu: «Scrisoarea celor 6». Apostol și Bârlădeanu s-au întâlnit cu Brucan în '88 în vară de două ori. Apostol a fost recrutat de KGB prin Argentina. Când a revenit, a fost contactat de Krasnov – de la Ambada URSS, atașat ll. «Gheorghe» al nostru, care i-a filat, l-a întrebat apoi ce a căutat acolo. A spus că rușii l-au salvat și nu poate uita. Apostol avea 10.000 lei pensie. Aristide Buhoiu a publicat în SUA ceva materiale scrise de Apostol. *Scrisoarea celor 6* a fost redactată de Brucan – ceilalți nu mai aveau ce să completeze. Niciunul n-a semnat, Brucan doar le-a scris numele pe scrisoare. Sencovici, Fazekas n-au acceptat să semneze. Pârvulescu a spus să nu dea scrisoarea la occidentali, ci la ruși. Ceilalți erau șocați că nu mai au ce completa la scrisoare, că era deja redactată. Brucan a fost la Viena, în America, la Moscova, iar apoi a revenit în țară. Pe Brucan îl lucra Direcția a III-a. Am știut și când va preda scrisoarea, am raportat la Vlad, dar nu l-au stopat. Pe Bârlădeanu l-a contactat un evreu – comerciant.

După predarea scrisorii, toți în afară de Brucan au făcut scrisori de căință către Ceaușescu!! Astfel, am scos cazul din sfera penalului, doar că au fost excluși din partid. Generalul Nicolae Militaru era «lucrat» de Direcția a IV-a – contrainformații militare – așa că nu cunosc legătura lui cu KGB.

În septembrie, atașatul Aradi a fost presat de la Budapesta să dea informații și a răspuns că va primi setul de informații. A doua zi l-am urmărit și Aradi a intrat în cabinetul ministrului adjunct al apărării, Victor Atanasie Stănculescu, care apoi nu pentru acest lucru și-a pus piciorul în ghips.

În Cluj aveam opt persoane lucrate de Direcția I, ca și Tőkés, pentru că iredentismul și cultele erau în sarcina lor, nu a noastră” declara, pe 26 ianuarie 1994, generalul maior Nicolicioiu, fostul șef al unității de contraspionaj „Țări estice” (UM 0110) în fața comisiei pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989. (*www.curentul.info*)

Rolul și locul serviciilor de informații occidentale și sovietice în amorsarea și desfășurarea Revoluției Române din Decembrie 1989 reprezintă un subiect incitant și aflat mereu în actualitate fiind înscris pe agenda de lucru a istoricilor și a analiștilor care caută să înțeleagă evoluția fostelor țări socialiste înainte și, mai ales, după anul 1989.

În decembrie 1989, pe teritoriul național al României s-au aflat o serie de cetățeni străini, cu precădere sovietici, investiți, de către istoriografia și memorialistica fostei Securități, cu calitatea de membri ai trupelor speciale sovietice (Spetsnaz/GRU) și al căror număr continuă să fie subiect de dispută istoriografică. Memorialistica foștilor ofițeri din DSS consideră că aceștia s-au implicat, mai mult presupus decât dovedit, în izbucnirea și desfășurarea Revoluției Române din Decembrie 1989, nefiind luat în considerare, totuși, imensul

potențial exploziv al unei societăți care dorea, cu orice preț, înlăturarea lui Nicolae Ceaușescu de la putere și reformarea sistemului socialist din România acelor timpuri. (...)

În septembrie 1989, conducerea postului Radio Europa Liberă a convocat o ședință la care au participat redactorii de bază ai secției române (directori, șefi de compartimente și de emisiuni). Aceștia au fost chestionați în legătură cu o temă sensibilă: existența/inexistența vreunei grupări politice sau categorii sociale sau profesionale capabilă să-l înlăture de la putere pe Nicolae Ceaușescu. Nicolae Stroescu-Stănișoară, directorul-adjunct al postului Radio Europa Liberă, a fost de părere că „existau nemulțumiri mari în armata română și, în cazul unor reacții violente la București, militarii ar putea avea un cuvânt greu de spus”, însă nu în favoarea lui Nicolae Ceaușescu.

În timpul interogatoriilor la care a fost supus de către ofițerii Departamentului Securității Statului (DSS), între 11 martie și 7 mai 1989, Silviu Brucan a oferit o serie de informații valoroase privind politica SUA și a țărilor membre ale Comunității Economice Europene (CEE) față de România socialistă. „Din discuțiile purtate cu ambasadorul Roger Kirk și consilierul politic Michael Parmly a reținut că actuala campanie inițiată împotriva R.S. România de guvernele statelor membre ale NATO a fost concepută în cadrul unei ședințe a ambasadorilor acestora la București, care ar fi avut loc la misiunea diplomatică americană”, raportau ofițerii-anchetatori, pe 2 aprilie 1989, către șeful DSS, generalul-colonel Iulian Vlad. Diplomații americani îl informaseră pe Silviu Brucan de faptul că Franța urma să dețină rolul de „prim atacant”, alături de celelalte țări membre ale CEE, deoarece „Washingtonul nu mai are capacitatea de a exercita influență

asupra Bucureștiului, datorită renunțării la clauză, în timp ce Franța și celelalte țări vest-europene prin relațiile economice ce le au cu țara noastră dispun de posibilități mult mai mari în acest sens”. Ambasadorul SUA la București, Roger Kirk, va efectua la mijlocul lunii aprilie 1989 o vizită la Washington pentru a afla care va fi exact politica noii administrații republicane față de România. Vizita l-a convins de faptul că administrația Bush „nu vroia să-l ia în brațe pe Ceaușescu” și „ca și în anii precedenți, guvernul SUA va încerca să mențină, în măsura posibilului, contacte cu o parte cât mai mare a societății românești evitând, în același timp, o identificare directă cu guvernul lui Ceaușescu”.

În interogatoriul din 5 aprilie 1989, Silviu Brucan va declara, cu referire la strategia SUA față de România, că diplomații americani apreciază că, în momentul de față în România nu există forțe politice care să determine o schimbare și tocmai de aceea doresc o stabilizare a relațiilor româno-americe, însă aceasta nu înseamnă că SUA „nu vor continua, ca și până acum, să contacteze și să încurajeze pe disidenți și opozanți și chiar să condiționeze anumite vizite sau înțelegeri de modul în care sunt rezolvate așa-zisele probleme ale drepturilor omului” în România. Ofițerii-anchetatori ai DSS vor raporta: „Menționează că, în prezent, nu se poate vorbi despre o concepție clară a Departamentului de Stat cu privire la obiectivele politice și economice urmărite în România, din moment ce actuala administrație americană procedează la o revizuire generală a laturilor politicii externe. După opinia lui Brucan Silviu, faptul că Departamentul de Stat studiază propunerea lui Henry Kissinger, denumită Yalta II, privind reîmpărțirea sferelor de influență în Europa de Est, ilustrează confuzie și lipsă de decizie a

administrației”. Totuși, trebuie menționat faptul că în această perioadă de reconfigurare a politicii externe a Statelor Unite față de URSS și sateliții săi, Aldrich Hazen Ames, ofițer CIA cu o vechime de 31 de ani în cadrul Agenției (agentul „Kolo-kol” pe ștatele de plată ale KGB), furniza informații importante KGB-ului din postura de membru în secția URSS a Grupului de Analiză al Centrului pentru Contraspionaj al CIA. KGB-ul l-a considerat pe Rick Ames atât de valoros, încât i-a plătit 2,7 milioane de dolari și i-a promis încă 1,9 milioane de dolari.

În contextul evoluției evenimentelor din spațiul Europei Centrale și de Răsărit în vara-toamna anului 1989, Ungaria va permite postului Radio Europa Liberă să deschidă o reprezentanță la Budapesta, astfel încât DSS-ul va raporta, pe 13 octombrie 1989, că „organele de specialitate americane preconizează ca, prin intermediul postului de radio Europa Liberă, să-și amplifice acțiunile de spionaj, diversiune și propagandă ideologică la adresa RS România”. Nicolae Ceaușescu va fi informat de faptul că „organele de specialitate americane au continuat să plaseze variante potrivit cărora România va fi ținta unor intervenții militare din partea vecinilor” în condițiile în care „ungurii insistă să fie retrase unitățile de aviație sovietice dislocate pe aerodromul din Debrețin, considerate ca un scut între Ungaria și România”. Începând din vara anului 1989, Ungaria începuse să aibă și o agendă proprie în cadrul Tratatului de la Varșovia folosindu-se de problematica drepturilor omului și cele ale minorităților, miza fiind impunerea intereselor personale și o autoritate privilegiată asupra spațiului românesc. Guvernul de la Budapesta insista pentru „coordonarea activității” unui nou Comitet Special al Pactului de la Varșovia pentru Drepturile Omului

și Problemele Umanitare. În condițiile unei relații speciale între Moscova și Budapesta, amplificată de personalitatea lui János Kádár, oficialii de la Budapesta recomandau înființarea acestor noi organisme și implementarea anumitor „obligații comune” referitoare la drepturile minorităților, cu ocazia desfășurării reuniunii Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia din iulie 1989, cu speranța unui eșec care putea să fie pus pe seama poziției dure a României cu privire la drepturile umane și la cele ale minorităților, și, totodată, de a se asigura că opinia publică internațională era informată pe canalele corespunzătoare. Un aspect relevant pentru aceste relații „speciale” ungaro-sovietice este oferit de ceremonia din 7 noiembrie 1987, când s-au aniversat 70 de ani de la izbucnirea și desfășurarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917 din Rusia. La Budapesta au fost organizate ceremonii de depuneri de coroane de flori la statuia lui V. I. Lenin, din Dumbrava Orașului (Városliget), la Monumentul Ostașului Sovietic, de pe dealul Gellert, urmate de o seară festivă la Opera Națională a Ungariei. Numeroși lideri din conducerea de partid și de stat a Ungariei au participat la recepția oferită de Ambasada URSS la Budapesta.

DSS-ul se va afla în alertă totală având în vedere jocul politico-diplomatic al Ungariei, care își afișa, din nou, intențiile revizioniste, în contextul schimbărilor din spațiul Europei Răsăritene din vara-toamna anului 1989. „Competențele informative ale Direcției I în problematica acțiunilor de factură revizionistă au permis să se sesizeze reconfigurarea unor riscuri de acest gen din direcția Ungaria, cercurile revizionist-iredentiste din această țară încercând să introducă problema Transilvaniei în ecuația schimbărilor politice inevitabile din România. La nivelul Direcției I funcționa, din

anul 1986, Comandamentul unic de luptă contra revizionismului și extremismului iredentist maghiar și erau monitorizate cazurile importante din această problemă (László Tökés, Sütő András, Szőcs Géza, Domokos Géza ș.a.). Informațiile obținute la sfârșitul anilor '80 relevau că una dintre modalitățile de acțiune ale revizionismului ungar o reprezenta folosirea fugarilor români staționați în Ungaria în acțiuni vizând subminarea și răsturnarea regimului Ceaușescu. „La Direcția I erau gestionate și informațiile privind faptele infracționale la regimul frontierei de stat cu relevanță pentru securitatea națională, ceea ce a permis să se sesizeze că, începând din vara anului 1989, autoritățile ungare au început să returneze sistematic cetățeni români trecuți ilegal în această țară”, mărturisește generalul de brigadă (r) Vasile Mălureanu, unul dintre liderii Direcției a I-a Informații Interne din DSS. Referitor la numărul celor care căutau azil politic în Ungaria, trebuie menționat faptul că acesta a sporit de la 6.500 în 1987 la 15.000 în 1988, în timp ce în 1985 fuseseră 1.700 de persoane și 3.300 în 1986. În 1988 au primit permis de ședere temporară în Ungaria un număr de 13.400 cetățeni români, dintre care doar 8% erau români, restul fiind etnici maghiari din Transilvania. În august 1989, se refugiaseră în Ungaria un număr de 25.000 de oameni, dintre care 25% erau români, iar în Iugoslavia se refugiaseră un număr de 5.000 de oameni în perioada ianuarie-mai 1989. În urma semnării de către Ungaria a Convenției Națiunilor Unite cu privire la refugiați, în martie 1989, doar 29 de azilanți au fost trimiși înapoi, în iulie 1989, în raport cu cei 1.650 de refugiați trimiși înapoi în 1988. În noiembrie 1989, se aflau în Ungaria, conform datelor oficiale, un număr de 24.000 de cetățeni români, dintre care o șesime erau

etnici români. În august 1988, televiziunea maghiară îi va avea ca invitați pe adjunctul ministrului de Externe al URSS, Vladimir Petrovski, și pe istoricul Roy Medvedev pentru o discuție privind necesitatea autonomiei teritoriale a etnicilor maghiari din Transilvania. Înaltul diplomat sovietic a declarat că există o asemănare între „tensiunile româno-ungare și situația naționalităților din Transilvania cu problema din Nagorno-Karabah”, în timp ce Roy Medvedev a criticat regimul Ceaușescu pentru „represiuni la adresa minorității maghiare” și a cerut reînstituirea „regiunii autonome Transilvania”. Încurajați de aceste afirmații, liderii politici de la Budapesta au trecut la o reiterare permanentă a cererii de autonomie pentru Transilvania. În iulie 1989, Mátyás Szűrös, secretar al CC al PMSU cu probleme internaționale și, mai apoi, președinte al Parlamentului Ungariei din a doua parte a anului 1989, va declara unui jurnalist de la Radio Europa Liberă că „cea mai bună soluție pentru problemă ar fi fost să se acorde Transilvaniei «autonomie» după cel de-Al Doilea Război Mondial”. În continuarea declarațiilor ostile ale oficialilor de partid și de stat de la Budapesta, Ministerul Apărării al Ungariei a reformulat noua strategie militară maghiară, astfel încât, după cum observa un analist de la Radio Europa Liberă, Budapesta a impus redesfășurarea trupelor care timp de patru decenii au fost staționate la frontiera cu Austria, în Vest, spre regiunea de Sud-Est, adică de la frontiera cu Austria la aceea cu România. Totuși, la începutul lui iulie 1989, un ofițer al armatei maghiare a declarat pentru mass-media că Ungaria nu mai este capabilă să respecte cerințele militare ale Tratatului de la Varșovia în condițiile în care toate investițiile din domeniul apărării au fost sistate. Nu mai fuseseră cumpărate avioane noi, iar tancurile care

trebuiau înlocuite, în urmă cu 10 ani, se aflau încă în activitate. Unii observatori ai fenomenului militar maghiar menționaseră faptul că forțele armate ale Ungariei trebuiau reduse cu 30-40% dacă se dorea menținerea unui echilibru între eficiență și operativitate. În ianuarie 1989, Ungaria anunțase că planificase o reducere cu 8,8% a forțelor armate în următorii doi ani. După o atentă analiză, Servicul de Documentare de la Radio Europa Liberă va afirma că amenințarea românească la adresa Ungariei era practic inexistentă, astfel încât declarațiile oficialilor de la Budapesta pot fi considerate ca făcând parte mai degrabă dintr-un joc politic. Pe 27 iulie 1989, analistul Douglas Clarke a concluzionat: „Având în vedere că relațiile dintre Ungaria și România s-au înrăutățit, oficialii maghiari continuă să facă referire la ceea ce ei susțin a fi amenințări militare ale României. Nu există nicio dovadă cu privire la o amenințare și nici un motiv să ne așteptăm la un conflict real”. Totul se afla în legătură cu eșecul discuțiilor dintre Ungaria și România de pe 8 iulie 1989 din București, astfel încât ministrul de externe maghiar Gyula Horn se va alătura vocilor care susțineau o posibilă amenințare militară, chiar nucleară, a României la adresa Ungariei. Servicul de Documentare de la Radio Europa Liberă va afirma că amenințarea românească la adresa Ungariei era practic inexistentă, astfel încât declarațiile oficialilor de la Budapesta pot fi considerate ca făcând parte mai degrabă dintr-un joc politic. La o conferință de presă din Budapesta din 10 iulie 1989, Gyula Horn a susținut ideea că oficiali români de rang înalt au anunțat că România este capabilă să producă arme nucleare și că, în curând, România va produce rachete cu rază medie de acțiune. Pe 28 august 1988, Nicolae Ceaușescu se lăudase în timpul întâlnirii de la Arad,

cu Károly Grósz, că România poate produce sau fabrica orice, chiar dispozitive nucleare. Pe 14 aprilie 1989, Nicolae Ceaușescu informase CC al Frontului Unității Socialiste despre faptul că România are „capacitatea tehnologică” de a produce arme nucleare, dar că a ales să nu continue cercetările în acest domeniu deoarece „noi cerem eliminarea armelor nucleare din toate statele din lume și vrem o lume fără arme și războaie”. Analistul Douglas Clarke va concluziona: „Este posibil ca îngrijorarea lui Horn legată de posibila amenințare cu rachete să se bazeze pe un articol apărut în ediția din 8 mai 1989 a săptămânalului german Der Spiegel, care susținea că în România este în desfășurare un plan de construire de rachete nucleare cu rază medie de acțiune, utilizându-se proiectele furnizate de o companie din Germania de Vest. Niciun guvern sau agenție privată nu a confirmat aceste presupuneri, chiar și presa din Ungaria reacționând cu scepticism la aceste zvonuri. (...) Au existat speculații cu privire la faptul că Ceaușescu este interesat de producerea unor rachete nucleare cu rază medie de acțiune, dar nu în folosul României. Comerțul cu armament, în special cu țările Lumii a Treia, a fost o sursă importantă de venituri pentru economia strâmtorată a României. Rachetele cu rază medie de acțiune ar fi foarte căutate pe piață”. Totodată, Csaba Tabajdi, adjunctul secției pentru relațiile cu partidele conducătoare din cadrul Departamentului Internațional al PMSU, va declara ziarului italian La Stampa, pe 14 iunie 1989, că „marea majoritate a maghiarilor știu că un atac nu va veni dinspre vest, ci dinspre sud-est”, adică din România socialistă. Colegul său din Departamentul Internațional al PMSU, Géza Kotai, va declara pentru Radio Budapesta, pe 26 iunie 1989, că, totuși, „Tabajdi a făcut o «eroare tactică» atunci

când a vorbit despre asemenea probleme în străinătate fiind”. Istoricul și diplomatul Alexandru Ghișa, atașat cultural la Ambasada Republicii Socialiste România din Budapesta în perioada 1987-1989 și, mai apoi, consilier politic în perioada 2000-2005, consideră că: „Ofensiva ungară împotriva României s-a derulat în anii 1987-1989, pe trei segmente: 1) cultural-istoric, pentru a demonstra apartenența Transilvaniei la spațiul ungar; 2) «Fenomenul refugiaților», prin care era atacată administrația de stat și dictatura ceaușistă; 3) Sprijinirea comunității maghiare din România, invocându-se privarea acesteia de drepturi și libertăți”. Cea mai amplă demonstrație anti-românească s-a desfășurat pe 27 iunie 1988, la Budapesta, când circa 200.000 de cetățeni maghiari au protestat în fața Ambasadei României socialiste împotriva regimului Ceaușescu, precum și, dar mai ales, pentru Transilvania, fiind folosite „toate elementele propagandistice de natură revizionistă”, cu acordul, bineînțeles, al conducerii ungare de partid și de stat. În contra-replică, pe 28 iunie 1988, Bucureștiul, printr-o decizie unilaterală, închide Consulatul General al Ungariei de la Cluj-Napoca. Personalul urma să părăsească clădirea și teritoriul României în termen de 48 de ore. Motivul invocat de regimul de la București a fost demonstrația „antiromânească”, „naționalistă și șovinstă” de la Budapesta din ziua anterioară, iar la nivelul CC al PCR „s-a luat în calcul inclusiv oportunitatea funcționării Ambasadei RSR la Budapesta”. Totodată, trupele sovietice din Ungaria și cele maghiare au început redislocarea de la granița vestică cu Austria spre frontiera de est cu România, în dorința de a crea o „zonă a păcii” cu Austria. Pe 25 aprilie 1989, trupele sovietice din Ungaria au început în mod oficial retragerea parțială din spațiul maghiar în prezența jurnaliștilor

străini și a „reprezentantei de origine maghiară a Parlamentului italian, Ilona Staller” (...fosta vedetă porno „Ciccio-lina”). La începutul lui iulie 1989, ministrul ungar al Apărării, Ferenc Kárpáti, va declara că rapoartele care menționau redesfășurări de trupe sovietice de la granița cu Austria la cea „cu România erau «știri panicarde» care nu aveau nicio bază”, uitând să menționeze faptul că un regiment motorizat de pușcași fusese redislocat, cu numai două săptămâni înainte, de la Szombathely, în jumătatea vestică a Ungariei, la Debrețin. Alianța Nord-Atlantică fusese notificată de faptul că pe teritoriul Ungariei se aflau 62.000 de militari sovietici, însă oficialii NATO credeau că sunt 65.000 de militari sovietici, iar după anumite surse chiar 85.000. Secretarul general al Tratatului de la Varșovia, diplomatul sovietic Ivan P. Aboimov, va confirma unui jurnalist rus, pe 26 aprilie 2005, că „Ungaria voia ca noi să intervenim în România, fiindcă spera să soluționeze astfel problema Transilvaniei”. Pe 20 decembrie 1989, președintele provizoriu al Ungariei, Mátyás Szűrös, a declarat într-un interviu pentru Radio Budapesta că țara sa sprijină „autonomia” și „independența” Transilvaniei. Referindu-se la aceste mișcări de trupe ungare spre frontiera cu România, Károly Grósz, premierul Ungariei și liderul PMSU, a mărturisit, după 22 decembrie 1989: „La momentul acela, relațiile noastre cu România erau foarte tensionate, din cauza problemelor pe care le aveau maghiarii din Transilvania. Cum primisem amenințări nucleare din partea lui Ceaușescu, am ordonat transferul trupelor de la granița cu Austria spre cea cu România. Această mișcare de trupe a fost probabil percepută de serviciile de informații din Occident ca fiind pregătiri pentru o acțiune militară”. Pe 1 decembrie 1989,

prim-ministrul ungar Miklós Németh a anunțat public că o parte substanțială a forțelor armate va fi regrupată din regiunea de vest a țării și că trupele vor fi transferate la granița română... (*www.adevarul.ro*)

„Revoluție” sau „lovitură de stat” – imposibila soluție mi- oritică sau „Scrisoarea celor 6” și tranziția de la Ilie Verdet la Petrică Roman

Pe 11 martie 1989, un grup de șase foști activiști de partid din perioada stalinistă trecuți „pe linie moartă” – Silviu Brucan, Alexandru Bârlădeanu, Gheorghe Apostol, Corneliu Mănescu, Constantin Pârvulescu, Grigore Răceanu – trimit la posturile Europa Liberă, BBC și Vocea Americii un text critic la adresa lui Nicolae Ceaușescu. Scopul real al scrisorii era sensibilizarea activului de partid, acțiunea condusă de Silviu Brucan fiind un sprijin pentru mesajele de îndemn pe care conducerea sovietică le transmitea liderilor PCR pentru a-l schimba din funcție pe Nicolae Ceaușescu.

Semnatarii scrisorii au fost foarte repede arestați, interogați și puși în stare de arest la domiciliu.

Cu toate că nu avea un sprijin larg din partea populației, această scrisoare a contribuit la demascarea și căderea sistemului comunist de opresiune.

Din prima frază, petiționarii se proclamă fideli ideilor socialismului pentru care au militat o viață, apoi dau curs temerii că prin gestul lor își riscă „libertatea și chiar viața”. În scrisoare, Ceaușescu este acuzat, rând pe rând, de nerespectarea Actului final de la Helsinki și a Constituției; de sistematizarea satelor; de interzicerea contactelor cu străinii, fără nici un suport legal; de construirea Centrului civic al Capitalei, fără un buget transparent; de deturnarea Securității de la menirea ei de apărătoare a „ordinii socialiste contra claselor exploatare” la cea de instrument de intimidare a membrilor de partid și a intelectualilor cinstiți. Semnatarii mai sunt îngrijorați de instituirea muncii forțate, de violarea corespondenței și de eșecul politicii de planificare. Alte motive ale nemulțumirii lor sunt politica agrară, care a condus la înfometarea populației, emigrarea masivă a minorităților din România, prăbușirea prestigiului internațional al țării (fapt demonstrat de închiderea ambasadelor de la București de către Danemarca și Portugalia), retragerea clauzei națiunii celei mai favorizate de către SUA și blocarea relațiilor economice cu Piața Comună. Pentru toate acestea, petiționarii cer: 1) renunțarea la proiectul sistematizării satelor; 2) restabilirea garanțiilor constituționale privitoare la drepturile cetățenilor; 3) interzicerea exportului de alimente.

În ședința din 13 martie 1989, Comitetul Politic Executiv al CC al PCR a avut pe agendă problema acestui protest. Dezbateri efectivă nu s-a făcut, a vorbit aproape în exclusivitate Nicolae Ceaușescu, cu scurte intervenții de aprobare ale soției sale. Ședința a hotărât înăsprirea condițiilor în care

cetățenii români puteau întreține legături cu străinii și îi înfi-
era pe semnatori ca „trădători de țară”.

Dintre semnatori, Silviu Brucan a fost păzit în cartierul
bucureștean Dămăroaia. El l-a acuzat pe Gheorghe Apostol,
că a cedat presiunilor și i-a trădat pe ceilalți cinci cosemnatori.

Lui Gheorghe Apostol i s-a impus de asemenea domici-
liu forțat. Iată ce relatează el într-un interviu acordat Agenției
Rompres în mai 2003: „A aflat Ceaușescu și a convocat un
grup de tovarăși din secretariatul de partid să mă ancheteze
și să mă determine să reneg cele ce am scris în scrisoare. Am
fost bumbăcit la partid vreo lună de zile. A fost chemată și
soția și fiica, să mă convingă să renunț la conținutul scrisorii.
Am fost exclus din partid și dat pe mâna Securității. Am
fost anchetat din mai 1989 până în decembrie 1989. Eram
cu domiciliul forțat, nu aveam voie să vorbesc cu nimeni, nu
avea voie să vină nimeni la mine, telefonul era blocat. Mă luau
dimineața la ora 8-9 și stăteam la închisoarea de la Rahova,
până pe la 11-12 noaptea”.

În 22 decembrie 1989, autorii „Scrisorii celor șase” au fost
eliberați din arestul la domiciliu, și au avut „carriere” diferite.
Cel mai bine s-a poziționat Silviu Brucan, care chiar pe 22
decembrie a apărut la televiziune, a făcut o declarație de
condamnare a vechiului regim și a fost cooptat de Ion Iliescu
în noua putere, Consiliul Frontului Salvării Naționale. A
devenit „ideologul” noului regim, un personaj cu autoritate
și prestigiu. El l-a acuzat pe Gheorghe Apostol, că i-a trădat
pe ceilalți semnatori ai Scrisorii, și a blocat toate încercările
acestuia de a apărea la TVR sau de a se implica în noile struc-
turi de conducere.

Alexandru Bârlădeanu a luat parte la elaborarea Comu-
nicatului către țară al Consiliului FSN și a ajuns președintele

Senatului României. Corneliu Mănescu a fost și el membru în CFSN și a fost ales președintele Comisiei de politică externă a Senatului României. (<https://ro.wikipedia.org>)

Versiunea povestită de Grigore Răceanu sună astfel: „Contactul cu Gheorghe Apostol a fost făcut de către Mircea Răceanu (fiul meu), care era în acel timp consilier în Ministerul de Externe. Acolo l-a întâlnit pe Gheorghe Apostol, unde dânsul venise pentru rapoarte și consultări cu ministrul, după ce se reîntorsese din misiunile diplomatice ce le avusesese prin țările Americii Latine.

Ocazie cu care Gheorghe Apostol și-a manifestat dorința de a se întâlni cu mine. Aceasta s-a petrecut prin luna noiembrie 1988 – dacă țin bine minte. Punctul de reper al întâlnirii a fost stabilit pe platoul din piața expoziției – Expo-Flora – din Parcul Herăstrău. Parcurgând aleile lăturalnice din Parcul Herăstrău, am făcut împreună o scurtă analiză asupra situației dezastruoase în care a fost adusă țara de către clanul ceaușist în toate aspectele ei politice, economice, culturale, sociale, calamități pe plan intern, cât și discreditația și izolarea pe arena internațională.

Tot la prima întâlnire am stabilit să ne vedem de două-trei ori pe săptămână tot în imensitatea Parcului Herăstrău, în locurile convenite. Cu acest prilej, Gheorghe Apostol m-a pus în temă cu inițierea, ba chiar cu un început de organizare a unui grup de personalități de vază din viața noastră politică, cu trecut remarcabil pe plan național și internațional.

În același timp, mi-a prezentat nominal pe cei patru membri ai grupului: Alexandru Bârlădeanu, Corneliu Mănescu, Silviu Brucan și Constantin Pârvulescu, care apoi, împreună cu noi doi – Gheorghe Apostol și Grigore Răceanu – am format grupul celor șase semnatori ai scrisorii. Gheorghe

Apostol m-a întrebat dacă ader la această acțiune, care ar putea avea urmări grele pentru noi, comportând chiar riscul vieții. Am acceptat pe loc această conlucrare cu grupul.

Așa a fost posibil ca în acele împrejurări politice extrem de grele să se constituie și organizeze în țara noastră primul grup de luptători din cadrul partidului comunist, care, cu riscul pierderii vieții, și-au luat răspunderea de a redacta și semna un document protestatar și pe față împotriva nefastei politici duse de tiran și acoliții săi.

Eu nu cred că greșesc când consider că lupta dusă pe față și plină de curaj a grupului celor șase n-a fost zadarnică. Ba chiar socot că această formă de luptă a încurajat și stimulat alte grupuri de cetățeni, intelectuali, muncitori, ba chiar și membri de partid să lărgescă frontul de luptă împotriva despotului.

La una din întâlnirile de prin luna decembrie 1988, Gheorghe Apostol mi-a adus prima versiune a unei scrisori deschise, ca să-i cunosc conținutul, să-mi spun părerile și să-i dau răspunsul verbal și în scris. Și, după cât știu eu, acesta este începutul scrisorii și nu acela propagat cu atâta aroganță de domnul Silviu Brucan, cum că dânsul este inițiatorul scrisorii, dând să se înțeleagă că fără domnia sa nici n-ar fi putut să apară acel document. Domnului Silviu Brucan trebuie să i se recunoască deosebita contribuție avută la redactarea ultimului text al scrisorii, la traducerea în limbi străine și difuzarea la posturile de radio și presa internațională. Între timp, am avut multe păreri, propuneri scrise și verbale privitor la terminarea și difuzarea scrisorii.

Una din frământările ce ne preocupa era și a stagiului de vârstă a grupului nostru. Toți eram trecuți de 70 de ani. Unii chiar de 80. Problema se punea dacă rămâneam numai la acest detașament vârstnic de luptători sau ne extindeam aria

de activitate și la alte generații mai tinere, mai cu perspective de viitor?

Ne-am gândit să cuprindem în iureșul luptei și personalități mai singulare, cum erau: Dan Deșliu, Mircea Dinescu și alți mulți intelectuali care au avut de suferit și îndurat atâtea forme de batjocură și teroare exercitată asupra lor de regimul de tortură și fără de lege aplicat de turmentata progenitură ceaușistă.

Una din personalitățile de vază din viața politică a țării a fost și domnul Ion Gheorghe Maurer, pe care voiam să-l cooptăm în planul de luptă al grupei celor șase. Însă, analizând cazul domnului Gheorghe Maurer și rolul, poate determinant, ce l-a jucat în ședința comitetului central al partidului, când l-a propulsat pe cizmărașul bâlbâit – poreclă ce o avea Ceaușescu în ilegalitate –, s-a renunțat la această tentativă. De fapt, a fost o bună tranzacție între cei doi, dar nu și pentru țară.

Am fost preocupați apoi și de posibilitatea de a găsi o cale de a trimite scrisoarea în străinătate, pentru cunoaștere și difuzare. Acest ajutor nu putea fi obținut decât prin concursul ambasadelor străine din București. Acest impas a fost rezolvat de domnul Silviu Brucan, care prin legăturile și accesul ce-l avea la aceste ambasade, adresându-li-se, a găsit înțelegerea și tot ajutorul necesar.

Toate aceste inițiative și forme organizatorice de luptă pentru traducerea lor în viață în răstimpul arătat le-am discutat cu domnul Gheorghe Apostol, la întâlnirile noastre de pe aleile Parcului Herăstrău. Fiul meu, Mircea, cunoștea în fond toată operațiunea grupului celor șase, după cum ne cunoștea nominal pe fiecare dintre noi, precum și programul nostru de a lărgi cadrul de cuprindere în acțiune și a grupurilor

de personalități din generațiile mai tinere și diferite profesii arătate înainte.

Dar, vai! Visurile noastre, planurile noastre de luptă au fost brusc curmate de arestarea lui Mircea Răceanu la 31 ianuarie 1989.

Atunci am alertat imediat rețeaua grupului celor șase, sesizând, totodată, pericolul grav ce ne aștepta. Cel mai mare pericol plana asupra mea, având în vedere că Mircea era fiul meu. Ceaușescu, din a cărui dispoziție se făcuse arestarea, cât și Securitatea puteau bănuși că eu am cunoștință de actele lui de spionaj de care era acuzat și să-mi facă o percheziție în casă, să mă aresteze. Teama îmi era justificată și prin faptul că aveam în casă și o mașină de scris nedată în evidența Miliției.

La prima întâlnire cu Gheorghe Apostol, după arestarea lui Mircea, am convenit să ne schimbăm cu totul metodele de muncă și locurile de întâlnire. Comunicările între noi să se facă numai verbal, din om în om, pe baza strictei conspirativități. Definitivarea textului scrisorii și difuzarea ei prin presă și posturile de radio străine trebuia să se facă cu proxima urgență.

Aducerea la îndeplinire a acestei importante sarcini și-a asumat-o dl Silviu Brucan, care s-a achitat în mod onorabil de misiunea avută. Subit, surprinși de conținutul scrisorii celor șase și difuzarea ei în presa și radiourile străine a derutat pentru moment Securitatea și monolitul ceaușist. Asociind numele lui Mircea cu acela al tatălui său, semnatar al scrisorii, a scăzut în mare măsură credibilitatea opiniei publice în justificarea măsurilor luate de autoritățile statului împotriva acuzațiilor". (<http://jurnalul.ro>)

Cum vede lucrurile Vladimir Tismăneanu: „Pe 11 martie 1989, un grup de șase veterani ai PCR îi adresa lui Ceaușescu

o scrisoare deschisă. Între ei, doi foști secretari generali ai partidului: Constantin Pârvulescu și Gheorghe Apostol. (...) Ca istoric al PCR, consider că a fost vorba de o acțiune fracționistă în interiorul partidului, o încercare de a-l sfida pe Ceaușescu și de a avertiza clica din jurul acestuia în legătură cu vântul schimbărilor din blocul sovietic, declanșat de Gorbaciov. Sosise clipa unei schimbări radicale în fruntea partidului, sugerau cei șase. Leniniști convinși, ei continuau să facă elogiul Securității (o instituție, scriau ei, creată pentru a apăra «cuceririle revoluționare ale poporului») și nu scoteau o vorbă despre autentică disidență simbolizată de Doina Cornea, Vasile Paraschiv, Radu Filipescu, Dan Petrescu. Interviuul lui Mircea Dinescu din *Libération* mergea mult mai departe decât propunerile celor șase. Evident, cum nota Dorin Tudoran într-un excepțional editorial din *Agora*, revista alternativă de cultură care apărea în Statele Unite și era distribuită clandestin în țară, gestul lor era extrem de important mai ales în raport cu percepțiile cancelariilor occidentale privitoare la șansele unor schimbări în România. Ne place sau nu, aceste cancelarii erau mai interesate de acțiunile lui Brucan, Bârlădeanu și Corneliu Mănescu, decât de poeziile contestatare ale Anei Blandiana ori de apelurile unor intelectuali critici. Cei șase nu au fost însă disidenți. Nu-mi pot imagina un disident din epocă precum Havel, Michnik, Geremek, Tudoran, Goma, Haraszti, Cangeopol, Simecka, Jeleu scriind favorabil despre misiunea originală a poliției secrete! Scrisoarea a fost de fapt un program de reforme la vârf, incapabil (de fapt, nedoritor) să articuleze resurecția societății civile și necesitatea pluralismului politic și economic. Era vorba de o serie de revendicări minimaliste, de o relativă raționalizare intra-sistemică, iar nu de promovarea unei viziuni

într-adevăr diferită de linia tradițională a comunismului oligarhic românesc. Nu se atingea nicicum natura parasitic-profitocratică a regimului. Pe de altă parte, nu trebuie subestimat ori persiflat gestul celor șase: ei au fost prigoniți, anchetați, ținuti sub arest. Șeful Colegiului Central de Partid era Nicolae Constantin, câine de pază al dictaturii. În Comitetul Politic Executiv, Ceaușescu s-a dezlănțuit cu o ură viscerală, cerând pedepsirea «trădătorilor» (nu mai puțin isterică a fost Elena Ceaușescu). Nici unul dintre mamelucii din Comitetul Executiv nu a schițat un cât de timid gest de solidaritate cu foștii «tovarăși». Pedepsirea fracționiștilor a fost susținută unanim. Silviu Brucan a dovedit atunci curaj, mai ales în timpul brutalei sale anchetări de către șeful Securității, generalul Iulian Vlad. S-a probat că nici măcar acești birocrați staliști nu mai puteau suporta capriciile paranoice ale cuplului dictatorial. Slăbiciunea grupului celor șase a fost că nu a reușit să atragă adeziunea unor activiști mai tineri, din cercul nomenklaturiștilor dezamăgiți de Ceaușescu și favorabili perestroikăi. Cornel Onescu, fost ministru de interne, cândva un protejat al lui Ceaușescu, a cochetat cu ideea de a semna, dar a renunțat în ultima clipă (a invocat frica de reperiuni împotriva nepoților săi). La fel, generalul de securitate Nicolae Doicaru, fost șef al Direcției de Informații Externe și ministru al turismului, mazilit după rămânerea în Occident a generalului Ion Mihai Pacepa în 1978. Simptomatic, deși există informații că a fost contactat, Ion Iliescu nu a avut curajul de a semna *Scrisoarea celor șase* și a rămas în continuare în umbră, «dans la réserve du parti»... În concluzie, a fost vorba de coagularea unui grup fracționist doritor să-l debarce pe Ceaușescu și să revină la ceea ce ei percepeau drept «normalitatea» epocii Dej. Cu excepția lui Grigore Răceanu

(exclus din PMR și arestat după 1958), toți semnatarii fuseseră implicați în fărâdelegile perioadei Dej. Să amintesc că, în martie 1989, diplomatul Mircea Răceanu, fiul lui Grigore, era arestat sub acuzația de spionaj (recomand cartea sa *Infern 89*). Membrii grupului nu aveau nici legitimitate, nici credibilitate democratică. În comparație însă cu megalomanul Ceaușescu (Ubuescu, cum i se spunea), probau un oarecare realism și cereau să se pună capăt orgiilor propagandistice și programului de înfometare a populației prin renunțarea la obsesiile acceleriste legate de creșterea aberantă a ratei de acumulare. Expresie a disperării Vechii Gărzi a partidului, *Scrisoarea celor șase* nu a zguduit nici aparatul, nici sistemul. A creat însă un prag de așteptare care avea să conteze în momentul prăbușirii din decembrie 1989. A fost cântecul de lebadă, încercarea ultimă de redobândire a onoarei din partea membrilor de frunte ai generației comuniste culpabilă pentru impunerea unui sistem ilegitim și criminal”. (<http://evz.ro>)

La rândul său, Alex Mihai Stoenescu consideră că „URSS își dorea ca schimbarea să se producă printr-o acțiune a partidului, nu în stradă, acolo unde, potrivit documentelor de analiză înaintate lui Mihail Gorbaciov în februarie 1989 (Raportul Bogomilov, Raportul Iakovlev, Raportul Șevardnadze), exista riscul scăpării de sub control a schimbării de regim, cel mai mare pericol fiind dorința cunoscută a populației de ieșire imediată a României din Tratatul de la Varșovia. Șeful unității anti-KGB din Securitate a dat explicații asupra debutului acestui caz. Gheorghe Apostol a fost recrutat ca agent sovietic în România, reactivat în Brazilia, unde era ambasador, și apoi din nou la București, pentru a acționa în *Scrisoarea celor șase*. În România, a fost contactat de Krasnov, cu care «a făcut întâlnirea după toate regulile spionajului

la Grădina Zoologică din Băneasa. S-au dus pe câmp, ca să nu fie controlați. Au fost controlați». Apostol a contactat apoi mai mulți nomenclaturiști din vechea gardă, ajungând și la Corneliu Mănescu: «Gheorghe Apostol a venit la mine acasă, m-a anunțat și mi-a vorbit despre această idee, despre acest proiect pe care mi l-am însușit de la început. Urma să se redacteze o scrisoare către Ceaușescu. A revenit cu o scrisoare redactată în stil strict anticeaușist». Ajuns și la Silviu Brucan, acesta și-a dat seama că textul era submediocru – de altfel, atât Apostol, cât și Răceanu și Pârvulescu erau semi-analfabeți – și a hotărât să întocmească un document serios. Pentru asta a apelat la Alexandru Bârlădeanu, autorul celei mai mari părți din textul final al *Scrisorii celor șase*, dar care în perioada premergătoare a fost doar un sumar de idei convenit, fără a fi trecut în scris, numai între cei doi. (...) Locul unde și timpul în care a fost concepută forma cunoscută a *Scrisorii celor șase* mi-a fost dezvăluit de celebrul grafician Eugen Mihăescu: «Când Silviu Brucan a apărut în ușa apartamentului meu din Manhattan în vara anului 1988, eram copt ca să-l primesc și să mă înrolez alături de el în lupta împotriva lui Nicolae Ceaușescu. (...) Brucan mi-a spus că a venit la New York pentru o intervenție chirurgicală și eu am fost conștient că intenționa să se instaleze la mine pe toată perioada. Nu mi-a cerut asta direct, iar eu am acceptat tacit, nu l-am întrebat cum de l-a lăsat Securitatea să plece, ba chiar m-am transformat în infirmieră și bucătăreasă, dornic să-l ajut să se înzdrăvenească și să-i ofer tot ceea ce avea nevoie pentru a-l dărâma pe Ceaușescu de la putere. Eram sigur că are forța pentru a izbuti. Omul acesta era din titan, dintr-o materie atât de dură încât mi-l și imaginam pe post de torpilă, făcând ditamai gaura în Ceaușescu. (...) Pe sofa

mea a compus *Scrisoarea celor șase*, de la telefonul meu și-a aranjat vizita la Londra și, mai ales, pe cea de la Moscova»".

Silviu Brucan a depus textul în mâna unor persoane de încredere din Statele Unite și din Marea Britanie, urmând ca acesta să fie pus la dispoziția presei, difuzat, în momentul în care persoanele respective vor primi un mesaj codificat. *Scrisoarea* era căutată degeaba la București, Brucan continuând să simuleze că încă mai lucrează la ea și că încearcă să găsească o cale («cutia poștală») pentru a o trimite în Occident.

Securitatea a fost derutată și de traseul «turistic» al lui Brucan, după plecarea din Statele Unite. Ea a depistat că, de la Viena, unde a făcut escală, Silviu Brucan a fost preluat de o echipă a Diviziei T din KGB și adus la Moscova, unde a avut întâlnirea decisivă cu Mihail Gorbaciov. Readus la Viena și plecat spre țară, el va fi oprit la granița României de ofițerul Direcției III contraspionaj, care, verificându-i pașaportul, i-a spus: «Dar dumneavoastră ați mai fost undeva!». Scena este descrisă subiectiv în memoriile sale și de Silviu Brucan.

Important în lucrarea sa memorialistică este faptul că a discutat cu Mihail Gorbaciov înlăturarea lui Ceaușescu și înlocuirea lui cu Ion Iliescu, precum și recomandarea liderului sovietic de a păstra partidul comunist la conducerea țării: «De la început a declarat că este de acord cu acțiunea de răsturnare a lui Ceaușescu, cu condiția ca ea să fie concepută și realizată astfel încât să ducă la menținerea partidului comunist ca forță politică conducătoare în România».

Prezentarea vizitei la Moscova drept un «mister» descoperit de Securitate nu se susține, deoarece, întors la Viena, Brucan a precizat într-un interviu la BBC că a fost la Moscova. A ascuns întâlnirea cu Gorbaciov. Ceea ce a descoperit Securitatea a fost cine l-a dus la Moscova, ceea ce a reprezentat un

indiciu asupra principalei sale legături. La începutul lui martie, Silviu Brucan a transmis la Londra semnalul difuzării *Scrisorii*. La 10 martie 1989, Silviu Brucan a fost sunat de la postul de radio BBC pentru a confirma dacă textul îi aparține, ceea ce acesta a făcut, dialogul din convorbire, așa cum a fost publicată în cartea sa, fiind destinat și celor care îl interceptau la București. Întrebarea jurnalistică: «Considerați că este posibil ca alți comuniști să urmeze exemplul dumneavoastră?»... era de fapt cheia și scopul *Scrisorii*". (<http://evz.ro>)

Pe data de 18 decembrie 1989, în ziarul *Scânteia Tineretului* apare un articol nespecific perioadei din an, denumit *Câteva sfaturi pentru cei aflați în aceste zile la mare*, despre care s-a presupus că ar conține instrucțiuni pentru grupările teroriste ce au acționat în perioada imediat următoare: „Evitați expunerea intempestivă și prelungită la soare. E de preferat să începeți mai prudent, cu reprize scurte de 10-15 minute – când pe-o parte, când pe alta. Astfel, vă veți asigura un bronzaj plăcut și uniform. Nu vă avântați prea mult în larg. Oricum, în caz de pericol, nu strigați. Este inutil. Șansele ca prin apropiere să se afle vreo persoană dispusă a vă asculta sunt minime. Profitați de binefacerile razelor ultraviolete. După cum se știe, ele sunt mai active între orele 5,30 și 7,30. Se recomandă cu precădere persoanelor mai debile. Dacă sunteți o fire sentimentală și agreați apusurile soarelui, librăriile de pe litoral vă oferă un larg sortiment de vederi cu acest subiect. Și încă ceva – dacă acestea v-au pus pe gânduri și aveți deja anumite ezitări, gândindu-vă să renunțați în favoarea muntelui, înseamnă că nu iubiți în suficientă măsură marea”.

Contraspionajul românesc a decodificat atunci acest mesaj astfel: „*Câteva indicații pentru cei aflați în aceste zile în misiuni la diferite obiective* – Evitați atacurile prelungite asupra

obiectivelor. Este indicat să atacați cu prudență, în serii scurte de 10-15 minute din diferite direcții. Astfel vă veți asigura o supraprotecție și rezultatele vor fi mai bune. Nu vă apropiați prea mult de obiectiv (pericol de capturare sau de ucidere). În caz de pericol (rănire sau capturare) nu cereți ajutor, fiindcă nu va fi nimeni care să vă ajute sau să vă asculte. Acționați și atacați obiectivele dimineața mai devreme, în special între orele 5:30 și 7:30. Acest sistem se recomandă pentru apărătorii mai fricoși sau mai neinstruiți, între aceste ore oboseala fiind mai accentuată după o noapte de veghe. Este indicat ca pe înserate, să vă refaceți rezervele de muniție și alte produse: depozitele știute sunt bine dotate, cu sortimente variate. Dacă aveți ezitări, sunteți afectat într-un fel sau altul, sau vă gândiți să renunțați, înseamnă că nu v-ați îndeplinit în totalitate misiunea pentru care ați fost pregătiți” (Revista Vitralii – *Lumini și Umbre*, pag. 113-114).

Sorin Preda, autorul articolului din *Scânteia Tineretului*, a declarat ulterior că articolul avea un caracter umoristic (fiind publicat în secțiunea „Pagina elevului”) și că totul a fost scos din context...

La propunerea primarului capitalei, Barbu Petrescu, a fost convocată pentru 21 decembrie în jurul prânzului o mare adunare populară menită să exprime sprijinul populației față de conducerea de partid și de stat. Vorbind de la balconul Comitetului Central (CC), Ceaușescu a evocat o serie de realizări ale „revoluției socialiste” și ale „societății socialiste multilateral dezvoltate” din România. Populația, totuși, a rămas indiferentă, doar rândurile din față sprijinindu-l pe Ceaușescu cu scandări și aplauze. Lipsa sa de înțelegere a evenimentelor și incapacitatea de a trata situația au ieșit din nou în evidență când a oferit, într-un act de disperare, creșterea

salariilor muncitorilor cu o sumă de 100 de lei pe lună, și a continuat să laude realizările „Revoluției Socialiste”, neînțelegând că altă revoluție se desfășura chiar în fața sa.

Mișcări bruște venind de la periferia adunării și sunetul unor petarde au transformat manifestația în haos. Speriată la început, mulțimea a încercat să se împrăștie. O parte dintre participanții la adunare s-au regrupat lângă hotel Intercontinental și au început o manifestație de protest care apoi a devenit revoluție.

Încercările ulterioare ale cuplului Ceaușescu de a recâștiga controlul mulțimii folosind formule ca *Alo, alo!* sau *Stați liniștiți la locurile voastre!* au rămas fără efect. Transmisiunea directă de televiziune a fost întreruptă pentru aceste clipe. O mare parte a mulțimii a plecat pe străzi, în piață au rămas activiștii de partid, membrii gărzilor patriotice, militarii îmbrăcați în civil, oamenii cei mai fideli a dictatorului. După câteva minute, Ceaușescu a fost în stare să-și continue discursul, promițând mărimi de salarii și pensii, apoi s-a întors în interiorul clădirii CC.

Oamenii care au părăsit piața erau panicați, aruncau pe jos steagurile și pancartele cu lozinci. Foarte mulți dintre ei s-au regrupat pe străzile învecinate Pieței Palatului, și au început să strige sloganuri anticomuniste și anticeaușiste: *Jos dictatorul!*, *Moarte criminalului!*, *Noi suntem poporul, jos cu dictatorul!*, *Ceaușescu, cine ești/Criminal din Scornicești*. În cele din urmă, protestatarii au invadat centrul din Piața Kogălniceanu până în Piața Unirii, Piața Rosetti și Piața Romană. Pe statuia lui Mihai Viteazul din apropierea Universității București, un tânăr flutura un tricolor fără stema comunistă.

În cursul după-amiezii, Nicolae Ceaușescu a ținut o teleconferință fulger cu prim-secretarii comitetelor județene de

partid, în cadrul căreia a vorbit aproape numai el, declarând, că evenimentele ultimelor zile sunt dovada unei acțiuni organizate și dirijate, cu scopul destabilizării țării, și îndreptate împotriva integrității și independenței României. S-a pronunțat pentru mobilizarea generală a întregului activ de partid și de stat, a tuturor forțelor armate, (Miliție, Securitate, unități militare). *Trebuie să demascăm și să respingem cu hotărâre această acțiune și să o lichidăm. Nu se poate pune decât problema lichidării în cel mai scurt timp a acestor acțiuni conjugate împotriva integrității, independenței, a construcției socialiste, a bunăstării poporului.* În continuare, a dat ordin pentru constituirea în fiecare întreprindere, până la nivelul de secții, a unor „grupe de apărare”. (...)

Cu trecerea timpului, la București tot mai mulți oameni ieșeau în stradă. Începând cu orele 18 a început reprimarea propriu-zisă care a durat până a doua zi, la ora trei dimineața. Protestatarii – neînarmați și neorganizați – au fost întâmpinați de soldați, tancuri, TAB-uri, ofițeri ai USLA (Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă) și ofițeri de Securitate îmbrăcați în haine civile. Represiunea a început spre miezul nopții, sub conducerea generalului Vasile Milea, ministrul Apărării Naționale. Se trăgea asupra mulțimii de pe clădiri, străzi laterale și din tancuri. S-au înregistrat multe victime prin împușcare, înjunghiere, maltratare, strivire de vehiculele armatei. Un TAB a intrat în mulțime în apropierea Hotelului Intercontinental. Pompierii blocau mulțimea cu jeturi de apă puternice, iar milițienii băteau și arestau oamenii. Protestatarii au reușit să construiască o baricadă de apărare în fața Restaurantului Dunărea, care a rezistat până la miezul nopții, dar a fost în cele din urmă doborâtă de forțele de ordine.

Cei capturați au fost adunați în puncte de colectare (unul se afla în fața Hotelului Negoiu, iar altul, în spațiul aflat în fața fostului Minister al Comerțului Exterior – stația de troleibuze Piața Universității), duși pentru identificare și înregistrare pe platoul fostei Miliții a Capitalei, iar apoi transportați la închisoarea Jilava.

Reprimarea a devenit foarte dură îndeosebi după lansarea zvonului între scutieri că în Piața Romană mai mulți colegi de-ai lor au fost înjunghiați cu șurubelnițe. La un moment dat, toți pasagerii care au coborât la stația de metrou Piața Universității (inclusiv femeile, bătrânii și copiii) au fost maltratați. Cei prinși erau bătuți, târați pe jos, obligați să se culce pe burtă, unii peste alții, în grămezi. Focuri de armă continue s-au auzit până la 3:00 dimineața, oră la care supraviețuitorii au părăsit străzile. După înăbușirea revoltei, caldarâmul a fost spălat de sânge de mașinile pompierilor și Salubrității.

Răniții și morții au fost transportați mai ales la Institutul de Medicină Legală, Spitalul de Urgență, Spitalul Colțea și secția de neurochirurgie a Spitalului Gheorghe Marinescu. Procuratura Generală și Direcția Sanitară au interzis autopsierea victimelor decedate. S-a dat ordinul – la fel cum s-a procedat și cu revoluționarii uciși la Timișoara – de incinerare a cadavrelor, dar acest ordin nu a mai fost executat.

Bilanțul reprimării: 50 de persoane ucise, 462 rănite, 1.245 arestate și transportate la penitenciarul Jilava. Nicolae și Elena Ceaușescu au rămas în acea noapte în dormitorul special pregătit din clădirea Comitetului Central al PCR, pentru a fi informați operativ asupra desfășurării evenimentelor și a da indicații privind modul de acțiune. Cam pe la una noaptea, Vasile Milea și Iulian Vlad l-au informat pe Nicolae

Ceaușescu că zona centrală a Bucureștilor a fost degajată de manifestanți.

Vestea înăbușirii în sânge a demonstrațiilor din ziua precedentă a ajuns în scurt timp la toată populația Bucureștiului. Mulți dintre supraviețuitorii măcelului din zona centrală a orașului au fugit spre zonele industriale, unde au relatat muncitorilor cele întâmplate.

Regimul plănuia organizarea de adunări ale muncitorilor la locurile de muncă, la care să fie condamnate „actele huli-ganice” și de destabilizare. Conform relatărilor ulterioare, muncitorii au refuzat, și din contră, s-a început organizarea de proteste și mai ample împotriva regimului. Pe la ora 7:00 dimineața, Elena Ceaușescu a fost informată că un mare număr de muncitori, de la mai multe platforme industriale, înaintau spre centrul Bucureștiului. Baricadele miliției care trebuiau să blocheze accesul spre Piața Universității și Piața Palatului s-au dovedit inefficiente. La 9:30, Piața Universității era plină de oameni. La presiunea masei imense de demonstranți, forțele armate (unități ale armatei, miliției și securității) au început să fraternizeze cu demonstranții.

După ora 10, venind din străzile laterale, mulțimea a început să ocupe piața din fața sediului CC. Astfel, la ora 11 erau circa 50.000 de oameni în piață, și în orele care au urmat numărul lor s-a mărit la peste 100.000. În jurul orei 11:30, Ceaușescu a luat o portavoce și a încercat să se adreseze mulțumii de la balconul clădirii Comitetului Central al Partidului Comunist, dar a fost întâmpinat cu un val de dezaprobare și furie. Elicoptere împărțeau manifeste (care nu ajungeau la mulțime din cauza vântului nefavorabil) în care se cerea oamenilor să nu cadă victime ale recentelor

„tentative de diversiune”, să meargă acasă și să se bucure de sărbătoarea de Crăciun.

Echipa de transmisioniști din sediul CC nu transmitea decât ordinele lui Stănculescu, care a împiedicat ca ordinul generalului Eftimescu care dispunea mișcarea blindatelor din fața Palatului Republicii la intrarea sediului CC să fie executat. Refuzând să pună în aplicare ordinele represive ale lui Ceaușescu, care era comandantul suprem al armatei, Stănculescu a luat la cunoștință voința poporului exprimată de milioane de români care erau pe străzi, și demonstrau împotriva regimului. Istoricul Ioan Scurtu scrie următoarele: „Astfel, generalul Stănculescu a preluat asupra sa prerogativele Comandantului Suprem, care, potrivit Constituției aparțineau Președintelui Republicii Socialiste România. Acest fapt a determinat pe unii istorici și neistorici să aprecieze că Stănculescu a dat o lovitură de Stat și sprijinindu-se pe armată a preluat puterea politică în România. O analiză, oricât de sumară, a situației din acea zi de 22 decembrie 1989 conduce la concluzia că notele telefonice menționate au fost rezultatul unei situații care nu fusese creată de generalul Stănculescu, ci de marea masă a populației, care devenise stăpână pe stradă. În acel context, armata nu putea să se confrunte cu sutele de mii de oameni; nu o făcuse pe parcursul zilei de 22 decembrie, când Ceaușescu se afla încă la putere și cu atât mai puțin o putea face acum, când sentimentul victoriei le dădea românilor și mai mult curaj. La ora 13.30, Nicolae Ceaușescu abandonase deja puterea și nu mai îndeplinea funcția de comandant suprem al armatei, nici pe cea de secretar general al P.C.R. și nici de Președinte al Republicii Socialiste România. Lovitura de Stat înseamnă înlăturarea conducătorului de la putere, dar la acea oră România

nu mai avea un conducător. În consecință, generalul Stănculescu nu a avut împotriva cui să dea lovitura de Stat, întrucât o asemenea acțiune – dacă ar fi fost în intenția lui – rămăsese fără obiect. La 13.30, cel numit verbal de Ceaușescu în funcția de ministru al Apărării Naționale, a dat un ordin către armată, care se înscria în logica situației concrete”. La rândul său, ex-generalul Victor Stănculescu a declarat următoarele: „M-am aflat între două plutoane de execuție: cel al lui Ceaușescu și cel al revoluționarilor!”. Stănculescu l-a „ales” apoi pe Iliescu dintre grupurile politice care încercau să preia puterea.

Văzând că soții Ceaușescu nu pot părăsi clădirea nici prin piață, cu TAB-ul, nici prin tunelurile subterane (care erau nefuncționale), generalul Marin Neagoe, comandantul Direcției a V-a a Securității (care asigura paza sediului CC), a cerut elicoptere pentru evacuarea Ceaușeștilor. Generalul Stănculescu a vorbit cu generalul Iosif Rus, comandantul Aviației, care a trimis două elicoptere, însă numai unul a reușit să aterizeze pe terasa-acoperiș a clădirii CC. Pe lângă soții Ceaușescu și paza lor de corp, urcă în elicopterul pilotat de Vasile Măluțan doi demnitari comuniști: Emil Bobu și Manea Mănescu.

Ceaușescu a vrut să fugă cu elicopterul la unul din cele trei puncte de comandă militară secrete din țară (probabil la buncărul din zona Pitești, denunțat mai târziu ca „punct atomic” într-un comunicat al televiziunii libere), dar avea deja de partea lui sprijinul generalului Rus, comandantul forțelor aeriene, care după scurt timp a dispus închiderea spațiului aerian al României. Spațiul aerian al țării a fost închis inițial din cauză că pe ecranele radar au început să apare zeci, sute, apoi mii de ținte aeriene care păreau să vină din direcția

țărilor vecine. Aceste ținte s-au dovedit a fi false; făceau parte dintr-un război electronic.

În jurul orei 12:30, Televiziunea a fost ocupată de revoluționari. La 12:51, Ion Caramitru și poetul Mircea Dinescu, în mijlocul mai multor revoluționari, se adresează telespectatorilor, anunțând fuga dictatorului, și formând cu degetele litera V (semnul victoriei) au rostit celebra sintagmă: *Am învins!*

Haosul din București cuprinde întreaga țară. La vestea fugii cuplului dictatorial în majoritatea localităților din România au avut loc manifestații spontane de protest față de regimul ceaușist și de solidarizare cu revoluția. La unele manifestații de acest fel populația a atacat sedii de partid și de stat, și posturi de miliție. Câțiva lucrători de miliție au fost linșați.

Petre Roman citește de pe balconul CC al PCR *Declarația în trei puncte* a „Frontului Unității Poporului”, care este citită în jurul orei 15:00 și la Televiziune.

În cursul după-amiezii se conturează trei centre de putere:

1. la Televiziune, unde se aflau Mircea Dinescu, Ion Caramitru, și personajul cel mai important, sosit după ora 14:00, Ion Iliescu,

2. la sediul CC al PCR, unde erau pe de o parte revoluționarii pătrunși, și pe de altă parte grupul lui Ilie Verdeț, care a încercat să formeze un nou guvern, dar după numai 20 de minute a căzut, fiind huiduit de mulțime: „Fără comunism!”, și

3. în Ministerul Apărării, unde se afla gen. Victor Stănculescu).

În cele din urmă, grupul lui Iliescu se deplasează la sediul CC al PCR, sunt rostite cuvântări, apoi se întorc la

Televiziune, iau legătura cu generalul Stănculescu, și în jurul orei 23:00 este anunțată constituirea Consiliului Frontului Salvării Naționale, ca noul organ al puterii.

Generalul Stănculescu relatează că în dimineața zilei de 23 decembrie 1989, Ion Iliescu și echipa sa au venit la MApN de unde a luat legătura cu Moscova pentru a cere instrucțiuni... (<https://ro.wikipedia.org>)

După încercările eșuate ale lui Constantin Dăscălescu și Ilie Verdeț de a forma guverne post-ceaușiste, la sfatul lui Silviu Brucan, Ion Iliescu îl numește prim-ministru pe Petre Roman, botezat cândva de primul premier comunist, Petru Groza, acel „Petrică” despre care se povestește că s-ar fi plimbat cândva prin Parcul Herăstrău cu Zoia Ceaușescu. Părea că istoria se tot rotește în cerc...

„Defecțiunile” Securității, Armata fără milă/ fără Milea și militarul Militarul: *Love Story* tip Buftea în regia (nu doar a) lui Sergiu Nicolaescu sau „Unde ni sunt teroristii?”

În dimineața lui 22 decembrie 1989, a avut loc un eveniment incredibil. În jurul orei 9.30 ministrul apărării Vasile Milea s-a sinucis (dar unii susțin și acum, că ar fi fost omorât din ordinul lui Ceaușescu). La ora 9.45, a început ședința de urgență a Comitetului Politic Executiv al partidului, la care nu s-a reușit să se ajungă la o decizie unanimă de a se trage în demonștranți. Până la urmă, s-a hotărât decretarea stării de necesitate pe teritoriul întregii țări. Decretul a fost citit și repetat de mai multe ori la radio (ora 10.11), apoi și la Televiziune (10.50). Imediat după citirea decretului, din ordinul

lui Ceaușescu, a fost anunțată știrea că Milea a fost găsit vinovat de trădare și s-a sinucis pentru a scăpa de consecințe.

Cea mai populară teorie era aceea că Milea ar fi fost asasinat ca răspuns la refuzul său de a respecta ordinele lui Ceaușescu. O anchetă ulterioară realizată prin exhumarea cadavrului a concluzionat, în noiembrie 2005, că acesta s-a sinucis într-adevăr cu pistolul unui ofițer de transmisioniști, Marius Tufan. S-a emis și ipoteza că intenția sa nu a fost sinuciderea, ci provocarea unei stări de incapacitate, însă glonțul i-ar fi secționat o arteră, provocându-i în scurt timp moartea. Această ipoteză este contrazisă de faptul că ministrul apărării nu și-a tras glonțul în membre sau alte părți nevitale ale corpului, ci spre inimă.

Aflând că Milea s-a sinucis, Ceaușescu l-a numit verbal ca ministru al apărării pe Victor Stănculescu. Generalii și ceilalți ofițeri din comandamentul aflat în clădirea CC au luat la cunoștință de numirea lui Stănculescu și au respectat ordinele date de el. Stănculescu – după mărturiile sale ulterioare – a acceptat, dar a început să joace un joc dublu: pe de o parte se arăta loial cuplului dictatorial, iar pe de altă parte a început acțiuni care pot fi caracterizate drept lovitură de stat. La ora 10:07 a ordonat trupelor să se retragă în cazărmi și să „parlamenteze” cu demonstranții.

La lăsarea serii, obiective importante atât în București (după ora 18:30) cât și în provincie sunt atacate cu arme de foc de indivizi necunoscuți. Ei primesc eticheta de *teroriști*, și populația și armata sunt chemate să apere cuceririle fragede ale revoluției. Unele dintre atacurile armate sunt doar simulate cu niște aparate care emit numai efecte de sunet și lumină. De la Televiziune sunt transmise informații neverificate, contradictorii, care creează o situație confuză și o stare de psihoză

generală. Se vor înregistra numeroși morți și răniți, pagube materiale.

Au avut loc lupte înverșunate care au continuat și în următoarele trei zile. Noua conducere, Ion Iliescu personal, prin televiziune și radio a făcut apel la populație să iasă din nou pe străzi și să apere cuceririle revoluționare. Forțele loiale fostului regim (asimilate „teroriștilor”) au deschis focul asupra mulțimii și au atacat puncte vitale ale vieții socio-politice: televiziunea, radioul, sediile companiei de telefoane, precum și Casa Scânteii și oficiile poștale din cartierul Drumul Taberei; Piața Palatului; Universitatea și Piața Universității (una dintre principalele intersecții ale orașului); aeroporturile Otopeni și Băneasa; spitale și Ministerul Apărării.

Unii foști angajați ai forțelor de represiune au intrat în acțiune, cu scopul de a crea panică și teroare. Câteva cuiburi teroriste sunt distruse de însăși fostele unități ale Securității, de exemplu USLA, care a acționat de partea revoluționarilor în zona Drumul Taberei, Ministerului Apărării și clădirii Marelui Stat Major. Se înregistrează și incidente regretabile caracterizate de literatura militară ca *friendly fire* (foc executat asupra forțelor proprii). Astfel, la Aeroportul Internațional Otopeni sunt trimise niște întăriri, dar apărătorii cred că sunt atacanți, și deschid focul asupra lor, omorând în jur de 50 de militari.

La ora 21:00 pe 23 decembrie, tancuri și câteva unități paramilitare au mers să protejeze Palatul Republicii.

S-au distribuit arme la mulți civili, care acționau în colaborare cu unitățile armatei. Ofițerii Departamentului Securității Statului și alte cadre ale Securității sosite pentru a-și „demonstra loialitatea față de cauza Revoluției” erau cel

puțin la nivel declarativ, în subordinea celor din armată, iar coordonarea acțiunilor de luptă a avut mult de suferit.

Riposta, în majoritatea cazurilor exagerată, a celor care făceau parte din dispozitivele militare sau mixte (formate din soldați, civili, luptători din gărzile patriotice) asupra locurilor din care se trăgeau focuri răzlețe ori se presupunea că se executau trageri cu muniție de război a avut drept consecință pierderea de vieți omenești și mutilarea gravă a zeci de persoane. La orice mișcare suspectă (de exemplu, deschiderea unei ferestre, sau mișcarea unei perdele), se trăgea haotic cu muniție de război argumentându-se că „teroriștii roiesc” și atacă de peste tot, informații susținute și difuzate în special prin intermediul Televiziunii de stat de diverse persoane.

În noaptea de 22 pe 23, Jean-Louis Calderon, jurnalist francez de la postul de televiziune Canal 5, a fost călcat de șenilele unui tanc în Piața Palatului, la București.

Articol apărut în săptămânalul *Expres*: „Suprapuse Direcției a V-a și USLA comandourile USLA erau constituite din indivizi care lucrau acoperiți în diferite posturi. Erau studenți străini, doctoranzi și băștinași devotați trup și suflet dictatorului. Foarte mulți erau arabi și cunoșteau cu precizie cotloanele Bucureștiului, Brașovului și ale altor orașe din România. Pentru antrenament aveau la dispoziție câteva centre de instruire subterane: unul era în zona Brașovului, iar altul – se pare – chiar sub sediul fostului CC al PCR, poligon peste care au dat din întâmplare câțiva revoluționari în timpul evenimentelor din decembrie”.

Declarația lui Savin Chirițescu: „Vreau să arăt că subsemnatul și mai mulți colegi din aceeași unitate de tancuri [UM 01060 București-Pantelimon] am capturat teroriști arabi (dintre care unul ne-a spus că este din Beirut) înarmați, pe

care i-am predat la Marele Stat Major. Unul era student, am găsit asupra lui un pistol mitralieră de calibrul 5.62 seria UF 060866, cu cadență de ambreiaj, lung de vreo 40 cm, portabil pe sub haine: arma părea făcută dintr-un plastic foarte dur, cu excepția țevii și a mecanismului de dare a focului”.

La 24 decembrie, Bucureștiul era un oraș în stare de război. Tancuri, TAB-uri și camioane continuau să patruleze prin oraș și înconjurau punctele problematice pentru a le proteja. La intersecțiile din apropierea obiectivelor strategice au fost construite blocaje rutiere; focuri de armă automată au continuat în Piața Universității și în zonele învecinate, în Gara de Nord (principala stație CFR din oraș) și în Piața Palatului.

Mai târziu – în cadrul a ceea ce a fost numit de cercetătorul american Richard Andrew Hall, ca „revizionism securist” – favorizați ai fostului regim au încercat să răspândească diferite teorii conspiraționiste. De exemplu, fostul gardian al lui Ceaușescu, locotenentul-colonel de Securitate Dumitru Burlan, îi acuză pe generalii care erau implicați în lovitura de stat condusă de generalul Victor Stănculescu, că ei încercau să creeze scenarii fictive cu teroriști, cu scopul de a induce teama și de a aduce armata de partea conspiratorilor. (<https://ro.wikipedia.org>)

„Revoluția” din 1989 a fost un film istoric... pe viu. De la filmele istorice la implicarea directă în istorie nu a fost decât un pas, Sergiu Nicolaescu fiind unul dintre actorii principali ai evenimentelor din decembrie 1989.

Istoricul Alex Mihai Stoenescu povestește:

„În ziua de 2 septembrie 2003, la biroul senatorial, domnul Sergiu Nicolaescu mi-a relatat implicarea sa în deturnarea mitingului din 21 decembrie 1989. Mi-a cerut să nu notez, motiv

pentru care textul de mai jos este relatarea mea, consemnată la cinci minute după încheierea discuției, în mașina personală.

În dimineața zilei de joi, 21 decembrie 1989, încă pe întuneric s-a prezentat la Unitatea Militară 01065, lângă Ploiești, unde a cerut să-l vadă pe căpitanul Nicolescu, care se afla în acel moment la conducerea unității. Sergiu Nicolaescu l-a întrebat: «Domnule căpitan, vrei să ajungi ministru?», și i-a cerut să-i pună la dispoziție două TAB-uri înarmate cu mitraliere și dotate cu muniția aferentă, cu care să se deplaseze spre București, urmând a intra cu ele în Piața Palatului, unde să secere cu rafale de mitralieră balconul Comitetului Central, de unde Ceaușescu urma să-și țină cuvântarea la marea adunare populară ca să explice evenimentele sângeroase petrecute la începutul săptămânii la Timișoara. Propunerea atentatului părea și pare nebunească, dar nu se poate exclude din mentalitatea unui regizor familiarizat cu lumea militară și autor al unor filme de război realizate cu mare acuratețe. În aceste filme, Sergiu Nicolaescu dirijase mase de militari și tehnică de luptă blindată.

În consecință, un astfel de act temerar i se părea perfect posibil. Sursa acestei idei era faptul că asistase la dărâmarea zidului Berlinului – unde se afla la filmări – și apoi aflate știrile exagerate despre masacrul de la Timișoara prin intermediul postului Europa Liberă. Sergiu Nicolaescu era timișorean. Căpitanul Nicolescu îl refuză, apoi dialogul celor doi este întrerupt de apariția unui ofițer de contra-informații, «CI»-istul unității. Cu toate acestea, regizorul reușește să-i strecoare capitanului Nicolescu cererea de a-i înapoia pușca cu lunetă, nedeclarată, primită în dar din Germania și pe care o ținea ascunsă în acea unitate militară. Și de această dată este refuzat, dar, în momentul în care ajunge la mașină,

în fața unității, din spate, apare un militar aducând pe brațe un obiect lung învelit într-o prelată militară. Desfăcând balotul, Sergiu Nicolaescu descoperă că, alături de armă, se aflau o grenadă de exercițiu și o petardă militară. Împreună cu șoferul Bebe Holban, regizorul se deplasează la Studiourile Buftea, unde îi va cere cascadorului Fister să îl ajute pentru asasinarea lui Ceaușescu. Cascadorul, speriat, refuză. În criză de timp, Sergiu Nicolaescu îi cere directorului Mititelu de la Buftea câteva stații portabile de emisie-recepție. În legătură cu acest episod, viitorul senator a scris într-una din cărțile sale: «...Directorul Mititelu mi-a dat o tehnică audio de care aveam nevoie. În planurile mele exista și o a doua variantă. De la Buftea m-am dus direct în piață, la miting». Cea de-a doua variantă din planurile regizorului era bruieră transmisiunii mitingului cu ajutorul unei bobine magnetice, aflate deja în posesia sa. Conform declarației acestuia din 2 septembrie 2003, el este autorul bruiajului din piață care a generat zgomotul asurzitor. Faptul în sine a fost simplu: Sergiu Nicolaescu s-a putut mișca fără probleme printre cordoanele forțelor de ordine, fiind recunoscut și salutat de ofițerii superiori, apoi a plasat bobina pe dispozitivul tronsonului principal al cablurilor de transmisie a sunetului în piață.

Pentru verificarea celor relatate, senatorul Nicolaescu l-a invitat în încăperea unde se desfășura dialogul nostru pe Bebe Holban și acesta a confirmat întreaga versiune a faptelor. Ulterior, în timpul unei noi întrevederi, din mai 2004, Sergiu Nicolaescu n-a mai recunoscut această parte a evenimentului, afirmând că a umblat toată acea zi cu grenadele în buzunar. Negarea primei relatări, cu toate că fusese confirmată și de șofer, s-a datorat conștientizării faptului că acțiunea din piață nu putea fi un gest izolat, deoarece în Piața

Palatului s-au petrecut mai multe acțiuni diversioniste, senatorul știind sau aflând mai târziu, urmare a propriei cercetări, că în ele au fost implicate și forțe diversioniste sovietice. În momentul în care constați că în același loc se concentrează mai multe fapte – grupuri de tineri care incită, grupuri de basarabeni infiltrate în mulțime, oameni pregătiți cu țepușe să sperie femeile, grupuri neidentificate care atacă mulțimea cu bâte etc. – trebuie să-ți pui problema că fapta ta, chiar izolată, a făcut parte dintr-un scenariu mai mare, care trebuie să fi avut un cap. Sergiu Nicolaescu, pe bună dreptate, nu vroia să fie asociat acestui scenariu, inițiativa lui fiind independentă.

Sergiu Nicolaescu: Eu știu cine au fost teroriștii. Pe unii i-am depistat și după nume. Există trei chei ale Revoluției, cel puțin a celei de la București. Prima cheie: Cine a dat ordin Armatei să se retragă în 22 decembrie? A doua: Care au fost greșelile lui Ceaușescu și cine l-a adus în situația să le facă, care a fost responsabilitatea lui și care a altora? A treia: Comportamentul Securității.

Alex Mihai Stoenescu: Să le luăm pe rând.

Sergiu Nicolaescu: Eu am citit acum în Jurnalul Național niște mizerii, niște aiureli... Dan Iosif afirmă acum că primii morți i-a văzut în față la magazinul Muzica, pe 21... Nici nu era în oraș Dan Iosif, eu știu ce a făcut el în perioada aia, a apărut târziu în oraș, nu este nici pe departe adevărat ce afirmă el. Primul mort din 21, există document clar, pe 21 un milițian a tras primul foc și un civil a căzut. Primul foc de armă s-a tras la ora 13:30 în fața hotelului ăsta, de aici, din apropiere...

— *Negoiu, Unirea?*

— Da, acolo. Individul a fost și condamnat.

— *Să revenim la teroriști. Spuneți că știți cine au fost.*

— Pe ansamblu, teroriștii au fost de două categorii: cei veniți din străinătate și care au acționat ca teroriști — subliniez: care au acționat ca teroriști, pentru că nu toți au acționat — și din care cei mai importanți și mai mulți au fost din URSS, apoi din Ungaria și din alte locuri (țări socialiste), plus cei intrați din Occident. Au existat și teroriști din Occident! A doua categorie de teroriști și care au acționat ca teroriști a fost formată din militari sau foști militari, ofițeri acoperiți, care aveau misiuni precise în conjunctura «teritoriu vremelnice ocupat». Ei proveneau de la Securitate, Armată, Miliție, din rezervă, de la partid.

— *Domnule senator, până aici am ajuns și eu cu concluzia, dar, ca să funcționeze așa ceva, trebuia să existe cel puțin două lucruri: un plan și o conducere. Cine îi conducea?*

— Existau legături în Securitate. Ea făcuse strategia asta. Ea dăduse misiunea demult, de când fuseseră aleși acești oameni și conspirați și de când primiseră un consemn. Ca să înțeleg fenomenul, am pornit o investigație de jos, de la cele mai elementare informații. Existau case conspirative. Am cerut oficial informații despre casele conspirative. Nu știu sigur dacă se numeau așa, dar era vorba de apartamente, de încăperi goale în case conspirative, unele erau și în hoteluri, iar o altă categorie, care nu trebuie confundată cu prima, era a locuințelor-gazdă, unde locuiau oameni de-ai lor. Astea erau altceva. Se întâlneau acolo cu informatorii. Este altceva. În casele conspirative, aveau arme și costume militare de diferite grade și specialități, precum și haine civile. Am cerut lista asta la SRI, niciodată nu mi-au dat lista asta. Eu aveam lista apartamentelor de unde s-a tras. Am făcut o reconstituire împreună cu specialiști și am identificat locurile de unde s-a tras. Intenția mea era să suprapun lista asta cu lista

caselor conspirative. Nu mi s-a dat. Atunci am acționat altfel și, neoficial, am obținut, am aflat lista acestor case conspirative. Am constatat exact bănuiala mea – se suprapuneau perfect. Așa am putut afla și care au fost teroriștii din categoria care a acționat, pentru că din unele case nu s-a tras, deci cei de acolo nu au acționat. Alta categorie...

— *O secundă! Care era lanțul de comandă? De la cine primeau ordine?*

— Oamenii erau convocați printr-un consemn. Ei știau că trebuie să se prezinte într-un loc anume, fără să știe cu cine se întâlnesc acolo. Primeau consemnul, parola și se duceau la locul respectiv. Acolo se întâlneau cu alții, chemați în același mod, și, când se adunau, aflau cine e șeful. El se anunța: *Eu sunt șeful*, iar ceilalți executau ordinele lui. Comandantul avea un număr de telefon la care suna sau prin care primea comenzi de sus. Prin acest fir au încercat Gușă și Vlad să-i facă să se oprească, dar se rupseseră legăturile.

— *Aha, acum înțeleg prostia cu tăierea legăturilor telefonice ale Securității! Cazul Pintilie! Dobitocii au tăiat legăturile prin care puteau fi opriți din acțiune luptătorii gherilei urbane în caz de ocupație vremelnică a țării, orașului în cazul nostru.*

— Asta e! Vlad a încercat să-i oprească...

— *Domnule senator, vă rog să ne opriți aici pentru o precizare importantă: generalul Vlad a fost acuzat de Brucan și de alții din grupul dumneavoastră că a condus teroriștii, că erau oameni ai Securității care acționau împotriva Revoluției din ordinul lui Vlad. Vlad a făcut și pușcărie pentru asta. Spuneți-mi dumneavoastră: Vlad i-a condus pe teroriști sau a încercat să-i oprească?*

— Vlad a încercat să-i oprească, să nu mai intre în acțiune. Dar Vlad nu putea să mai aplice schema. Vlad nu cunoștea decât cum să-i contacteze pe șefii de zone, pentru că

schema de luptă implica niște șefi de zone, de la care plecau tot radial grupele de luptă de care v-am vorbit. Mulți șefi de zone nu erau la locuințele conspirative, nu răspundeau, nu erau la locul lor. Vlad a încercat să-i găsească și nu a reușit, apoi i s-au tăiat și lui legăturile.

— *Este imaginea unui fenomen scăpat de sub control...*

— Mai întâi scăpat de sub control, apoi împiedicat de tăierea legăturilor telefonice ale Securității. Eu presupun că în casele conspirative de unde nu s-a tras, deci acolo unde au existat așa-numiții teoriști care nu au acționat, Vlad a reușit să-i contacteze și să-i oprească.

— *Având harta acestor locuri, ne putem da seama cât anume a reușit să controleze și cât nu.*

— Vlad nu vrea să recunoască lucrurile astea, pentru că ar însemna să recunoască faptul că știe cine au fost teroriștii și alte lucruri, pentru că la un moment dat cineva a înțeles realitatea și nu i-a mai reproșat că se trage din ordinul lui, ci că nu este în stare să-i oprească. Gușă vorbea... era nervos, nu-și ținea gura față de cei din jurul lui, avea ieșiri necontrolate, astfel că unele lucruri s-au aflat în jur, mai ales la militarii care erau cu el.

— *Străinii?...*

— Da, au fost teroriști străini pe teritoriul nostru, proveniți în majoritate din țări arabe, circa 200. Străinii aflați aici se antrenau pe teritoriul nostru. Au format 6-8 grupe. Două Boeing-uri i-au luat de la Timișoara, plus șase avioane mici, care i-au luat pe cei de la București. Alți teroriști au fost cei din URSS, în majoritate basarabeni. Au fost apoi voluntarii, oameni care au acționat din convingere...

— *Asta ar fi a treia categorie...*

— Da, ar fi a treia categorie. «Voluntarii» ăștia, să-i numim așa, proveneau din activiști de partid, foști ofițeri, rude. Aveau arme de vânătoare cu glonț și au tras. O mulțime de morți fără justificare își are explicația în acțiunea acestor indivizi. Sunt cazurile de morți pe străzi unde nu se întâmpla nimic. Am documentat bine și cazul acestor «vânători», să-i numesc, cine a tras, pe unul îl am fotografiat. Mai sunt în posesia datelor unui grup de 26 de inși, știuți de mine cu nume, am numele lor, care au dispărut din țară fără să treacă pe la punctul de frontieră. Au ieșit clandestin în Iugoslavia. (...)

— *A treia cheie: poziția Securității.*

— Da. Pozițiile exacte ale Securității, Armatei și Miliției. Până pe 22 decembrie, cea mai fidelă lui Ceaușescu a fost Armata. În noaptea de 21 spre 22 decembrie exista un ordin al Securității, care, la anumite servicii ale lor, le spune să dea foc la documente, să depună armele în rasteluri și să rămână acasă. În condițiile de atunci, de alarmă maximă, ăsta era un semn clar că și-au luat mâna de pe Ceaușescu. Mai scriu prin ziare tot felul de idioți, despre Securitatea fidelă lui Ceaușescu... Basmă, prostii! L-au abandonat...

— *Dar s-a oprit aici...*

— Într-adevăr. Este o minciună că Vlad i-ar fi propus lui Milea să-l aresteze pe Ceaușescu. A încercat să-i propună ceva lui Milea... Există o ședință a Securității din noiembrie, la Iași, Brașov, Cluj...

— *Un instructaj pe 11 noiembrie...*

— Înainte de Congres. Se minte constant asupra acestor ședințe. Un singur colonel a avut curajul și a spus ce s-a discutat acolo. Este la mine în carte. Li s-a spus: nu faceți exces de zel, nu faceți mai mult decât vi se spune, să nu mai raportați

decât pe linie de Securitate, iar primilor secretari numai ce vă spunem noi să le raportați.

— *Vă dați seama că asta este o ieșire din lege și din regulile oficiale ale statului de atunci?*

— Sigur că da, dar se ascund în continuare, nu vor să recunoască că îl abandonaseră de mult pe Ceaușescu. Gândiți-vă, asta se întâmpla înainte de Congres! Practic, li s-a sugerat că Ceaușescu va cădea”.

Sergiu Nicolaescu a continuat seria devăluirilor despre „Revoluție” într-o convorbire telefonică cu același Alex Mihai Stoenescu pe 26.06.2004:

„— (...) Domnule senator, mi-ați spus la un moment dat că Dan Iosif a ajuns târziu în Piața Universității pe 21 decembrie.

— Da, a ajuns târziu... târziu în comparație cu primele manifestări...

— *El afirma într-un interviu că a sosit în Piața Universității între 12:00 și 13:00.*

— Minte! La ora unu abia s-a terminat mitingul, iar prima manifestație, adică primul grup organizat, a fost după ora 1:00 la... restaurantul ăla... Garofița, nu știu cum îi zice...

— *Grădinița.*

— Exact. Acolo a fost prima acțiune în mijlocul străzii, primul grup ieșit din Piața Amzei, inclusiv cu oameni fugiți de la miting. Grupul era format din copii. Vreo 50. Erau copii ai străzii și tineri până în 17 ani, să zicem. Pe la 13:30, eu am trecut, am ieșit din piață în zona asta și copiii de la Grădinița m-au recunoscut. Așa i-am văzut și eu. Era acolo un vad al bișnițarilor, la trecerea de pietoni, cuplat cu restaurantul de pe colț...

— *Podgoria.*

— Nu știu cum îi spunea, dar acolo a fost prima manifestație, după care s-au mutat în Piața Romană, unde s-au adunat oameni maturi, bărbați mulți, lume nemulțumită. Iar Dan Iosif a venit la Inter târziu... mi-aduc aminte că am căutat să aflu, fiindcă era foarte activ după Revoluție, spunea tot felul de prostii și mai era o chestie pe care o să v-o spun eu când ne vedem... Dan Iosif a fost pe undeva, la pescuit.

— *Domnule senator, și în cartea dumneavoastră, și în cronologia pe care ați publicat-o, lipsește momentul construirii baricadei. La ce oră s-a făcut baricada?*

— Stați așa, s-o lămurim cu manifestația. Grupul de la Grădinița s-a separat în două: unii s-au dus către Piața Romană și ceilalți către Inter.

— *Nu, către Sala Dalles.*

— Da, așa e, Sala Dalles. Interul s-a format mai târziu. Așa, acum cu baricada... baricada s-a format între 17:00 și 18:00. Au luat niște mese de la restaurantul Pescaru, mese care erau afară, plus alte obiecte.

— *Am găsit o mărturie interesantă – Mihai Berechet. A fost la Teatrul Nottara când alerga lumea de la miting pe Bulevardul Magheru, apoi în blocul Société Générale la etajul 9; apoi în blocul Dunărea, tot sus. A văzut tot.*

— Am stat de vorbă cu Berechet, vă dați seama că îl cunoșteam, după Revoluție, prin 1990. Mi-a relatat și mie lucruri foarte interesante. Dar nu a fost participant...

— *Nu, nu, dar a văzut tot și este vorba de o mărturie calificată, nu de...*

— Sigur că e. Ăsta, dacă îl aveți, este un martor bun, un martor adevărat, valabil.

— *A văzut, de exemplu, cum se scoteau butoaie cu motorină în culorile Franței de la Inter și cum le-au dat foc, a venit fratele*

lui la el și i-a spus că jos, în față la Dunărea, doctorul Filipoiu face liste cu guverne, era și Iliescu pe ele.

— Am să vă spun un lucru curios: în toate cele trei puncte de regrupare... asta înseamnă la Piața Romană, la Dalles și la Piața Unirii, se propunea numirea lui Corneliu Mănescu ca prim-ministru. Apoi ceva și cu Dumitru Mazilu, dar asta a fost un truc al Securității, era un manipulator, tot ce a făcut și așa-numita lui dizidență a fost un aranjament al Securității ca să-l promoveze, să ni-l bage Securitatea pe gât. Dar, la Dunărea, liste... cu Iliescu, asta a fost mai târziu, spre seară. Eu, seara, pe la 17:30, am luat-o pe bulevard în jos și am ajuns la colțul acela unde este un restaurant al sportivilor, am mâncat și eu acolo când eram sportiv.” (Fragment din volumul *Istoria loviturilor de stat în România – o tragedie românească* de Alex Mihai Stoenescu)

Sergiu Nicolaescu spune că timp de cinci ani nu a făcut niciun film, fiind obsedat de evenimentele din 1989. Regizorul povestește cum a ajuns la TVR sau cine i-a propus pe Militaru și Roman ministru al Apărării Naționale, respectiv prim-ministru. „Eu am creat o comisie în cadrul Senatului de cercetare a evenimentelor din decembrie '89 și acest lucru a fost extrem de important. Pe urmă am fost președinte de comisie, pe urmă am fost vicepreședinte, Gabrielescu era președinte și nu m-am împăcat deloc. În primul rând stilul pe care îl aveau, adică venea omul care era interogat, se așeza la o masă și începea să povestească și pe ici, pe colo i se mai puneau niște întrebări.” „Am cerut la SRI să-mi dea locuințele reținute pentru Securitate din zona respectivă, TVR. Eu am văzut cu ochii mei, când m-am întors la trei dimineața cu trupele 01065 pe 22 decembrie, am văzut când am intrat cu ele pe Dorobanți două autobuze românești pline de oameni,

de soldați în uniformă care mergeau în spatele primului rând de case, *vis-à-vis* de televiziune. Au început să tragă, pentru că am simțit gloanțele, pentru că vreau să vă spun că nu a fost jucărie în noaptea aia, se trăgea în noi la etajul 11”, spune Nicolaescu. Sergiu Nicolaescu este de părere că aceștia erau elevi. „Se trăgea și din blocul sovietic, dar vag, nu direct în oameni. Erau trupele GRU. Încercau să tragă în armată și trăgeau și în oameni. Provocare, asta înseamnă terorism. Sovietici erau 20.000, mai mulți în '89 decât în '88 și plecau spre Iugoslavia, iar din Iugoslavia alții veneau și mergeau spre Rusia. Evident, rușii au avut în țară trupe GRU.” Despre existența trupelor GRU Nicolaescu susține că știe pentru că „a fost prin Rusia”, erau cele de la Odesa și de la Sevastopol. „Aceștia erau oameni tineri, atleți, îmbrăcați în civil și care aveau arme depuse prin România.” „Pe 22 seara, în jurul orei zece și jumătate, a început diversiunea radio-electronică, era diversiunea aeriană. Pentru Armată, a fost momentul cel mai emoționant. Bruiajul radio-electronic dădea un zbor în aer, s-ar putea să fi fost o metodă destul de simplă, dar eu încerc să-mi explic. Unitățile militare, în primul rând cele de artilerie care erau împrejurul țării au intrat în panică. Aparatele pentru a induce în eroare nu puteau fi decât sovietice.” „Eu nu mi-am dat seama că va fi o Revoluție, am crezut că va fi o lovitură de stat, o schimbare de conducător.” Când a ajuns la Comitetul Central „m-am urcat sus și la o ușă era Voican Voiculescu, care mi-a deschis ușa, am intrat înăuntru și înăuntru era Verdeț cu un grup de oameni. Era grupul, oarecum, cel chemat de Ion Iliescu. Era Burtică, veniseră Gușă, Dăscălescu.” Militaru și Petre Roman au fost propuși de Brucan. „Lupoi a anunțat că ministrul Apărării trebuie să fie Militaru, iar tatăl lui Lupoi era șeful cadrelor din MApN. Nu

întâmplător a venit acolo. Atât Militaru cât și Petre Roman au fost propuși de Brucan. Eram la o masă cu Iliescu, Brucan și lângă mine era Petre și, la un moment dat, acesta mi-a dat cu cotul și în momentul al doilea se ridică în picioare Brucan: «Eu îl propun pe Petre Roman». Toată lumea a fost de acord.” „Eu mă gândeam să facem un Consiliu al Revoluției, așa se petrece într-o Revoluție. Din momentul acela, am fost foarte atent.” „În după-masa lui 22, începuse să se întunece și la un moment dat vorbește cineva în sediul CC, apoi Dăscălescu este fluierat, pe urmă Verdeț și Iliescu îi ia microfonul și spune «Dragi tovarăși, stimați cetățeni» și în momentul acela piața a vuit «Jos comunismul, fără comuniști!». În momentul acela am intervenit eu și i-am dat înapoi microfonul domnului Iliescu, fără discuție l-am salvat. În momentul în care au strigat 400.000 de oameni «România, România!», eu spusesem «Sunt eu, Sergiu Nicolaescu». La puțin timp după intervenția salvatoare a lui Sergiu Nicolaescu încep împușcăturile și „eu am fugit la etajul șase, unde înarmasem niște cascadori. Acolo am văzut Palatul Regal, care are sus o terasă și de acolo se vedea foc la gura puștii. Trăgeau ca să îi sperie pe ăia să fugă și în timpul acesta le dădea ordine la telefon, iar ăia trăgeau în aer ca să fugă lumea din piață și să facă guvern. Din cauza asta eu zic că Revoluția pe care am trăit-o noi nu este nici furată, nici confiscată, e o revoluție spontană.” „Petre Roman nu a luptat la baricadă, nici vorbă. Era *vis-à-vis*, la Banca Franceză. Era extrem de curios că erau cel puțin 14 tancuri, cu TAB-uri cu tot, erau așezate pe mijlocul bulevardului Magheru. Trotuarele nu erau ocupate, lumea circula. Am trecut pe 13 Septembrie unde l-am văzut la un moment dat, în spatele militarilor era Milea și am vrut la un moment dat să iau o goarnă, să mă duc pe baricadă și să îi spun lui

Milea că sunt pe baricadă. În momentul acela, m-am uitat la Baricadă și i-am văzut pe Dan Iosif, pe Dide, pe Dincă și pe alți trei-patru care nu-mi plăceau. Eu îi știam de undeva, dar nu știam de unde. Erau oameni pe care îi puneau Securitatea și la filme în figurație, dar asta ca să mă supravegheze pe mine.”

Regizorul Sergiu Nicolaescu a relatat la emisiunea Nașul cum a ajuns la TVR. Nicolaescu era în Piața Romană când a fost luat pe sus de muncitori. „Erau foarte organizați. Eu i-am văzut și am coborât cu ei. M-au îmbrățișat și m-au luat pe sus. A scos capul un căpitan care a fost apoi pus la SPP, Dumitru Iliescu”, a spus Nicolaescu. Iliescu i-a spus lui Nicolaescu că a primit ordin să se retragă la unitate. „Eu i-am spus să meargă la unitate, dar să meargă mai întâi la TVR. Am plecat cu trei TAB-uri din coloană. Pe unul din TAB-uri se urcase Caramitru la Teatrul Notarra. Când a ajuns în Piața Confederației (Dorobanți), eu am vrut să merg acasă pentru că aveam arme și două grenade acasă.” Mircea Dinescu a mers la TVR cu aceleași TAB-uri cu Nicolaescu și Caramitru. „Dinescu a venit, el locuia pe o stradă acolo. El venea de acolo cu securiștii care îl păzeau. Eu eram în primul TAB. L-a văzut domnul Caramitru și l-a chemat pe Dinescu să urce în vehiculul blindat. Ei au ajuns primii la televiziune, după unul Voicu, primul om care a intrat în televiziune. Televiziunea era păzită de Securitate. E curios de ce au acceptat așa de repede. Au primit un ordin prin care ei au acceptat să intre oameni în televiziune.” (*www.adevarul.ro*)

Dar cine a dat atunci astfel de ordine, Sergiu Nicolaescu nu a aflat niciodată...

Se știe, însă, că proaspăt numitul ministru al apărării Nicolae Militaru, spion sovietic dovedit, s-a implicat decisiv într-un episod sângeros cu falși teroriști.

În noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989, colonelul Gheorghe Troasca, șeful de Stat Major în cadrul Unității Speciale de Luptă Antiteroristă (USLA), își trăia ultimele secunde ale vieții în cartierul bucureștean Drumul Taberei, aproape de gardul Ministerului Apărării Naționale (MApN). El a căzut sub rafalele tancurilor aflate chiar în fața instituției pe care fusese chemat să o apere. Teroriștii „ascunși în tufișuri” – motivul invocat de ministrul Apărării, generalul Nicolae Militaru, pentru convocarea lui Troasca și a oamenilor săi – erau de negăsit. Și mai straniu, o dată sosiți la fața locului, militarii USLA nimeriseră sub asaltul a ceea ce păreau a fi chiar dispozitive de luptă aflate în dotarea MApN. Ajuns în fața Ministerului Apărării, colonelul Gheorghe Troasca transmite un mesaj halucinant celor rămași la sediul USLA: „Armata trage asupra propriului sediu”. I se promite protecție, ba chiar primește instrucțiuni privind semnalul de recunoaștere. Nici nu apucă să-l folosească însă. Tancurile și blindatele din fața MApN deschid foc automat în direcția uslașilor.

Primul răcnet care se aude, în zgomotul rafalelor ce loveau vehiculele USLA, este cel al lui Constantin Isac, reprezentant al FSN și responsabil cu legătura dintre noua putere și trupele USLA. „Jos, că ăștia ne omoară!”, strigă Isac. Primul coboară Troasca, urmat de Isac și de șoferul unuia dintre ABI-uri (autovehicule ARO cu blindaj de tablă). Colonelul se ascunde în dreptul roții din spatele mașinii, în timp ce Isac se trânteste pe burtă, într-un unghi mort pentru tancul ce trăgea asupra lor. „Gloanțele treceau prin mașină și îmi săreau schije în picioare. Troasca s-a îndreptat apoi către al doilea vehicul, cerând să intre. Eu am sărit peste un cadavru și peste un gard viu și m-am ascuns între gard și partea de jos a blocului. M-am orientat către niște mașini parcate. M-am

băgat sub o Skoda acoperită cu o prelată”, povestește astăzi Constantin Isac. Rănit în picior, acesta petrece următoarele ore sub mașina parcată. Într-un final, reușește să iasă și, târându-se, se adăpostește în apartamentul unui prieten care locuia în zonă. Opt membri ai USLA aveau să moară în acea noapte, în frunte cu șeful lor, colonelul Gheorghe Troasca. După un model demn de vremurile preistorice, trupurile acestora au fost lăsate în stradă. Pe frunțile lor a fost scris „Teroriști” sau „Trădători”. Troasca a fost decapitat. Corpul acestuia a fost lăsat să zacă în stradă, iar capul i-a fost așezat pe un cauciuc, cu o țigară înfiptă în gură, imposibil de identificat în spatele straturilor de noroi și fum depuse. Captivi ai diversiunii „Teroriștii sunt printre noi”, susținută prin toate mijloacele posibile în acele zile, trecătorii din Drumul Taberei nu au ezitat să scuipe sau să urineze pe trupurile neînsuflețite. Era modul lor de a-și exprima ura față de fostul regim.

Pe 25 decembrie 1989, sub titlul *Nimicirea gorilelor mercenare*, noua ediție a României Libere publica un articol desprins din stilul epocii abia apuse. În acele rânduri, militarii erau ridicați în slăvi pentru anihilarea forțelor obscure care amenințau victoria finală a Revoluției. „După miezul nopții de 23 spre 24 decembrie, două tanchete tip ABI, care nu sunt în dotarea forțelor noastre armate, au încercat să pătrundă în clădirea Ministerului Apărării, folosind ca acoperire tricolorul. Bravii și eroicii noștri ostași, aflați la datorie, le-au nimicit pur și simplu cu focuri de tunuri. Șapte mercenari, angajați în slujba tiranului, au fost lichidați pe loc. Celelalte bestii cu chip de om au fost prinse după câteva ore, în urma unor lupte crâncene. Aceasta va fi soarta tuturor mercenarilor! Bravo, militari ai Armatei Române!”, scria în articolul citat.

La câteva zeci de metri distanță de locul execuției lui Troasca, generalul Nicolae Militaru, numit deja, informal, ministru al Apărării de către Ion Iliescu, savura din biroul său măcelul din stradă. Absorbea răcnetele unui muribund, transmise prin stație, și se foia prin încăpere, repetând sec: „N-avea cum...”. Trecuseră 11 ani de la momentul în care colonelul atacat în ABI contribuia decisiv, prin informările operative oferite lui Nicolae Ceaușescu, la trecerea în rezervă și dezonorarea generalului Nicolae Militaru. Acum venise momentul răzbunării. Investit în funcția de comandă a Armatei și beneficiind de neabolirea pedepsei cu moartea (ce avea să se întâmple abia în 12 ianuarie 1990), fostul spion GRU începea să-și plătească polițele. Toți cei care-i dovediseră trecutul de agent sovietic trebuiau să dispară definitiv... (*www.adevarul.ro*)

„Păzea! Blindatele libiene vin pe București-Ploiești spre Casa Scânteii!”

Istoria dezinformărilor din decembrie 1989 este una lăbărată, plină de controverse și de aiureli. Am trăit pe pielea mea, la propriu, acele zile ciudate, pline de întâmplări neverosimile.

De dimineață, pe 22, am plecat de la BIG Berceni cu o coloană de manifestanți, care venea – cred – dinspre IMGB. Pe drum, cuprins de frenezia revoluționară, am început să inventez sloganuri pe bandă rulantă, fericit că mulțimea din jurul meu le scanda, descătușată, în extaz. Primul meu text de copywriter ingenuu a fost „Ceașescu, nu uita: / Asta nu e țara ta!”. De fapt, era un remake spontan la o scandare a galeriei anti-dinamoviste, cu trimitere la o „făcătură” a Gheței de Aur: „Cămătaru, nu uita: / Ne căcăm în Gheata ta!”. Tot pe drum, am observat că, din loc în loc, se împărțeau – grozăvie! – lădițe cu portocale (veritabile trofee ale epocii, atât de greu de obținut!). Eu n-am prins nici măcar o portocală, însă, mai apoi, am putut remarca euforia care-i cuprinsese

pe unii dintre colegii de marș. Similar, din ușa unei (f)Alimentare, cineva împărțea sticle de spumant cui vroia și cui nu vroia...

În fine, am ajuns în fața CC-ului, unde am aflat că Ceaușeștii tocmai fugiseră cu elicopterul. Atunci, am simțit că rolul meu de manifestant trebuia substituit de cel pentru care mă consideram mult mai calificat, cel de tânăr gazetar. Scriam săptămânal cronici literare în SLAST (Suplimentul Literar-Artistic al Scânteii Tineretului), așa că am luat-o, tot pe jos, spre Casa Scânteii. Aici, m-a întâmpinat cu brațele deschise Lucian Avramescu, cel care mă protejase în primăvara aceluiași an, atunci când, după un text al meu despre N. Steinhardt, tirajul publicației fusese retras și dat la topit, iar mie mi se oprise dreptul la semnătură. Avramescu m-a pus imediat să scriu pentru primul număr al noului ziar „Tineretul Liber”, născut pe ruinele „Scânteii Tineretului”. Am scris de toate, inclusiv o parte din *Proclamația Tineretului Revoluționar*. Spre seară, după ce prima ediție a ieșit de la rotativă, împreună cu câțiva colegi, ne-am dus la Televiziunea Română Liberă, ca să arătăm națiunii isprava noastră jurnalistică. La intrarea din Pangratti, cred, am surprins momentul când era adus Nicu Ceaușescu și când un individ a reușit să treacă incredibil prin cordonul de soldați și să-l înjunghie pe Delfin. (E drept, pe moment am crezut că-i dăduse un pumn în burtă, iar pata de sânge ițită „rușinos” pe pantalonii lui am interpretat-o aiurea, ca pe o reacție emoțională a „bășicii udului”).

La întoarcerea de la TVR Liberă, era să fiu împușcat pentru prima dată. Undeva, pe Kisellev, a început deodată să se tragă asupra noastră. Panicat, m-am aruncat sub un camion și am stat acolo câteva minute, până ce s-a făcut liniște și am

considerat că amenințarea ar fi încetat. La reîntoarcerea la Casa Scânteii, pe scări, un necunoscut m-a interpellat: „Ce cauți aici? De ce nu pleci acasă? O divizie aeropurtată de blindate venită din Libia tocmai a aterizat și se îndreaptă înapoi pe București-Ploiești. O să distrugă Casa Scânteii și o să vă omoare pe toți!”. Unde naiba să mai plec noaptea?!? Am sunat-o pe maică-mea s-o mai liniștesc și i-am promis solemn că voi avea grijă de mine, deși nu prea știam cum aveam să fac asta. (La un moment dat, dând o tură pe palierele învecinate, mi-a venit ideea ca, în caz de ceva, să mă ascund într-o cămăruță de la Neuer Weg pe considerentul că nimănui i-ar fi trecut prin cap să caute un „revoluționar” acolo.)

În fine, spre șase dimineața, locotenentul care comanda modestul pluton de proaspeți recruți care cică apărau ditamai Casa Scânteii de „teroriști” a urcat la noi și ne-a anunțat terifiat: „Gata! S-a terminat! Am primit informații că ne vor ataca în curând!”. Și, într-adevăr, când a început să se crape de ziuă am început să observăm niște militari în combinezoane ciudate care înaintau târâș dinspre Herăstrău. Totuși, s-au oprit în fața statuii lui Lenin și, acolo, parcă i-a înghițit pământul, nu altceva! Și nu ne-a mai atacat nimeni...

Pe la 7.30, foamea mi-a biruit instinctul de conservare și am anunțat-o pe maică-mea că plec, vin acasă. De bucurie, săraca, mi-a spus că sacrifică ultima bucățică de carne din frigider, o toacă și-mi face niște chiftele pe cinste. Când am auzit asta, m-am încumetat și am fost primul curajos care a ieșit din clădire, deși nu au fost puțini cei care m-au sfătuit: „Mai așteaptă, bă! Vrei să te împuște naibii cineva?!?”.

A doua oară când chiar era să fiu împușcat, era să fiu chiar eu luat despre terorist! A doua zi, duminică, Paul Nancă ne-a convocat – pe mine, pe Horia Gârbea și pe

Bogdan Teodorescu – la el acasă ca „s-o punem de-o revistă nouă”. Nancă tocmai se mutase în blocul lipit de Cireșica, peste drum de Liceul Lazăr. Numai că *vis-à-vis*, din ușa cofetăriei Lămâița, vegheau niște studenți înarmați cu pușcoace luate pe buletin după ce Iliescu îndemnase populația să lupte pentru „apărarea Revoluției”. Vigilenți nevoie mare, au renunțat să mai scruteze acoperișurile clădirilor învecinate și m-au luat la ochi taman când intram în imobil. Au observat imediat elementul suspect, incriminator: purtam o geacă neagră de piele, cam de „securist”. Au început să strige isteric, alertând locatarii: „Un terorist! Un terorist cu geacă de piele a intrat în clădire”. Cumnata lui Nancă, actrița Adina Cristescu, a ieșit pe geam și le-a răspuns: „Nu-i niciun terorist! Îl cunoaștem noi”. Iar eu am apărut la alt geam, mușcând dintr-o bucată mare de pâine, clamându-mi convingător inocența prin limbajul trupului. E drept, înainte vreme, avusesem grijă să-mi dau jos geaca mea neagră de piele, „de securist” și potențial „terorist”...

În loc de *Epilog*: „Mircea, fă-te că lucrezi!”

„În timpul Revoluției din 1989, pe 22 decembrie, imediat după fuga cuplului Ceaușescu, Mircea Dinescu și Ion Caramitru au anunțat la TV victoria manifestanților. Se aflau în Studioul 4 al Televiziunii din Calea Dorobanților, înconjurați de alți manifestanți, anonimi. La câteva minute după prima apariție a celor doi, Studioul 4 primește din nou legătura. Dinescu și Caramitru nu știu acest lucru și continuă preț de câteva clipe să pregătească revenirea lor în direct. Actorul îi spune poetului: «Mircea, fă-te că lucrezi!».

Formula exprima, de fapt, neîndemânarea mediatică, dar mai ales politică, a celor doi lideri revoluționari. Ea a fost, mai târziu, folosită cu un sens foarte diferit: «Mircea, fă-te că lucrezi!» a devenit emblema inautenticității și a falsificării. Această alunecare de sens are o cauză. Este vorba despre acele teorii care legau originea Revoluției de un complot, de o intervenție străină de revoluționari. Deși Dinescu și Caramitru au explicat în numeroase rânduri că Revoluția nu a fost altceva decât o mișcare de stradă entuziastă, dialogul lor

din Studioul 4 e citat azi nu doar ca expresie a stângăciei, ci și ca emblemă a unei puneri în scenă care mai întâi orbește, pentru a fi apoi descoperită ca vinovată...” (Cristian Preda, *www.zf.ro*)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum din colecția „Istории secrete” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Click!, Cancan, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro

www.antena3.ro

www.buzznews.ro

www.contributors.ro

www.cotidianul.ro

http://crispedia.ro

www.cultural.bzi.ro

www.curentul.info

www.cuvantul-ortodox.ro

www.dcnews.ro

www.descopera.ro

<http://enciclopediaromaniei.ro>

www.europafm.ro

<http://evz.ro>

www.gandul.info

www.historia.ro

www.hotnews.ro

www.istorie-pe-scurt.ro

<http://istorieveche.ro>

www.jurnalul.ro

www.obiectiv.info

www.publika.md

www.ring.ro

<http://romania-libera.ro>

www.rtv.net

www.teoriisecrete.ro

www.timpul.md

www.ziare.com

www.ziarulmetropolis.ro

www.ziuanews.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (*<https://ro.wikipedia.org/>*).

Nefiind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat”!), ci una de popularizare realizată prin procedeul agregării de informații din varii surse, nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat preluările din presa scrisă și online cu ghilimele, citând explicit link-urile, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre evenimentele din decembrie 1989 și contextul general al epocii:

Vladimir Alexe – *Ion Iliescu, biografia secretă: candidatul manciurian*, Editura Australian Romanian Association, 2003.

Florian Banu, Liviu Țăranu – *Aprilie 1964. Primăvara de la București*, Editura Enciclopedică, București, 2004.

Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori) – *Istoria comunismului din România. Documente – Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, Editura Humanitas, București, 2009.

Lavinia Betea (coord.), Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țiu – *21 august 1968 – Apoteoza lui Ceaușescu*, Editura Polirom, 2009.

Dan-Silviu Boerescu – *Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *„Macarale” și actrițe celebre. Viața amoroasă a lui Gheorghiu-Dej și a familiei lui politice*, Editura Integral, București, 2017.

Dan-Silviu Boerescu – *Mihaela Runceanu – crima stranie de dinaintea lui Decembrie '89 și complicațiile erotice neștiute*, Editura Integral, București, 2017.

Dan-Silviu Boerescu – *Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase*, Editura Integral, București, 2018.

- Dan-Silviu Boerescu – *Sergiu Nicolaescu. O poveste unică și o succesiune de întâmplări ciudate*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Viața amoroasă a lui Ceaușescu și a familiei lui politice. O privire pe gaura cheii în Cabinetele 1 și 2*, Editura Integral, București, 2017.
- Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Pierre du Bois – *Ceaușescu la putere. Anchetă asupra unei ascensiuni politice*, traducere de Ioana Ilie, Editura Humanitas, București, 2008.
- G. Brătescu – *Ce-a fost să fie – notații autobiografice*, Editura Humanitas, București, 2003.
- Silviu Brucan – *Generația irosită*, Editurile Universul și Calistrat Hogaș, București, 1992.
- Adam Burakovski – *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu. Geniul Carpaților*, Editura Polirom, Iași, 2011.
- Dumitru Burlan – *După 14 ani – Sosia lui Ceaușescu se destăinuie*, Editura Ergorom, București, 2003.
- Mihaela M. Ceaușescu – *Nu regret, nu mă jelesc, nu strig*, Editura Meditații, București, 2005.
- Zoia Ceaușescu – *237 de zile în mormânt*, Editura Semne, București, 2007.
- Vlad Georgescu – *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Constantin C. Giurescu – *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația Regală pentru Literatură și Artă „Carol al II-lea”, București, 1938.
- Mihail Gorbaciov – *Memorii*, Editura Nemira, București, 1994.

- Ion Iliescu – *După 20 de ani – 1989. An de cotitură în istoria națională și în viața internațională*, Editura Semne, București, 2010.
- Ion Iliescu – *Fragmente de viață și de istorie trăită*, Editura Litera, București, 2011.
- Ion Iliescu – *Momente de istorie*, Editura Enciclopedică, București, 1995.
- Ion Iliescu – *Revoluție și reformă*, Editura Enciclopedică, București, 1994.
- Ion Iliescu – *Revoluția trăită*, Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, București, 1995.
- Gheorghe Apostol, Ion Jianu – *Gheorghe Apostol și Scrisoarea celor șase*, Editura Curtea Veche, București, 2008.
- Lucia Hossu Longin – *Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa*, Editura Humanitas, București, 2009.
- Nicolae Mavru – *Revoluția din stradă*, Editura RAO, București, 2004.
- Tibor Méray – *Budapesta 1956. Atunci și după 44 de ani*, Editura Compania, București, 2009.
- Marius Mioc – *Revoluția fără mistere*, Editura Almanahul Banatului, Timișoara, 2002.
- Bogdan Murgescu – *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.
- Ion Mihai Pacepa – *Red Horizons: Chronicles of a Communist Spy Chief*, Regnery Gateway, 1987. Versiune în limba română: *Orizonturi roșii: Cronicile unui spion comunist*, Editura Humanitas, București, 2010.
- Dumitru Popescu – *Cronos autodevorându-se. Memorii*, Vol. I-VI, Editura Curtea Veche, București, 2005-2007.
- Titus Popovici – *Disciplina Dezordinii*, Editura Mașina de scris, București, 1998.

- Mircea Răceanu – *Infern '89. Povestea unui condamnat la moarte*, Editura Silex, București, 2000.
- Mioara Roman – *Prețul libertății. Însemnări din revoluția mea*, Editura Integral, București, 2016.
- Ion Scurtu – *România, retragerea trupelor sovietice. 1958*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
- Alex Mihai Stoenescu – *Cronologia Evenimentelor din decembrie 1989*, Editura RAO, 2009.
- Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluție*, Editura RAO, București, 2009.
- Alex Mihai Stoenescu – *Istoria loviturilor de stat din România*, Vol. I-IV, Editura RAO, București, 2001-2012.
- Alex Mihai Stoenescu – *În sfârșit, adevărul... Generalul Victor Atanasie Stănculescu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu*, Editura RAO, 2009.
- Stelian Tănase – *Clienții lu' Tanti Varvara*, Editura Humanitas, București, 2016.
- Vladimir Tismăneanu – *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995.
- Vladimir Tismăneanu – *Marele șoc din finalul unui secol scurt. Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu*, Editura Enciclopedică, București, 2004.
- Vladimir Tismăneanu – *Reinventarea Politicului, Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Editura Polirom, Iași, 1997.
- Vladimir Tismăneanu – *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, traducere de Cristina Petrescu și Dragoș Petrescu, postfață de Mircea Mihăieș, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Vladimir Tismăneanu, Cristian Pătrășconiu – *Cartea președinților*, Editura Humanitas, București, 2013.

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (*www.anticariat-unu.ro*)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Volumul I

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit toate o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit, în circumstanțe care ridică multe semne de întrebare, personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărăniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă.

Volumul II

Clipele astrale ale istoriei României Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil, dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a reîntors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

Volumul III

Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm

Istoria unei țări nu se compune doar din momente glorioase, de apoteoză și triumf, când mulțimile exultă de fericire, iar conducătorii sunt nimbați de haloul gloriei. Din nefericire, adesea memoria colectivă reține traumatizant momentele oribile ale decăderii și agoniei. Nici în cazul poporului român acestea nu au lipsit. De pildă, atunci când Constantin Brâncoveanu și fiii săi au fost uciși și mutilați barbar la Stambul sau atunci când, în 1812, într-o sală a Hanului lui Manuc, Rusia țaristă ne fura prima oară Basarabia, sau atunci când, pe 30 august 1940, la Viena, cu complicitatea lui Hitler și a lui Mussolini, Horthy împlânta pumnalul în trupul Transilvaniei, ori atunci când, în decembrie 1989, cripto-comuniștii confiscau revolta populară...

Volumul IV

Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic

Sfinxul din Bucegi, Kogaion – polul energetic al Planetei, „Gura de Rai” – locul cu „energie pură” din Carpați (certificat de NASA), tunelurile din Dobrogea, aurul dacic ascuns în munți, tăblițele de aur de la Sinaia, Tărtăria și prima scriere a lumii, comorile templierilor de la Câmpulung Muscel, orașul subteran de sub Sarmisegetuza, Androniconul, scheletele uriașe din Lunca Dunării și... România încă mai are enigme incredibile de descifrat!

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duiumul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Volumul VIII

Noua ordine europeană Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Volumul IX

Marile manipulări din istoria României Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

Operațiuni secrete ale unor puteri străine în România

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Volumul XI

Odiseea marilor spioni români din secolul XX

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Volumul XII

Tainele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Volumul XIII

Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare, dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Volumul XIV

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petrolifere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu *serial killer*-ul Râmăru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

Volumul XVI

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dușmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatarei miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război interetnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

• • • • •

Volumul XVIII

Enigmele românești ale celui de Al Doilea Război Mondial

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat Budapesta a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Volumul XIX

Întoarcerea lui Dracula: Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înpăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

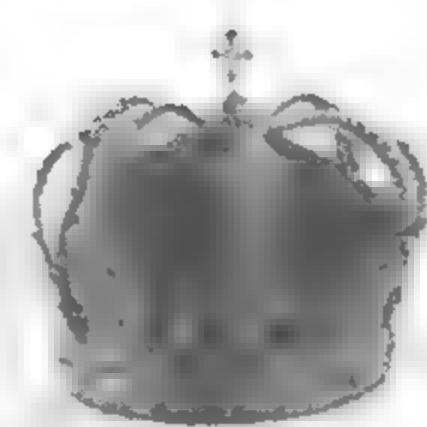

Volumul XX

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuț că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoia de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmă că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișă pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

COLECȚIA REGALĂ

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Istoria modernă a României (1866-1947 și, în fapt, până în prezent) este imposibil de înțeles fără analiza istoriei Casei Regale a României, ale cărei personaje, de la Carol I la Mihai I, au marcat decisiv momentele cele mai importante ale ultimului veac și jumătate al Principatelor, Regatului și – vai! – Republicii Populare/Socialiste sau, revenind în vârtoarea clipei, al unei Români fără de noimă și identitate precisă, parcă mereu pierdută în caruselul european și mondial.

Fără contribuția novatoare a Casei Regale nu se știe când și cum România ar fi putut trece din feudalismul întârziat direct în epoca modernă, cum fără acțiunile inspirate și deciziile înțelepte luate (uneori, contra inimii și a glasului sângelui!) de Suverani (Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regina Maria) niciodată nu s-ar fi putut înfăptui, la 1 Decembrie 1918, unica Românie Mare.

Recunoscând rolul istoric jucat de cele cinci generații ale Familiei Regale a României, nu putem să le negăm acestora nici calitatea de oameni ai timpului lor (...nu doar ai eternității!), de ființe investite nu doar cu prerogativele dinastice, ci și cu atributele lor pur umane, care au creionat și personalitățile puternice ale unor ființe adesea pătimase și chiar contradictorii, pe care nu ne-am propus să le

idealizăm în vreun fel. Din amalgamul de trăsături, uneori destul de greu de armonizat, au reieșit figuri luminoase, fascinante și, în ciuda locurilor comune livrești, absolut surprinzătoare. Vă invităm să le devoalăm împreună în filele (pe care unii le-ar putea considera, pripit, iconoclaste) ale cărților din Colecția REGALĂ!

Un proiect editorial
INTEGRAL

Un proiect editorial
INTEGRAL

Români și românce care au schimbat lumea

Fără a inventa false merite și priorități inexistente în enciclopediile serioase, destui români și destule românce au impresionat lumea – sau, măcar, Europa! – cu performanțele lor în diverse domenii, de la impunătoarea cultură de profunzime la seducătoarea industrie a entertainmentului profan, fără a neglija domenii precum sportul de performanță, medicina de pionierat sau aventurile exploratorii în diferite zone abisale și necunoscute muritorilor de rând.

**Un proiect editorial
INTEGRAL**

LAȘTARI
pe pietrele timpului

Laștari este o localitate din județul Iași, România, situată în partea de nord-vest a orașului Iași. Este o zonă rezidențială și comercială, cu multe case și magazine. Laștari este o zonă foarte frumoasă, cu multe parcuri și zone verzi. Este o zonă foarte sigură și cu multe servicii. Laștari este o zonă foarte bună pentru a trăi și pentru a face afaceri.

Laștari este o zonă foarte frumoasă, cu multe parcuri și zone verzi. Este o zonă foarte sigură și cu multe servicii. Laștari este o zonă foarte bună pentru a trăi și pentru a face afaceri.